

КОМЕРЦИЈАЛНА
БАНКА

БАНКА ПОСЛОВНОГ СВИЈЕТА

Приморске новине

30 ГОДИНА
1972 - 2002

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXXI • БРОЈ 478. • БУДВА, 28. СЕПТЕМБРА 2002. ГОДИНЕ • ЦИЈENA 0,30 Е

УМЈЕСТО УВОДНИКА

ПОКУШАЋЕМО... (2)

Уодини јубилеја, у вријеме када се суду читалаца препушта трећи број из 31. године по покретању листа, Приморске новине су (опет) на неком почетку. Покушаћемо, свјесни значења те ријечи и терета одговорности коју сноси онај ко је напише (и потпише), да Приморске новине буду то и по називу и по садржају, да објављивањем прилога из свих приморских општина буду тражене и читане поред будванске, и у херцегновској, которској, тиватској, барској и улцињској општини. Покушаће то потписник ових редова са екипом старијих и млађих колега, уз обећану подршку оснивача и издавача. Подршку која ће, треба се надати, бити већа него прошле три деценије. Сплетом неких чудних, и не баш лако објашњивих околности, Приморске новине су свих ових година твориле на локалном нивоу, са све блеђом позицијом на медијској мапи Црне Горе, па и општине, у односу на вријеме када су покренуте. Ништа се, не може проширити преко ноћи, па ни између два броја, за мјесец дана, трансформисати локалну у регионалну новину. Нити се исти потписник осјећа сасвим непрозваним за доста тога у овом листу што је, упркос свему, могло бити боље. Могло се, свакако, и раније покушати, али ако да оснивачу и издавачу није било многостало до ових новина. Зато су и радиле у условима каквим су радиле, на свеопште задовољство што се нису угасиле. "Радиле" а не "раде" јер се, између два броја, бар нешто побољшало. Приморске новине су средином септембра добиле компјутер, прикључене су на Интернет. Малобројној екипи која ради на припреми новина то је, свакако, велика помоћ, мада ће мало ко вјеровати да су новине досад биле лишене тог средства које поодавно посједују и савременија домаћинства. О новинама, да и не говоримо. У дилеми смо само коме и како да захвалимо за ту нашу мало закашњелу модернизацију. Јер, све смо добили без икакве куповине. Све је то већ поодавно постојало у нашем предузећу, али није било ваљано распоређено. Ваљда је било домаћински да у једном дијелу предузећа постоји вишак компјутера, а да се у Приморским новинама ради са полуправним механичким писаћим машинама.

Vaso M. Stanišić

нама. Но, о томе толико. Да не изазовемо реплике и полемике каквих је, иначе, било мало сувише поводом промјена у "Информативном центру" и његовим гласилима.

Угодно је, додуше, бежати у прошлост, али је то бјекство кратког даха, треба мислити о ономе што слиједи. У конкретном случају о новом броју Приморских новина. Имајући све претходно у виду, у рукама читалаца је први број листа који покушава да се постепено трансформише из локалног у регионални. На брзину састављена и не-потпуна екипа сарадника свакако није могла већ у првом броју допринијети потпуно "регионализацији", нити је тако нешто било реално очекивати. Ово је први покушај, виза за следећи уз обавезу да он буде успјешнији. Надамо се и са још више сарадника из свих општина, из свих области о којима пишемо. Читаоци којима ово није први сусрет са Приморским новинама, примјетиће и неке промјене. Да ли су оне (не)opravдане, показаће вријеме. Да ће оно свој суд о њима али и још неким које су планиране и које су добиле "зелено свјетло". Програмског одбора који је не само подржао предлоге вршиоца дужности главног и одговорног уредника, него, претходно, и иницирао многе од њих.

На крају, зато, "Покушаћемо... (2)"? Потписник ових редова је прије скоро осам година под истим насловом, и у истом својству, најавио покушај обновљања Приморских новина послије скоро трогодишњег прекида. У томе се успјело, више није било прекида у излажењу, мада, руку на срце, није се све остварило како је најављено и обећано. И једно и друго, не само заслугом и (не)чињењем онога који је потписао "покушаћемо". Ниједне новине, па ни ове, не уређује сам уредник, иако их (само) он потpisuje. Много тога утиче да оне буду онакве какве јесу. Зато овог пута мање обећања, али више упорности да се успије у промјенама, посебно прерастању Приморских новина у праве приморске. У години јубилеја, сјећајући се на ентузијасте који су то пријељивали од првог броја, прије 30 година. Без ентузијазма се неће ни сада моћи. Али, и не само без њега.

Vaso M. Stanišić

ПО(Р)УКЕ ТУРИСТИЧКЕ СЕЗОНЕ ОД БОЈАНЕ ДО ИГАЛА

МНОГО ХТЈЕЛИ, СЛАБО ЗАПОЧЕЛИ, ДА ЛИ ЂЕМО НАУК НАУЧИТИ? (2 - 3)

НЕЗАПАМЋЕНА ТРАГЕДИЈА У БУДВИ

ТРАГЕДИЈА ПОРОДИЦЕ ШУРИНА ПОГИНУЛИ БРАТ И СЕСТРА (4)

НАША ТЕМА: ПРЕВЛАКА ЈУЧЕ, ДАНАС, СЈУТРА

ВРАТА СУ - НАША (6)

ИНТЕРВЈУ

ДУШАН МАСЛОVAR: ПРАВИМО ПУНО ГРЕШАКА (7)

ОКРУГЛИ СТО О ГРАДУ - ТЕАТРУ

ТРАГАЊЕ ЗА ИДЕНТИТЕТОМ (12-13)

ЈУБИЛЕЈИ:

ПОЛА ВИЈЕКА ПОМОРСКОГ МУЗЕЈА У КОТОРУ (14)

НАЈ КОМПЛЕТНЈА ФОТО ПОНУДА У ЦРНОЈ ГОРИ !!!

BONI
ФОТО ЕЛИТ

графички дизајн-израда фотографија
са филмова 6x4,5, 6x6, 6x7 -
плотovanje Vaših графичких rješenja i
фотографија - преbacivanje
фотографија sa negativu i digitalnih
medija na slajd film - metalni foto
bedževi - index print

Podgorica, Slobode 5, tel: 081 244 000

- Izrada digitalnih kolor fotografija za 5-20 minuta - digitalne fotografije za dokumenta - foto vizit karte - foto katalozi - foto posteri do formata 1,2 x 2,3 metra - besplatno iznajmljivanje foto aparata - foto montaže - reportažne fotografije, slajdovi - prebacivanje Vaših fotografija na CD u visokoj rezoluciji - foto kalendari: format po želji - skeniranje fotografija, negativa i slajdova - foto naljepnice - plastifikacija fotosa - fotografije sa interneta - restauracija starih i oštećenih fotografija - izrada fotografija sa CD-a, FD-a, digitalnog foto aparata, MO-a, slajd filma, SM kartica, CF kartica, ZIP-a, PC kartice - kolorisanje crno-bijelih fotografija - izrada crno-bijelih fotografija sa kolor filma i ostalih medija - slajd film -

ATLASMONT BANKA

FILIJALA BUDVA

086/ 401-840

FILIJALA BAR

085/ 318-135

FILIJALA HERCEG NOVI

088/ 21 - 130

ТУРИЗАМ

ТУРИСТИЧКИ РАДНИЦИ ОД БОЈАНЕ ДО ИГАЛА

МНОГО ХТЈЕЛИ, СЛАБО ЗАПОЧЕЛИ,

ХТП „УЛЦИЊСКА РИВИЈЕРА“

БИЋЕ МИНУС 20 ОДСТО

Пренча Становић, шеф продаје у „Ривијери“ протеклу сезону оцењује као врло тешку која се нарочито, како казе, погоршала полувином јула када се драстично смањио број домаћих гостију. До тада су биљежени резултати за 50 одсто бољи од прошлогодишњих да би потом услиједили исто толики минуси. Крајњи резултат биће за око 20 процената слабија посјета од прошлогодишње. Наиме, остварено је око 100.000 ноћења од чега су преко 30.000 реализовани инострани туристи. Странци су иначе остварили за 50 одсто бољу посјету него лани. Овога љета су на улцињској обали боравили Њемци, Чеси, Словаци и Мађари а лани су то били гости из Албаније и бивших југословенских република. Становић напомиње да су ових дана склопљена три уговора о закупу капацитета за наредно љето са иностраним партнерима а предстоји потписивање још два таква уговора. Он напомиње да се најако, након 12 година поново почине освајање нових старих тржишта баш као сто се почело прије тридесетак година.

За лошу сезону више је разлога, подсећа Становић.

Сузана Мујић

ФИЛИЈАЛА „ТРАНШПЕДА“ У УЛЦИЊУ**ЗАБОРАВИЛИ ДОБРЕ ОБИЧАЈЕ**

Овако нешто сам и очекивао. Чак што више, у предвечерје овогодишње сезоне сам и рекао мојим пријатељима и колегама: ово љето ће бити лошије од прошлогодишњег. Велика гужва и у Улцињу и у Будви, прошле сезоне, и доста лош однос домаћина према гостима, учинили су своје. Косовари су ове године ишли на одмор у Албанију и Турску, гости из србије у Турску и Бугарску.

Андрija Никић, директор филијале Београдског „Траншпеда“ у Улцињу, познати туристички радник, поред недомаћинског односа према гостима прошле сезоне, наводи и друге разлоге који су утицали на овогодишњу „осеку“.

- У јуну су странци стigli у нешто већем броју, и црногорски туристички чланице и угоститељи заједно с приватним издаваоцима соба, „видијели“ су најбољу сезону у посљедњој деценији. И одмах одредили „добродушницу“ домаћим гостима која се звала десет до двадесет евра за кревет. Изједначавањем марке са евром и цијене у ванпансону су толико порасле да смо с разлогом одабрали за „избегавање“. Посљедице су се брзо осjetile: прво јулска, па августовска „рупа“. Мало гостију, мало и паре - каже наш аговорник

Приморске новине

www.primnews.com

ТУРИСТИЧКИ ЦЕНТАР - БАР

ВИШЕ ПОСЛА - БОЉИ РЕЗУЛТАТИ

● Почетком септембра посјетију више за 31%, у одмаралиштима 20%, а у привлачном смјештају посјета на ланском нивоу.

● Највише странаца.

● Туристички информатори на српском и енглеском језику

- Учинили смо све да утичнемо на квалитет смјештаја гостију, да до нас стигну информације о динамици привлачења али и примједбама гостију. Рекламном материјалу посвећено је доста пазње. Врата Туристичког центра била су отворена током цијelog дана. Добар показатељ је и то што су похвале гостију „надгласале“ примједбе - каже директор барског Туристичког центра Неда Ивановић.

Почетком септембра у хотелима на барској ривијери гостију је било више за 31%, одмаралиштима 20%, док је у приватном смјештају посјета на ланском нивоу. Највише је било странаца. На приватни смјештај односи се и подatak да је привлачење гостију било ажурирано. Мада, и то није прецизан резултат, може се увиљежити као „плус“ овогодишњег рада. Уз градјанску одговорност, резултату су, свакако, доприњеле и сталне контроле општинске и републичке инспекције. Туристичка патрола, новина овог љета, имала је обавезу да прикупи и презентира примједбе и похвале гостију. Схваћене су озбиљно и брзо су отклањане, кажу у барском Туристичком центру.

Као посебан искорак напријед овде сматрају реализацију два туристичка информатора - на српском и енглеском језику. У њима су подаци о граду и ономе што туристе занимају. Ријеч је о првој брошурој ћвог типа и намјене. У њихову реализацију (још нису отпакани). Туристички центар је уз помоћ општине и приватних предузетника уложио значајна средства.

Евидентно је, туристички информатори су од користи, не само туристима него и пословним људима и транзитним гостима.

Недељка Павловић

„МОРСКО ДОБРО“

ХОЋЕМО ЛИ ВАШАРИШТЕ ИЛИ...

Директор Јавног предузећа за управљање морским добром Црне Горе, Драган Иванчевић, оцијено је да је овогодишња туристичка сезона отворила најважније питање на које туристички посленици морају хитно да одговоре.

- Питање на које хитно треба одговорити је да ли хоћемо сезону која ће бити манифестована и продукована кроз вашариште које траје 35-40 дана или жељимо туристичку сезону која ће да траје 6 месеци и чији ће садржај бити концепцијан тако да одговара туристичкој клијентели, али не у оном дијелу посјетилаца који желе да тих 35-40 дана имају цумбус као у једној неорганизованој зони у којој се организује најнижи ниво понуде - вашариште - рекао је Иванчевић и установио да на то питање хитно морају да одговоре сви туристички посленици, прије свега туристичке општине, па и Министарство туризма и Морско добро као један од најважнијих чинилаца у креирању тог туристичког производа у тој зони", нагласио је Иванчевић.

Он је мишљења да Министарство туризма и Морско добро имају јасну визију и циљ како и на који начин треба елиминисати све појаве које су ове године оптерећивале туристичку сезону и стварале проблем.

- Не можемо изговор тражити у лошем времену, иако није уобичајено да у августу мјесецу буде 15 кишних дана, јер говоримо о слабостима које смо ми продукковали и које нисмо успјели да ријешимо.

Када је ријеч о дјелатности Морског добра, Иванчевић је нагласио да су им комуналне инспекције и поједине општине ове сезоне слабо изашле у сусрет. Он наглашава да су мимо тога што су без икаквог реда и процедуре не само заробиле све те најатрактивније локације и шеталишта, већ су и у зони која припада Морском добру, за шта је драстичан примјер Херцег Нови инсталirали своје објекте и издавали незаконита рјешења о раду за те објекте.

Он истиче да су из Морског добра читаво љето обраћали надлежним инспекцијама које нису реаговале, посебно у Херцег Новом и Будви. У Будви, према његовим рјечима, комунална инспекција у зони Морског добра није имала никакве активности нити је имала и показала било какав ефекат у елиминацији техничких незаконитих радњи и свега онога што је доказивало туристичку појиру.

Као посебан проблем ове сезоне Иванчевић је истакао јачину музике, односно буку коју су стварали објекти у зони Морског добра и тако значајно оштетили квалитет туристичке

Н. Рајковић

Основач листа Скупштина општине Будва ● Издавач јавно предузеће „Информативни центар“ Будва ● Вршилац дужности директора АЛЕКСАНДРА РОСАНДИЋ ● Вршилац дужности главног и одговорног уредника ВАСО М. СТАНИШИЋ ● Програмски одбор: ВУКАШИН ЗЕНОВИЋ, ВЛАДИМИР КАЖАНЕГРА, ДРАГАН К. МАРКОВИЋ (предсједник), ЉИЉАНА МАРКОВИЋ и ДРАГАН ЂЕТКОВИЋ ● Адреса ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ, Словенска обала 13, 85 310 Будва, поштански фах 14 Телефони : (086) 451-487 (Редакција), 452-024 (Општа служба) Телефакс: (086) 452-024 ● E-mail prim@cg.yu ● Жиро рачун 55710-603-3-2853 код ЦБЦГ ● Будва Годишња претплата 4,00 евра, полугодишња 2,00 евра, за иностранство 7,00 евра Штампа НЈП „Победа“ Подгорица Рукописе и фотографије не враћамо ● Лист је пријављен код Републичког секретаријата за информације под редним бројем 253

ТУРИЗАМ

О РЕЗУЛТАТИМА И ПО(Р)УКАМА ТУРИСТИЧКЕ СЕЗОНЕ

ДА ЛИ ЂЕМО НАУК НАУЧИТИ?

ХТП „БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“

ХОТЕЛИЈЕРИ ЗАДОВОЉНИ АЛИ...

Према ријечима директора продаје ХТП „Будванска ривијера“ Николе Кентере, ове године је попуњеност њивих хотела само потврђена, будући да је и у најтежим годинама санкција и бомбардовања постојао интерес и да су хотели највећи црногорски хотелски предузећа били пуни. Он наводи да су хотели први пут послије више година отворени око 1. маја и биће затворени крајем октобра, те да је долазак иностраних туриста условио дужу сезону. То је по њему основна карактеристика, не само ове, већ и наредних сезона.

који продају те аранжмане. - Ми смо годинама у приватном смјештају имали пуне капацитете, чак и прошле године. Имали смо попуњене хотелске капацете, што је за разлику од приватног смјештаја случај и ове сезоне. Поставља се питање који су разлоги једног и другог. Основни проблем кад говоримо о приватном смјештају је у томе што нико није водио рачуна колико приватни апартман или соба кошта у конкурентским дестинацијама. Једноставно су подигли цијене за 100 одсто, јер они што је било 10 марака про-

много већи. То питање не може ријешити ни један хотелеријер посебно, већ оно мора бити ријешено на нивоу државе-објашњава Кентера. Говорећи на основу приједби гостију који су овог лета боравили у хотелима ХТП „Будванска ривијера“, Кентера наводи да се поред проблема са водом и струјом, појављује и проблем канализације, загађености мора и о томе се мора повести рачуна. Он наводи да као рецидив наслижденог стања у последњих 10-12 година имамо промијењену комплетну слику о Будви, тако да од једне метрополе туризма која је била непосредно пред санкције и несрећу која се дешавала у окружењу, имамо ситуацију да је Будва сада доста девастирана.

- Бојали смо се да ће приликом доласка страних туриста бити много рекламија јер наши хотели су послије 10-12 година поново укључени у инострane каталоге. На срећу, десило се да од њих, посебно Немаца нисмо имали практично ниједну рекламију. Они су у хотелском смјештају добили оно што су очекивали. Највише приједби гости су имали на буку и због тога су неки раније напуштали објекте, а великом броју гостију смо као компензацију за то давали бесплатне излете и неке друге врсте услуга - каже Кентера и додаје да су гости су такодје имали приједбе на висину цијена услуга на плажама које кад се упореде са конкурентским дестинацијама достижу десетоструки износ.

- Ми смо и у уговорима за прошлу годину са иностраним партнерима ставили као обавезу да у нашим објектима послије 12 сати неће бити живе музике. Ове године, на жалост, поред буке која је била у нашим објектима, посебно у Словенској плажи на базену „Рондо“ и у Петровцу поред хотела Палас из једног циркуса, било је и неколико приватних локала који су били малтене празни, али музика је трештала ујутро до четири сата. То је оно што се мора и што је најлакше ријешити.

Н. Р.

ТИВАТ

ИЗМЕЂУ СНА И ЈАВЕ

Према подацима Туристичког информативног центра на тиватској ривијери одмарало се 16.763 гостију који су остварили 131.177 ноћења. Посетилаца је било 28% више него лани, а остварено је 34% више ноћења. Стручних туриста било је 6.715 што је 63% више него прошлог лета, а остварили су 78% ноћења. Просјечно задржавање гостију било је 7,8 дана. Тиват је најпосећенији био у јулу када је забиљежен број од 7.644 гостију који су остварили 61.591 ноћења. Упркос статистички тиватски хотелијери и туристички радници немају много мјеста за задовољство пропеклом сезоном која је била испод очекивања. Радује једино чињеница да се Чеси, Словаци и Руси стидљivo враћају Тивту, а судећи по најавама туристичких агенција за источно тржиче овај тренд ће се задржати и наредног лета. У хотелском комплексу „Плави хоризонти“ ХТП „Приморје“ још увијек има стручних гостију који ће се

узвали Трапите одмарати до краја септембра. Хотел Палма зуристичку сезону окончao је посјетом учесника 33. мушких и 27. женских Међународног Купа ветерана Југославије у рокometu. Тиватско хотелско предузеће „Мимоза“ остварило је током сезоне 42.000 ноћења што је 16% више у односу на обим туристичког пословања прошлог лета. Према ријечима Горана Вујића, комерцијалног директора Мимозе, током сезона више од половину ноћења остварили су страни гости, Чехи, Словаци и Руси. Хотел Мимоза од недавно је затворен, а у наредним десетак дана примиће ћачке екскурзије.

На име боравишне таксе у општини Тиват до 19. августа наплаћено је укупно 32.461 евра од чека је локална финансијска полиција контролишући стање на терену, наплаћено 16.359 евра. Тиватски хотелијери буџет општине на име таксе за боравак својих гостију платили су 16.101 евро. Од укупно на-

плаћене суме 30 одсто припадају републичком а 70 одсто општинском budgetu што значи да је тиватска Општина приходила 22.722 евра од ове таксе.

Према ријечима општинског секретара за финансије и budget Ивана Новосела само за деветнаест дана августа наплаћена је половина укупног износа приходованог по основу боравишне таксе, очекује се да ће Општина Тиват успјети да макар приближно реализује наплату планираних 51.300 евра боравишне таксе за ову годину. Новосел је додао да је већ премашен износ од 28.500 евра који је на име боравишне таксе наплаћен за цијелу прошлу годину.

Без обзира на повећан степен наплате у односу на лани, У Секретаријату за финансије и budget сматрају да је и ове године контроли инспектора измакло око 50 одсто гостију који су одмарали на тиватској ривијери.

Желько Комиленовић

ПРОЂЕ СЕЗОНА... НЕМА ВИШЕ КО ДА НАМ КУЌА ЗА ВОДУ И СТРУЗУ...

ште, ове је било 10 евра, а онда се људи чуде што је сезона у приватном смјештају лоша. Мислим да је за инострани промет, поред улагања и изградње нових објеката и проширења капацитета, врлобитно да укупну туристичку инфраструктуру доведемо на европски, односно највиши ниво који постоји у нама конкурентским дестинацијама - Турској, Бугарској, Шпанији, Грчкој итд.

Највећи проблем са којим смо се сукочили ове сезоне, посебно у Словенској плажи на базену „Рондо“ и у Петровцу поред хотела Палас из једног циркуса, било је и неколико приватних локала који су били малтене празни, али музика је трештала ујутро до четири сата. То је оно што се мора и што је најлакше ријешити.

Н. Р.

ТИВАТ

ИЗМЕЂУ СНА И ЈАВЕ

Према подацима Туристичког информативног центра на тиватској ривијери одмарало се 16.763 гостију који су остварили 131.177 ноћења. Посетилаца је било 28% више него лани, а остварено је 34% више ноћења. Стручних туриста било је 6.715 што је 63% више него прошлог лета, а остварили су 78% ноћења. Просјечно задржавање гостију било је 7,8 дана. Тиват је најпосећенији био у јулу када је забиљежен број од 7.644 гостију који су остварили 61.591 ноћења. Упркос статистички тиватски хотелијери и туристички радници немају много мјеста за задовољство пропеклом сезоном која је била испод очекивања. Радује једино чињеница да се Чеси, Словаци и Руси стидљivo враћају Тивту, а судећи по најавама туристичких агенција за источно тржиче овај тренд ће се задржати и наредног лета. У хотелском комплексу „Плави хоризонти“ ХТП „Приморје“ још увијек има стручних гостију који ће се

узвали Трапите одмарати до краја септембра. Хотел Палма зуристичку сезону окончao је посјетом учесника 33. мушких и 27. женских Међународног Купа ветерана Југославије у рокometu. Тиватско хотелско предузеће „Мимоза“ остварило је током сезоне 42.000 ноћења што је 16% више у односу на обим туристичког пословања прошлог лета. Према ријечима Горана Вујића, комерцијалног директора Мимозе, током сезона више од половину ноћења остварили су страни гости, Чехи, Словаци и Руси. Хотел Мимоза од недавно је затворен, а у наредним десетак дана примиће ћачке екскурзије.

На име боравишне таксе у општини Тиват до 19. августа наплаћено је укупно 32.461 евра од чека је локална финансијска полиција контролишући стање на терену, наплаћено 16.359 евра. Тиватски хотелијери буџет општине на име таксе за боравак својих гостију платили су 16.101 евро. Од укупно на-

плаћене суме 30 одсто припадају републичком а 70 одсто општинском budgetu што значи да је тиватска Општина приходила 22.722 евра од ове таксе.

Према ријечима општинског секретара за финансије и budget Ивана Новосела само за деветнаест дана августа наплаћена је половина укупног износа приходованог по основу боравишне таксе, очекује се да ће Општина Тиват успјети да макар приближно реализује наплату планираних 51.300 евра боравишне таксе за ову годину. Новосел је додао да је већ премашен износ од 28.500 евра који је на име боравишне таксе наплаћен за цијелу прошлу годину.

Без обзира на повећан степен наплате у односу на лани, У Секретаријату за финансије и budget сматрају да је и ове године контроли инспектора измакло око 50 одсто гостију који су одмарали на тиватској ривијери.

Желько Комиленовић

ТУРИСТИЧКИ ЦЕНТАР КОТОР

ЦИЈЕНЕ „ПРЕСЕЛИЛЕ“ ТУРИСТЕ

У Котору као дестинацији транзитног туризма ове сезоне могу да буду задовољни јер је до пред крај септембра биљено повећање од 50 одсто у односу на прошлу годину. Но, по ријечима директора Туристичког центра Раде Ђоса, нема мјеста задовољствују када је ријеч о хотелима и приватном смјештају где је извјестан подбачај од око 10 одсто.

Највиши подбачај је у приватном смјештају.

Предсезона је добро кренула, приватници су послије првог таласа туриста из Републике Српске и Србије продијенили да ће сезона бити берићетна и сеbi су дали слободу да цијене поставе мало нереално тако што су марку једнотично претворији на плажама и паркинзима, у приватном смјештају и ресторанима, па не треба да чуди што су туристи из тих подручја определили уа Турску, Грчку или Бугарску због повољнијих цијена и услова плаћања - каже Ђоса истичући да смо због тога у другој половини јуна и јулу имали фантастичну рупу из које се више нијесмо могли извући, а покушаји приватника да привуку госте снижавањем цијена били су неизбидни и закашњели је већ био прошао „лош глас“. - То треба да буде школа за идућу годину која неће бити нимало лакша јер, према расположивим информацијама, Турци и Бугари ће понудити још ниже цијене и биће с њима присутни на предстојећем сајму у Новом Саду. Они ће да шире добар глас који су стекли овог лета.

Ђоса упућује и малу замјерку новинарима који су превише наглашавали цијене у Будви из чега су многи закључили да је и у осталим мјестима тако скупо што и није случај.

- У припремама за наредну сезону морамо мно-

го озбиљије да конципирамо цјеновну политику да не би поновили исту грешку. Морамо пуно да радијмо на сервису, да појачамо комплетан сервис, да повећамо љубазност. Кад су упита гости из Републике Српске или Србије мора се обезбједити протоклхове конвертибилне марке, односно динара, да не буде као овог јета. Или да се понови ружна ствар каква је да ми у Котору до прије неки дан нијесмо имали банку, па су десетине хиљаде страних туриста, путника и излетника били упућени на дилере - нагласио је Ђоса.

Било је и у Котору дosta приговора туриста на буку јер се музика највише изводи на отвореном па о томе убудуће треба повести више рачунајући туристи хоће да и ноћом одморе. Треба, по ријечима Ђоса, поправити и путну информатику да она Котору била лошта, било да туристи долазе из правца Будве или Дубровника. Доста треба поправити за наредну сезону, а припреми треба почети одмах, а не како ми то посљедње године почнемо иначе, треба да буде спремно.

- На свим предстојећим сајмовима и берзама сви морају дати коректну цијену, да дају добру понуду, да оно што обећају и изврше, јер ће у супротном добити контра ефекат - рекао је Ђоса и истакао да посебне напоре у припреми сезоне треба да уложи и локална самоуправа. Туристички центар ће настојати да сарадњом са Дубровником развије излетнички туризам и подстакне потрошњу излетника с тог подручја у Котору.

Из сад већ прошле сезоне треба извукти добре поуке, истиче из крају Раде Ђоса инсистирајући да сви, од хотелијера до комуналца, одмах морају да почну са припремама за наредну сезону.

В. М. Станишић

ТУРИСТИЧКИ ЦЕНТАР ХЕРЦЕГ – НОВИ

МАЊЕ ОД ОЧЕКИВАНОГ

По статистици коју је водио Центар, и поред нездовољства које су изражавали прије свега приватни издаваoci и угостиљи, главна сезона је била биља него прошлогодиња. Број посетилаца је већи за 9,5% а број остварених ноћења за 7,7%, каже директор Туристичког Центра Херцег – Нови

Б

АКТУЕЛНОСТИ

ТРАГЕДИЈА ПОРОДИЦЕ ШУРИНА

ПОГИНУЛИ БРАТ И СЕСТРА

Трагедија која је задесила породицу Шурина из Будве, у ноћи између 21. и 22. септембра, по сировости и стравичним посљедицама, готово је незапамћена у овим крајевима. За свега неколико секунди Неда и Мирко Шурина, остали су без свог потомства - Клерке Марије и сина Дарија. И без свог унучета, коме није било суђено да угледа овај свет.

Била је олујна ноћ, муње су парале небо над Будвом. Тачно у један час и тридесет минута, послије неколико громљавина, уследила је снажна детонација која је подигла на ноге становнике Доситејеве улице, а чула се у већем дијелу Будве. Двојспратна кућа Мирка Шурина, уз саму цесту код главног сефира, претворена је у гомилу бетона и опека. Горњи спрат је одлетио у ваздух, опеке и комади бетона и столарије летели су у пречнику и до 50 метара. У моменту експлозије у својим собама на спрату били су Дариј (30), Марија (27) и њихова мајка Неда. Експлозив разорне моћи готово је разнио тијело Дарија Шурина, док је Марија, која је била у поодмаклој трудачи, умрла на путу за болницу. На њеном тијелу није било трагова озљеда, што говори да је изгубила живот услед снажног притиска који је изазвала детонација. Њихов отац Мирко, налазио се у том моменту у приземљу где је гледао телевизијски програм, па је прошао без озљеда, баш као и његова супруга.

На лице мјеста одмах су изашли припадници Одјељења безбиједности, екипа Дома здравља и ватрогасци, и градоначелници Весна Радуновић. Нажалост за Дарија и Марију није било помоћи. Истрага у овом случају повјерена је судији Вишег суда у Подгорици Радомиру Ивановићу. У недељу је на лице мјеста, где се скучио велики број мјештана посматрајући с невјерицом разорени дом Шурина, изашао министар унутрашњих послова Црне Горе Андрија Јовићевић. Одмах је формир-

ана екипа МУП-а састављена од стручњака различитог профила који су почели истрагу. Њен рад је координирао помоћник министра Мићо Орландић, а дан касније им се придржала и специјализована екипа Војске Југославије за експлозивне направе.

Мјесно штаје

Тијела брата и сестре су упућена у просектуру подгоричке болнице где је обдукцију извршила патолог др Драгана Чук-ић.

У недељу навече одржана је вандредна сједница општинског парламента у простираном састанку, где је одлучено да 24. септембар буде дан жалости у Будви.

У времену у којем живимо, нажалост, ужас и несрћа постали су нешто са чиме се стално сучувамо, рекла је Весна Радуновић, предсједница СО - Људским трагедијама као да мена крај. Али оно што се додато прошле ноћи превазилази све што човјеково срце и ум могу да поднесу. Стравичан крај два млада живота, страхота патњи у којој остају два родитеља, неизрецива туга свих који смо их познавали и вољели. И ужасно питање: зашто се ово додило?

Уз напомену да одговор на ово питање неће ублажити тугу за изгубљенима, ни њиховим родитељима, ни осталој родбини и пријатељима, госпођа Радуновић је нагласила:

Тај одговор морамо тражити да бисмо се

бранили од зла, од несрће. Зато тражимо од свих надлежних институција и појединача да помогну у расvjетљавању узрока овог стравичног догадаја. Тражим да нам дају одговоре како се то десило и зашто, да бисмо могли да се заштитимо, сачувамо нашу дјецу, да

Мјесно штаје

побијемо страх и сачувамо разум.

Одговор до закључења овог броја новина, међутим, није дат. Истражни судија Ивановић је новинарима три дана након трагедије саопштио да је у питању сложени случај, да временске неприлике ометају рад на терену и да до тог дана није добио налаз стручњака за експлозивне направе и других, као и налаз патолога.

У рушевинама куће пронађени су дјелови тијела Дарија Шурина, па ће патолог др Чук-ић морати да допуни обдукциони налаз.

У Одјељењу безбиједности Будви су аним рекли да је акција стручњака коју координира Мићо Орландић свеобухватна, да се ради интересивно и да би, када сви налази буду завршени, којицице могле да буду сложене. Напоменули су и то да ће се, највјероватније, утврдити узрок ове трагедије, односно да ће се знати да ли је експлозив, који се по свој прилици налазио у соби где је спавао Даријо, активиран случајно, је ли он њему припадао или је пак убачен, па активиран са даљине. И ко је то учинио, ако се ради о зличину.

У будванској полицији су казали да постоје и неке изјаве покојног Дарија које би могле да буду пут у откривању узрока трагедије.

Убрзо послије снажне експлозије у Доситејевој улици, у Будванској Одјељењу безбиједности приједено је десетак лица из Будве и околине, која би могла евентуално да кажу нешто о ономе што се додато у првим часовима 22. септембра.

СЈЕДНИЦА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

• У складу са промјенама Закона о избору одборника и посланика и договору парламентарних странака Комисија има десет чланова - предсједник је из СНП, половина чланова из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске паршије социјалиста, Социјалдемократске паршије и албанских паршија.

На 4. сједници Скупштине општине Будва, сазваној по хитном поступку и одржаној 23. септембра, донијета је Одлука о измјени и допуни Одлуке о именовању Општинске изборне комисије. Промјене у комисији, која је именована на почетку овог сазива Скупштине, извршене су у складу са Законом о измјенама и допунама Закона о избору одборника и посланика и договору политичких странака заступљених у републичком парламенту. Образложуји предложене промјене, предсједник комисије за избор и именовања је највећи да је постигнут договор да предсједници општинских изборних комисија буду из Социјалистичке народне партије,

ПРОМИЈЕЊЕНА ОПШТИНСКА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

секретари из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демократске партије социјалиста, а да у десеточланим комисијама половина чланова буде из Либералног савеза и коалиције "Заједно за Југославију", а друга половина из Демократске партије социјалиста, Социјалдемократске партије и албанских партија. Секретар из Демок

АКТУЕЛНОСТИ

ЛИЧНИ СТАВ

ЈЕДНОСМЈЕРНА БУДВА

Будва је чаршија као и свака друга, има своје теме и дилеме. Главна тема је заобилазница, а дилема однос нове власти према том питању. Хоче ли нова власт прескочити овај горући проблем или ће се храбро и одлучну ухватити у коштац и ријешити га на опште добро и корист својих грађана.

Интересна је група појединача тј. много чудна дружина прошлог скупштинског сазива, ово саобраћајно рјешење није ставила у службу својих грађана као квалитетно саобраћајно рјешење, како би ријешили саобраћајни хаос и колапс, већ је радила искључиво себе ради и својих кумова, како би своје непрораде плацеве што боље уновчили и постигли што већу цијену по метру квадратном, паре ставили у свој цеп, па послије да тога Будва може и потунити.

Све временске дистанце јасно је видљиво да заобилазница тј. једносмјерни ток саобраћаја, настао као продукт једносмјерног размишљања није ријешио хаос и саобраћајни колапс већ напротив. Истовар - утовар робе који се свакодневно обавља приликом снадбијевања продавница смештене тик уз саму заобилазницу толико омета и гуши саобраћај да су застоји перманентни, дају

и ноћу. Пјешачка стаза која је својевремено једва дочекана одавно је паркинг простор који је хоризонталном сигнализацијом и одобрен. Пјешаци морају ићи цик - цак између паркираних возила а најчешће самом коловозном траком. Ово је најнесигурнији дио коловоза у Црној Гори, зарад "пењања" цијене земљишту које је до јуче било трећа градско грађевинска зона. Дилери који скроз легално дилеришу (мимо општинске инспекције и полиције) по правилу су њихови стари знанци и "пословни партнери". Толико гуше саобраћај па заједно са камioni доставног типа за резултат имамо колону до Бечића. Кафана "Берковићи" има директан улаз - излаз на заобилазницу тј. коловозну траку што сваког часа проузрокује шкрапу кочница, псованаје и честе туче.

Сви они који су својевремено платили комуналне за своје објекте на појасу хотела "Парк" - семафорска зона плаћали су прву градско грађевинску зону као зону непосредно уз морску обалу и комуналне су биле знатно веће од треће зоне. Данас су они класично изиграни, преварени и покрадени јер њихове локације сада су "слијепо пријево" које не припада

ни трећој, већ петој градско грађевинској зони. Њима разлику новца треба вратити у висини разлике између прве и треће зоне или саобраћајници вратити праву намјену.

Бивша општинска власт је тако створила један драстичан социјални проблем о којем свако ћути. Будва је свима постала даља за дужину заобилазнице што најбоље осјећа породични будет. Грађани који живе у Бечићима уместо пет километара тур - ретур заобилазницом иду десет. Собарица запошљена у хотелу "Аvala" има плату 87 евра, а за превоз до посла "Олимпија експрес" узима један евра у једном правцу. Два евра дневно пута број дана у мјесецу јасно говори о стандарду овога радника. Са преосталих 27 евра он мора да живи и плаћа струју, воду и сл. Сви они који своју дјецу возе и довозе из школе или вртића а при том су послом везани за Будву добро знају колики су њихови издаци само за гориво.

Умјесто да град приближи својим грађанима општински оци су чињели супротно. Ваљда нова власт неће подржати срамотна рјешења предходника који су мислили искључиво о свом приватном интересу.

Славко Лагатор

ИМА, ИПАК НАДЕ ЗА ПРОСВЈЕТНЕ РАДНИКЕ

„ОСТАНИ У ИГРИ – ПОДРЖИ СПОРТ“

• Основана је „Монћенејро спорш фондација“ па ће у држави чија власност о свemu брине гоњи рег и на просјајеш, треба само мало спрјељења

У вријеме када је штрајк просвјетних радника био у пуном јеку, када су наставници и професори тврдили да ће истрајати до испуњења свих захтјева, када су са разних страна чуле осуде штрајка и штрајкача, два министра, просвјете и финансија, Ивановић и Иванчишевић, сложно су поручили просвјетарима да - нема паре. Другим ријечима, да се ману ћоравог посла. Посебно је био убедљив "финансијски" министар тврдећи да би додатно издвајање средстава из budeta за просвјетне раднике осиромашило Црну Гору и, ни мање ни више, ослабило њене позиције на предстојећим преговорима са међународним финансијским институцијама. Биће да је тако, мора се вјерovати министру коме је републички парламент прије више мјесеци изгласао неповјерење, а он и даље ради са неутроженим преговарачким легитимитетом.

Тиме је републичка власт штрајк просвјетара покушала да стави "ад акта", а сам државни врх наставио да се бави важнијим, стратешком, бити или не бити питањима Црне Горе. Колико сјутра предсједник Републике је славодобитно поручио свом народу да ће црногорске спортске репрезентације самостално учествовати на међународним такмичњима, што је договорено на високом међународном нивоу. (Његова честитка југословенској кошаркашкој репрезентацији за пету титулу светских шампиони, освојеној управо тих дана, добила је неупоредivo мањи публицитет!) А, како већ доликује спортски усмјереном народу, са вишевјековном традицијом и успјесима постизаним раме уз раме са светским спортивским велесилама (прегршт титула и медаља није неопходно набрајати) одмах је реаговала "спорtska инфраструктура". На Цетињу је, како и доликује престоници, скоро истог дана званично промовисана "Монћенејро спорт фондација" чији је гесло "Остани у игри - подржи спорт". Биле су присутне истакнуте јавне личности, привредници, спортисти... на челу са предсједником Републике Милом Ђукановићем.

Истог часа, направљени су и први конкретни потези. Потписани су уговори о спонзорству наших врхунских екипа и оснивача, тренутно најјачих привредних субјеката. (Ништа из budeta да се не би ослабиле преговарачке позиције Црне Горе) Оснивање Фондације су ту на лицу мјesta подржали црногорски спортски великан, а на kraju том скupu od великог, зашто ne рећи и историјског, значаја за Црну Гору обратио се покровитељ "Монћенејро спорт фондације" предсједник Црне Горе Мило Ђукановић.

No, da se ne sхватi da se zbor spora i tako vajnog prestiža u svijetu, u državi kojoj je bilo do opštite demokratiske i svakojakog prosperiteteta zabranjeno na nездadozvođstvo просветnih radnika i potrebu poboljšanja njihovog položaja, vlast je smogla snage i s puno odričanja odlučila da prosvjetnim radnicima umjesto trajenih 30 odsto dodijeli 18 odsto površa platne uz još neke dodatke. Da li je za isti procenat oslabilna prugovačka pozicija Crne Gore, nije posredno navedeno.

Из свега ovoga, i još ponenečega s tim povezanim, просвјетni radnici mogu da zaključe: ima, ipak, nadje. Država brine o svemu, a precenti, kvote i redoslijed prioriteta niјesu toliko важni. Ohrabrujuće je što je почelo sa osnivanjem fondacije za sport da bi reprezentacija Montenegro što prije i u "svijem" sportsvima pretekla sve velesile, od Amerike do Rusije i obrnuto. Biće, svakako i drugih fondacija. I za просвјetu, i za zdravstvo, i na њihovom čelu biće predsjednik rublike... Samo se treba pritrgjeti, sport je sada najvažniji, tako ћemo naјbrže uspeti na međunarodnoj sceni. A kad nam se crnogorska trobojka zaviđori na vrh olimpijskog jarka, biće to samo korak do њenog ističača pred Ujedinjenom naciju. Zato, učitelji, naставnici, profesori, samo još malo strpljenja. Jep, ponovimo ono s početka teksta, ima nadje, ostanite u igri - podržite sport. Drugi vam nemam.

В. М. Станишић

КАКО РАДЕ НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ:
НВО „НЕЗАВИСНА ГРАЂАНСКА ИНИЦИЈАТИВА“ БУДВА

ПРАВИ ПОСРЕДНИК
ИЗМЕЂУ ПОЈЕДИНЦА
И ЗАЈЕДНИЦЕ

НВО Независна грађанска иницијатива основана је у септембру 2000. године (Рјешење Министарства правде број 02-5078/00). НВО је основало пет ентузијаста из Будве који су жељели да покушају да промијене уobičajeni начин јавног дјеловања у локалној заједници. С обзиром да мимо политичких организација у нашој средини нема алтернативних облика удруživanja грађана повезаних у циљу остваривања глобалних друштвених промјена на локалном нивоу, жељели smo да покажемо да су невладине организације можда онај прави облик посредовања између појединача и заједнице који може допријенити да се промијене на боље one stvari koje су опшtekorisne za sve, a koje partitokratija iz razumljivih razloga (isključivosti lichenog interesu) ne može ili neće da promiјeni.

- Организација јавне трибине на тему "Детаљни урбанистички план Будва - Центар". Трибина је одржана у новембру 2001. године у присуству надлежних органа локалне самоуправе и значајног броја грађана и медија.

- Организација панел дискусије "Мјесто Црне Горе у односу на главне европске коридоре".

- Окупљање сто НВО из Будве и представника УНДП на тему "Проблеми uređenja prostora na Crnogorskem primorju u kontekstu donošenja novog Prostornog plana Crne Gore i novog Zakona o planiрањu".

Пројекat nажалost nije doveo do nekih значајnih rezultata iako su naše aktivnosti bile solidno medijski proprijahe.

Na projektu je bilo angažovanog desetak veoma stručnih i nезависних arhitekata iz Budve, a pored obavještavanja javnosti konkretnim rezultatima predstavljanja i uključivanja naših predstavnika u Savjet za zaštitu lokaalne samouprave opštine Budva i uspostavljanja saradnje sa UNDP.

U okviru ove saradnje je dan naši član ћe tokom oktobra boraviti u studijskoj posjeti Republičkoj Irskoj.

Zbor izostanka pravih rezultata na prethodnom projektu došlo je do значајnog konceptualnog preusmjeravanja aktivnosti naše organizacije.

U stvari smo жељeli da sa kritike postojićeg stana pređemo na projekte koji znane predlaganje i realizacija konkretnih rješenja koja unapređuju život u lokaalnoj zaјednici.

Organizacija okruglog stola "Elementi za unapređivanje i razvoj prostora Crne Gore" održan je 05.07.2001. godine u hotelu "Mognen" u Budvi.

Okruglom stolu je prisustvovao 25 stručnjaka iz oblasti prostornog planiranja, urbane i ekonomije. Na skupu su treptirani pro-

li неколико конференција за шtampu, javne tribine i stručnih sprava. Nakon tri meseca od početka projekta oствari smo i pravili rezultat, a to bilo dobijanje lokacije sa svom потребnom dokumentacijom za gradnju vrtića. Trenutno se nalazimo na pričeku kampanje za prekupljanje sredstava izgradnju vrtića. smo obvezibjedili kompletну tehničku (sve dozvole za gradnju, osladjanje od lokalnih džubina i slično), a dalmatino i finansijsku podršku Opštine Budva. Ovih dana pregovaramo i sa jednom medijom našim donatorskim institucijama koja mogla pokriti do 50% troškova izgradnje ovog objekta vrtića.

Pošto smo već našli i na razumevanju Ministarstva просвете koje će значајno finansirati ovom projektu, prekupljena ukupna sredstva bila dovoljna za izgradnju zgrade, a zato je opremaњe обратио se privredi i građanima Budve.

NVO "Независна грађанска иницијатива" остварила је и значајну saradnju sa drugim NVO:

- учествовали smo na prvom Kongresu невладиних организација Црне Горе

- организовали smo, sa Centrom za razvoj невладиних организација (ЦРНВО) из Подгорице, јавну трибинu "Штаб грађани могу da учине za svoj grad"

- учествовали smo na više trening radijoničara (na temu: izrada projekata, prikupljanje sredstava, јавно заступanje) koje je organizovao ЦРНВО u saradnji sa UNDP - наши представници aktivno учествују u projektu ЦРДА koji realizuje medjunarodna organizacija ИРД iz sredstava УСАИД.

NVO "Независна грађанска иницијатива" trenutno broji 12 članova. Svi članovi imaju fakultetsku diplomu, a po profesiji su ekonomisti, inženjeri, pravničari. НГИ се финansira iz sredstava svojih članova i nemam stalno zaposleno osobje. Organizacija je karakteristična i po tome što nemam čvrstu hijerarhijsku strukturu, već su svi članovi ravno-pravni.

Саво Мартиновић

НАША ТЕМА

**ПРЕВЛАКА
ЈУЧЕ, ДАНАС,
СЈУТРДА**

ВРАТА СУ - НАША

Превлака, или рт Оштро, као стоји у многим старим, али и новијим мапама наше обале и њеног заљева, неријешено питање послије распада бивше Југославије, и свакако једно од најкомплекснијих, поново је у жижи домаће, али и свјетске јавности. На спорном полуострву, на самом улазу у Боку Которску и даље су посматрачи Јединица нација, који се овдије смјењују сваких шест мјесеци од како су припадници некадашње ЈНА, 1992. године напустили касарну која се налазила на Превлаци. Колико ће они ту још бити зависи од преговора између СРЈ и Републике Хрватске који су протеклих недеља интезивирани.

За квалитетно рјешење спора, наравно, понајвише су заинтересовани грађани Боке Которске,

- Резолуцијом 779 Савјета безбједности Ује-

УВИЈЕК БАЗА

Превлака је одувјек била у саставу Боке Которске и последњих неколико вјекова је војна база. Користили су је окупатори овог подручја, па је, рецимо, и за вријеме италијанске окупације током другог светског рата она била у саставу окупиране територије, дакле Боке. Потисје рата у Брозовој Југославији, када је повучена та чудна граница (административна између Хрватске и Црне Горе, која дјеломично Превлаку увлачи у територију сусједа) која је данас спорна, била је војна база. Земљиште на Превлаци више пута је одкупљивано од грађана околних села којима је припадало, па је то учињено и послије другог светског рата о чему постоји уредна документација.

односно пограничне општине Херцег Нови, који су се преко својих представника укључили на извјестан начин у решавање овог питања, незадовољни многим стварима које су се дешавале у протеклом периоду.

- Досадашњим преговорима нисмо задовољни, таже Ђуро Ђетковић, предсједник општине Херцег Нови, па смо, на неки начин ствар узели у своје руке. Одржан је, алијаме, састанак невлади-

нских организација, Матице Боке, Југословенске лиге за мир, савезних и републичких посланика из бокељских општина и представника свих парламентарних странака.

Разговарало се, дакако, о спорном граничном питању са Хрватском и упућено је писмо с тим у вези на многе важне адресе. Побројићу неке: Кофи Анан, генерални секретар УН, Војислав Коштуница, предсједник СРЈ, Драгиша Пешић, предсједник Савезне владе, Горан Свилановић, савезни министар иностраних послова, Весна Перовић, предсједник црногорског парламента ...

У писму господину Кофију Анану, које је у име грађана Боке Которске потписао градоначелник Херцег Новог, Ђуро Ђетковић, стоји:

- Резолуцијом 779 Савјета безбједности Ује-

вље (Превлака). Тиме би залив изгубио статус унутрашњих морских вода. Хрватска би над Боком (што чини 30 одсто морске обале СРЈ) остварила потпуну контролу и стратегијски је угрозила, па и читаву СРЈ. Таквим рјешењем би настала максимално конфликтна ситуација, сталне тензије, погранични сукоби, био би угрожен и мир. Грађани Боке, посебно Херцег Новог, били би егзистенцијално и судбински угрожени. Чињеница је да за Републику Хрватску ово подручје нема ни приближно значај какав за Боку, за нас је Превлака алфа и омега истратешки интерес највише врсте. За Републику Хрватску полуострво Превлака је као слијепо пријево и његовим укљањем Хрватска ништа не губи, а спријечиће се евентуалне инфекције организма.

Република Хрватска жели да по сваку цијену једну „вилицу“ од „уста“ стави под своју контролу (у овом случају уста су Бока, а једно од вилица тих уста је полуострво

Превлака). И овако је изгубио статус унутрашњих морских вода. Хрватска би над Боком (што чини 30 одсто морске обале СРЈ) остварила потпуну контролу и стратегијски је угрозила, па и читаву СРЈ. Таквим рјешењем би настала максимално конфликтна ситуација, сталне тензије, погранични сукоби, био би угрожен и мир. Грађани Боке, посебно Херцег Новог, били би егзистенцијално и судбински угрожени. Чињеница је да за Републику Хрватску ово подручје нема ни приближно значај какав за Боку, за нас је Превлака алфа и омега истратешки интерес највише врсте. За Републику Хрватску полуострво Превлака је као слијепо пријево и његовим укљањем Хрватска ништа не губи, а спријечиће се евентуалне инфекције организма.

Наше је мишљење да се још нису стекли услови за договор са Републиком Хрватском за нормално и правично рјешење овог граничног спора. То показују и спорни случајеви Републике Хрватске са Републиком Словенијом око Пиранско града и многи други спорови са Босном и Херцеговином и на Дунаву са СРЈ. Зато Вас молимо да вашим ауторитетом и положајем учините напор да се снага УНПРОФОР-а на Превлаци, успостављеним Резолуцијом 779 СБ УН продужи мандат са истим задатком и послије 15. октобра 2002. године, док се не стекну услови за рјешење овог граничног спора. Убијећени смо да би то смањило напетости на овом дијелу Балкана. Надамо се, у републици Хрватској би дошло до реалних политичких односа и размишљања и до смањења утицаја ратоборних снага које су, на жалост, произвељене сукобе на овом подручју."

У

пријатним субјектом међународног права, дакле са Савезним министарством иностраних послова. Црногорски дио тима, у односу на период Милошевићевог режима, има веома добру координацију и сарадњу са колегама из ресорног министарства са којима дијелимо угледном усаглашене ставове по овом питању. Нормално је да ови преговори, с обзиром на предмет и карактер спора не могу да буду јавни. Оног тренутка када се постигне одређени резултат, наша јавност ће бити информисана. Све што се данас пласира у појединачним медијима, да се преговори наводно одвијају далеко од очију јавности и да неко тобоже из Црне Горе, може у нечије име да обећа нешто је ван сваке памети.

Др Вучинић, и поред оптимистичких изјава неких црногорских чланица који „ствар виде свршеним“, не очекује да ће се ускоро постићи трајно рјешење јер су се „обије стране утвачиле и на веома су чврстим полазним основама“.

Проблем Превлаке укључује територијалне, граничне и безбедносне аспекте, иако Хрватска инсистира да нису у питању никакви територијални него само, како они кажу, сигурносни проблеми, наглашава Вучинић.

- Спор укључује питање разграничења на копну и посебно оно што зданима Црну Гору - на мору. Што се тиче временог рјешења оно обухвата такозвану „платну зону“. Дакле, ми не преговарамо о заливу, него о оном дијелу улаза у залив, укључујући, да-

СЛИЧНИ СПОРОВИ

И друге државе су имале спорове, попут Француске и велике Британије педесетих година прошлог вијека, када су се спориле пред Међународним судом око неких мањих острва у Ламаншу испред обала Француске.

- Уколико и буде нека линија на Превлаци ана не би смјела да буде неки нови Берлински зид, него активна граница где би

се остварила сарадња у свим областима попут спорта, туризма, лова, риболова ... каже Вучинић.

Хрватске власти су у јавност изашле са идејом да се на Превлаци гради туристичко насеље по принципу заједничких улагања сусједа, што значи да у будућности ово подручје треба да буде демилитаризовано.

СКУПШТИНСКА РАСПРАВА

Превалаци, односно о рјешавању разграничења СРЈ са Хрватском у тој зони, требало је да расправља општински парламент 24. септембра. Предсједник општине Ђуро Ђетковић, иако начин стварања је настало у саставу грађанима објаснили докле се стигло у преговорима са Хрватском.

- Покренути су захтјеви да се у Херцег Новом, отворишиши ширу расправу о Превлаци и донесу одговораји закључци, каже Ђетковић. Истовремено Матица Боке је упутила иницијативу савезним органима да се организује отворена трибинска на Превлаци гдје би високи државни функционери грађанима објаснили како се стигло у преговорима са Хрватском.

Градоначелник Херцег - Новог ће ових дана на ту тему разговарати са предсједником СРЈ Војиславом Коштунићем, као и са савезним министром за иностране послове Гораном Свилановићем, након чега ће услиједити и расправа СО, али и други разговори на ову врную тему у граду подно Орјена.

У Боки, нарочито у Херцег - Новом, где се овом темом највише и баве, посебно наглашавају да је у доба Млетачке републике, а касније Аустро - угарске, које су вјековима владале овим крајем, Превлака увјек била саставниdio Боке Которске. Пошто је конституисана Краљевина СХС, бивши власници земље су иницирали судске спорове, Министарство трговине Краљевине СХС је обједоданило да је новац којим

је плаћена земља на Превлаци у аустро-угарским рукама у злату (290.145,25) депонован у суду у Херцег - Новом. Спор је окончао Врховни суд Хрватске послије много времена, новембра 1961, одбацујући затражену ревизију. И коначно је 12. јануара 1969. године као власник над некретнинама на Превлаци уписан Државни секретаријат за послове народне одбране.

Ђуро Ђетковић наглашава да су два документа од изузетне важности јер јасно дефинишу припадност Превлаке Боки. Ријеч је о Уредби о оснивању поморских обlastи коју је потписао Јосип Броз као и министар поморства Макс Баће. Објављена је у Службеном листу ФНРЈ.

Други документ је Рјешење о територијалној надлежности управа поморских обlastи, донијет 14. априла 1952, који је потписао Едвард Кардељ. У тачки 3. стоји: „Територијална надлежност поморске обlastи Управе Јужни Јадран са сједиштем у Котору обухвата подручје обале и територијалног мора које се простире унутар граница која иде до Превлаке“.

Превлака је искључиво територијално питање, тако мисле они који познају наше и међународно право, поморско такође, као и грађани Боке који доста знају о овом спору, па му се тако једино и мора приступити у преговорима. И на томе истрајати, каже Ђуро Ђетковић.

како, и копнену територију. Хрватска, наиме, инсистира да је Превлака дио њене територије и на основу тога тражи по принципу средње линије пола улаза у залив. Црна Гора сматра да је то управо спорно и на томе ћемо инсистирати.

Др Вучинић је увјерен да ће се у преговорима успјети, односно да залив мора остати у оном регименту распада СФРЈ. У том контексту нашој страни иде у прилог одлуци Бадинтерове комисије јер треба сlijediti начело да нико не може да врши сувереност и власт над оним дијелом над којим то није обављао у тренутку када се распала предходна држава.

У заливу Боке Которске, који обухвата спорно подручје Превлаке, увијек је била војска, а унутар залива цивилну јуридицију су вршили органи Црне Горе и Лучке капетанije Котора, Зеленике, Херцег Новог као и црногорска полиција.

С. Ш. Грегорић

ИНТЕРВЈУ

ДУШАН МАСЛОVAR, „ВЈЕЧИТИ“ ТУРИСТИЧКИ РАДНИК, О ТУРИЗМУ ЈУЧЕ, ДАНАС, СЈУТРА

ПРАВИМО ПУНО ГРЕШАКА

● Странним парницима нудимо оно што смо им нудили и тије 15 или 20 година, али сада у значајно лошијем стању. ● Хаотична праћа упаказила Будву ● Наша понуда је углавном назадовала у посљедњих 20 - 30 година што је ријез примјер у свијешту ● Национална авио компанија треба да посјестиче развој туризма и свака њена понуда је скупља ослахи. ● Приватизација идзе сјор и шамо таје је нешто урађено гостија је сумњиво. ● Мастер плану праћен је опасно да ослахи мршво слово на башту. ● Цијене овој љети - ијесмо дали квалишет за тражену цијену и зато смо кажњени. ● Један од битних предуслова је оснаподобљавање кадрова таје смо, нажалост посебно назадовали

Није, ипак, све изгубљено: - Душан Масловар

са једном хаотичном градњом, а да је могућа туристичка понуда чиме би требали да привучемо стране туристе остале сиромашна и углавном запуштена. Умјесто да се ванпансионски објекти својим квалитетом приближе хотелима, урађено је обрнуто хотели су „гарнирани“ лошим квалитетом тих објеката. А хотели су остали претежно исти, без улагања, као никад у свијету. Често мислим да ми нијесмо свјесни колико су ти објекти лошег квалитета за садашњу туристичку потражњу. Све усвему, удаљили смо се од туристичке шансе. Касни читава инфраструктура, у долгледном вријеме то се не може ријешити. Због деваљања квалитета имамо туристичку сезону од 45 - 60 дана, највише до два и по мјесеца. Просто речено, ако да се играмо. Кажемо да добро радимо, а правимо невјеровано пуну грешака. Кадровски проблем је велик.

• Туризам је шанса Црне Горе. Тако се већ подуже говори, али се не стиже даље од шанси. Је ли проблем у томе што се та шанса не зна искористити или што то уопште није озбиљна шанса. Ту шансу туризам није искористио никада је имао неупоредivo повољнији друштвено - економски амбијент, па је питање као он у овом тренутку може бити реална шанса. Или, шта све треба урадити да се створи повољно окружење, амбијент који би погодовао развоју туризма да би заиста био наша реална шанса?

- Тада смо сматрали да је туризам велика шанса Црне Горе и то са разлогом јер смо са резултатима увијек ишли напријед. У почетку ми нисмо направили никакву велику грешку, све је ишло квалитетном узлазном путањом. Но, дошла је 1991. година, економска криза, политички сукоби, распад државе, рат у окружујућем. Сигурно је да су то велики разлози да туризам практично престаје да постоји. Треба, међутим, исто тако рећи да ми једноставно лутамо већ годинама без успеха трагајући да ревитализујемо оно што смо некада имали и проширимо и обновимо нашу туристичку понуду. Рекао бих, напротив, да је ово нека симулација пословања у туризму а не озбиљан посао. Увијек покушавам да не будем и сувише критичан (јер, како каже наш народ, лако је критиковати) али ако нема скоро никаквих помака, ако нијесмо успјели да консолидујемо нашу понуду квалитетом, квантитетом и цијеним, онда нам и све друге маркетингове активности морају бити неуспјешне. Послиje 10 или 12 година ми, дакле, нијесмо успјели да повратимо ни дио западноевропских туриста, односно нијесмо успјели да некадашње туристичке партнere озбиљно заинтересујемо да Црну Гору поново узму као туристичку дестинацију у својим програмима. Нудимо им оно што смо им нудили и прије 15 или 20 година али сада у знатно лошијем стању. У овој години смо напротив „нагтерали“ велике њемачке туроператоре (ТУИ, НУР, ИТС) да поново дођу у Црну Гору макар и са ограниченим програмом, само да се већ једном почне, али се бојим да ће и то бити кратког вијека ако се озбиљно не позабавимо побољшањем нашу туристичку понуде. Имао сам пуно контаката у посљедње вријеме са пословним људима и новинарима који су посјећивали Црну Гору или који то намјеравају. Када је упитану Будванску ривијеру њихови утици су, нажалост, прилично негативни. Укратко речено, не могу да сквате да је једно овако дивно место, да тако кажем, унакажено

ИСПРАВКА

У прошлом броју „Приморских новина“, на 6. страни, у интервјују Саше Марковића направљено је штампарска грешка. Умјесто „... мој улазак у Либерални савез у мају 1999. године...“ треба да стоји „... мој улазак у Либерални савез у мају 1990. године...“

Извињавамо се господину Марковићу и читаоцима.

осталих, о стратегији туризма формулисаној Мастер планом, трансформацији (приватизацији) која се своди издавању у закуп и продају хотела и осталих објеката. - Стратегија развоја туризма у Црној Гори формулисана је кроз низ разних студија а посебно је интересантан Мастер план. Иако Мастер план углавном третира глобални развој туризма у Црној Гори, треба ипак рећи да је Европска ривијера на неки начин заобиђена. То прије свега правдају тиме што су на нашем подручју сада остале појединачни локалитети за неки будући развој (Јаз, Каменово, Лучице, Буљарица) а велики дио је, како сам прије рекао, неповратно уништен. Овде се такође може рећи да ми једноставно нијесмо успјели да идемо у коре са захтјевима Мастер плана - врло спора приватизација и тамо где се нешто урадило је доста сумњиво и од тога уствари, нијесмо добили ништа. Наизглед је само један објекат за похвалу а то је хотел „Маестрал“. Фирма ДВД која је израдила Мастер план уз обилату помоћ њемачке државе, и поред низа покушаја, није га успјела направити афирнативним код потенцијалних инвеститора. Сигурно је да је овде изостала и сериозна подршка државе Црне Горе и то је мишљење да постоји озбиљна опсност да ће и ово остати само „мртво слово на папиру“. Ја сам врло критичан према постигнутим резултатима приватизацији и невјероватно великим лутањима у свему томе. Примјер ради, у тим пословима испред нас је врло успјешно ишла Западна Њемачка са бившом Источном Њемачком и уместо да обилато користимо таја искрте, ми стално тражимо неки сопствени пут. И као што видимо, јако неуспјешно.

• Једно сасвим лично питање. Како бисте се осјећали да сте данас, на примјер, шеф продаје хотелског предузећа које продаје хотеле што радици и грађани примају негодовањем иако се о томе мало јавно говори. Други пријецима, сматрате ли да је оваква продаја једино рјешење, нешто што се не може избjeći?

- Кад ме лично питајате да ли бих рекао да спреман да на примјер, будем шеф продаје у хотелском предузећу на нашем подручју, иза свега што сам изниси, заиста не бих био спреман иако се ради о једном врло атрактивном радном месту. Продаја је, иначе, добра једино ако се на прави добар програм.

• Туризам је шанса Црне Горе, а Будва је метропола првогорског туризма. Како ви доживљавате тај „метрополизам“, по чему Будва јесте, а по чему није метропола. Да ли јој је таква перспектива неспорна или неповратно изгубљена у туристичком смислу. Какво је ваше мишљење?

- Да ли је туризам шанса Црне Горе тешко је одговорити. У сваком случају ја бих рекао да јесте иако су неке велике вриједности неповратно отишле. Остало је још увијек доста атрактивних локалитета за будући развој тако да се то што смо скренули у развоју може дјелимично или чак више од тога исправити. Озбиљно питање које се поставља прије свега и како развити инфраструктуру која би нам омогућила даљи развој (струја, вода, путеви и еколошки момент који бих, чак, ставио на прво место).

• Будва је овог љета по многим оценама била прескупа. Да ли је такво и ваше мишљење, односно да ли су цијene претекле реалну вриједност нашег туристичког производа. Односно, да ли се у формирању цијена исвише мислио на сопствене калкулације независно од окружења, мноштва ситница које позитивно или негативно утичу на укупну вриједност тог производа.

- На питање да ли су наше цијене у протеклој сезони биле превисоке, одговор се сам по себи намеће. Нијесмо дали квалитет за тражену цијену и зато смо били кажњени. Осим тога ожбиљно смо се огријешили о традиционалној најбољој туристичкој подручју, Србију, и зато смо морали бити кажњени. Зато је за туристе из Србије прва земља у овој години била Турска, затим Бугарска и Грчка, а ми тек на четврто место. Просто је невјероватно да посљедњих десет година непрекидно дискутујемо како да организујемо домаћу радиност, како да категорији смеће, како да обезбиједимо сигурну евидентију туристу, а што је најгоре још увијек нијесмо успјели да физички избројимо колико стварно имамо приватног смјештаја и које категорије. Мислим да је ово системски лоше ријешено како на нивоу општине, тако и на нивоу републике. Постоје Министарство туризма и Туристичка организација Црне Горе са испрепlijетаним и недовољно разјашњеним компетицијама. Постоје туристичко - информативни центри у свим мјестима, као дуо ТОЦГ, опет са нејасним задацима. Резултат тога је, примјера ради, да боравишну таксу не можемо платити ни у висини 5 - 6 одсто. Могу рећи да доста добро познајем све емитивне туристичке земље на Медитерану које таквих банаљних примјера немају и уместо да то њихово искуство једноставно примјенимо ми овде измишљамо неку своју сопствену организацију.

• Каква је по вашем мишљењу, реална позиција и перспектива првогорског туризма са инострanstvom, посебно западноевропском туристичком тржишту. Ако баш није повољна шта треба предузети да се она поправи?

- Реално не видим тако брзо добру позицију првогорског туризма на иностраном, односно западноевропском туристичком тржишту. Вјеријем да ће, нажалост, проћи још доста година да достигнемо резултате из „златних година“ или ипак треба да се трудимо да искористимо сваку могућу шансу и да неке ствари заиста другачије поставимо. Један од битних предуслова је оспособљавање нових кадрова у свим сегментима развоја. Ја бих рекао да смо на том пољу, нажалост, посебно назадовали и најдам се да ћемо са новоотвореним туристичким факултетом у Котору проблеме исправити.

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

Јужном страном
дана

автор:
САВО ТРЕГОВИЋ

ОСВЕШТАНЕ ПОВЕЉЕ И ПРОКЛЕТА АМНЕЗИЈА

1. У хотелу „Медитеран“ у Бечићима дружим се с необичним сликаром Славољубом Радивојевићем, послије отварања изложбе, његове. Немирну младост је укротио кичицом, када је почeo помало да мијења свијет и своју животну слику. А онда је само радио. И опет сликао.

Познат је као сликар београдских фасада са смеђом патином, налик рђи, сивила која су године насталожиле да би изазвале анахроничне реминисценције. Но, овдје није доноју престоницу туге, тај амбијент заустављеног, где дани корачају уназад. Стигао је са сепетима природе коју назива мртвом, а која на тањирима, столовима и нарочито стольњацима тако живо посакује, да из сваког угла даје другачији сјај.

И одсјај. И неки нови смисао првобитно перципираног. Све то изгледа реалистично, илустративно готово или само док очи овлаш прелазе преко слика.

Нешто дуже посматрање број мијења утисак; израњају детаљи са другим значењима и новим зрачњима боја. Фасцинирају ме средишњи и доњи слојеви Радивојевићевих слика. Столњаци, таваје, платна разна, плишана, бијела везана с којима се узрело гроње, кајсије, јабуке узимају као духовни дезерт посебног укуса.

Шапчанин Славољуб Радивојевић, академски сликар, обишао је свијет. И оставио своје слике код оних који знају с њима да живе чак на пет континента.

2. Момо Капор гласно размишља: моја генерација је имала несрећу да буде млада у социјализму док је чекала на капитализам, који је дочекала под страст, чезнући за добром старим временима. Најзад, каже он, капитализам стаје у нашој улици, али то више није Понте Роко, он жели да у Академију научи усели „Хилтон“, а у Народни музеј робну кућу „Лафајет“.

Тако је то када поподне дође прије него јутро. Или, пак што смо чекали, то смо и дочекали.

3. Имамо сребро у цепу а спојао ме такав бијес, да не могу да се обуздам: цигарету палим цигаретом, мијењам мјеста по соби не би ли кренуло. Имамо минус шест, минут и тридесет секунди прије краја у далеком Индијанаполису, у финалу светског првенства против сјајних кошара-

каша Аргентине, који у Америци не знају за пораз. А онда чудо, које ваљда само ови момци могу да приреде: пројектили Бодијоге, поравнавамо резултат, имамо још и шансу да из два слободна бацања положимо „гаучосе“ на плећа.

6. Но Дивац, промашује оба, можда тако и треба, остаје још пет минута у продуџетку. Не дамо им да се размахну, постижу само један кош, ми осам. Учимо их поразу, „плави“ су одбили титули шампиона свијета.

Док слушам тутњаву аутомобила Будвом, галаму раздраганих момака и пуцње побједничке, враћам филм са велике терасе Светог Стефана у време вече јулско: идео по медаљу, бићемо вјерујем у финалу. Противник, ко би друго Америка. Нешто су бољи од нас, играју пред својима, али не зна се...

Промашио мало велики Владе, Амере смо појели у четврт финалу, имали смо више навијача него они, стигли у финале. И освојили пето злато на светским првенствима. Позлатиле се обије Дивчеве руке и глава, око врата је објесио трећу златну медаљу, светску. Кренуло му је са „свеша“ нашега, баш како сам му и пожељио то вече, наздрављајући „пилсом“, стварно најбољим.

7. Алексеј Ленов је и овог љета био на нашем мору. У Игалу, у вили „Галеб“. Присјећа се понеко: човјек који је први закорачио у отворени васионски простор. Лани је одмарao на Светом Стефану, где смо подуже разговарали о вјечитој тајни, космосу, којом је опчињен.

8. Ако не буде ратова и тероризма, људи могу да стигну на Марс до 2015. године, каже славни ко-смонаут, ексклузивно за мој новине.

Претијесно нам је на земљи, шалим се, а весели Рус каже да тај рок и није далеко.

9. Без јаке државе нема приватизације. Код нас су процеси обрнути. Идеја је да се све власништво прода странцима. И кад гледам наше политичаре ја их мјерим само по томе ко ће више нашег да остави на ма. Али пошто намјера свијета није да нас чине моћним и срећним, већ обрнуто, они су нас након десет година бомбардовали.

Мислим да се Емир Кустурица овим размишљањем замјерио и предсједничким кандидатима у Србији и наглашено европ-

ским Црногорцима. Јер када њих човјек слуша мора да закључи: то је много и за Америку. Куста сјајније јесте обишао свијет, кушао му навике, али наши лидери боље знају да је приватизација код нас јака. А држава, то ће ваљда послје доћи. Када нас продају.

10. Ранко Гузина, пријатељ ми и сјајни карикатуриста, ставља ме на муке:

Је ли Саване, можеш ли се сјетити како су људи у Црној Гори живјели прије проналаска мобилног?

Присјећам се доста лијегога и од раније, али тога...

11. Уставна повеља је и даље главна тема. Никако да се у складе мишљења челника Србије и Црне Горе, продужавају се рокови. Солана је нестрпљив, а Мило поручује: близу смо, само је мало запело. Ускаже им у ријеч, опет држко и опет да лјути, Матија Бећковић:

Ако будемо достојни својих светиња и предака рећи ће нам се како да се вратимо темељима и додамо нешто своје, ново... А Црногорци су двоструки Срби, својом посебношћу и општом свијешћу што је увидијела чак и Европска унија. Муче се да напишу Уставну повељу, а тих повеља у сваком манастиру има безброй и свака је освештана и крвљу запечаћена.

12. Друговима Ђуре Јакшића, стигаје је право у хотел „Сплендид“ у Бечиће. Са књигом која у називу има прве три ријечи ове прве реченице. Врло природно, јер је Саво Јокић на својим друмовањима сријетао Јакшића, па и онда када су се добро мимоилазили. Уз књигу је донио чак и педесет слика: приморје и надморје, манастире пријемске и оне тамо, свеце и убоги пук.

Странци септембарски који су испунили хотел, гледају слике, па се опет враћају, значајно хвале, али нико да се маши за цеп. Весели Саво каже управи хотела: ето вама двије, три изаберите, и на шанку ми отворите рачун.

Ако се не варам и сликар банатски је некако слично трговао.

13. Иако је захладило у глави ми још некако кошарка. Дебакл „дрим тима“ (неко рече „дринк тима“) иако су црни сваки пут на паркет изашли тријезни), иако се може објаснити, можда најбоље једном старом индијском пословицом:

- Сваки тигар има свог гаврана.

ЗАПИС О ХУМАНОСТИ

Вишеодневно дружење и спортске игре добровољних давалаца крви из Будве са добровољним давалацима крви из Подгорице и Лесковца који су или на одмору у Бечићима у Будви, завршено је 14. септембра заједничком акцијом давања крви. За потребе здравствених установа у Црној Гори служби за трансфузiju крви из Подгорице тога дана крв је дао 61 хуманиста. Највише из Лесковца (29, скоро половине), а затим из Будве и Подгорице, али то и није важно. Треба, ипак, рећи да их је тог дана доста враћено из будванског дома здравља. Неки зато што су недавно већ дали крв, па не могу поново док не прође минималних три мјесеца, други из објективних здравствених разлога, тек листа би сигурно била много дужа.

Међу првим тог јутра крв је дао Драган Морожин, предсједник Одбора Црвеног рста фабрике фармацеутских и хемијских производа „Здравље“ из Лесковца. Предсједник је, како и прилици, рекао „за мном“, а то је било 89. пут да даје крв. Колико ли је само спасио живота, мада се то не пита.

У нашој фабрици од 2200 радника 526 су добровољни давалаци крви, а од тога су 244 жене. Руководство наше фабрике то зна да цијени и награди па ми већ 15 година бесплатно љетујемо, раније у Бечићима а затим у Будви. Повезали смо се са Друштвом добровољних давалаца крви у Будви и са њима добро сарађујемо, дружимо се, склопљена су многа пријатељства. Ми смо, заправо, као једна породица - казује Морожин задовољан што је учествовао у још једној акцији најплеменије помоћи људима, али и додаје да је тог дана било доста колега из „Здравља“ који су досад испунили више књижица добровољних давалаца крви. Иванка Михајловски је то у Будви урадила 62. пут, а Томислав Прокоповић 65. пут на свој 51. рођендан. - Задовољни смо гостопримством, дружењем са нашим пријатељима из Будве и Подгорице и жељимо да то постане традиција која ће дуго трајати. Ми имамо једну племенијту мисију и ваљда ћemo једног дана дочекати да се, па и овде у Будви, организују спортске игре даваца крви. Постоје разне „...јаде“ па зашто не би и наше, ми смо толико заслужили.

Причу Драгана Морожина наставља Вукота Јашовић, предсједник Друштва добровољних давалаца крви из Подгорице. И он је око 90 пута дао крв. Уписано је, додуше, „само“ 87, али још неколико пута је дао најдрагоценју тачност, када је било важно да се спаси нечији живот, када није било времена да се уписује у књижицу. Каже, извињавајући се што његови Подгоричани нијесу били у великому броју као Лесковчани, да ће грешку убрзо исправити у Подгорици. Тамо је и служба за трансфузiju крви, а у том граду је иначе половина добровољних давалаца крви у Црној Гори. Са њим су и Мащен Боричић и Драган Ристић. И они су овог пута дали крв. Исто као и приликом оснивања будванског друштва добровољних давалаца крви када су му тако сва тројица честитали почетак ра-

СЛОЖНА ПОРОДИЦА ДАВАОЦА КРВИ

● Крв се не даје само онда када је урођен нечији живот, када се јавно апелује и хиљади људи одређена крвна група, већ се то може урадити и групације – заједничком акцијом добровољних даваца крви из Лесковца и Подгорице, који су били на одмору у Будви и Бечићима, и њихових домаћина са којима усјесно сарађују

За усјесну на дружење у Будви

да. Иако добровољни давалаци крви за то не траже накнаду нити награду, јашовић жели да истакне да је досад 760 ових народних хуманиста уз помоћ Министарства рада и социјалног стања, Синдиката и других спонзора, бесплатно љетовало по десет дана на мору или планинини. Овог љета њих укупно 90 у Улцињу, Бечићима и Ивановим коритима. Било је ту и добровољних давалаца крви из Републике Српске (Требиња) и Чачка којим, такође, добро сарађују.

Домаћин, предсједник будванског друштва добровољних давалаца крви, Раде Пима није крио задовољство због успеха једне акције, али и због дружења са правом браћом по хуманости. Дружење је настављено ручком, дружењем уз пјесму и музiku. До идућег сусрета и нове заједничке акције давања крви. За спас нечијег живота.

В. М. Станишић

КИНЕСКИ НОВИНАРИ У БУДВИ

УСПЈЕШНА САРАДЊА

Осмочлана делегација Свекинеског удружења новинара, боравила је у нашој земљи од 14. до 22. септембра. Угледни новинари из Кине, уредници телевизијских, радио станица и новинари, били су гости Савеза новинара Југославије. Шест дана су били гости Удружења новинара Србије и тада су обишли Београд, Нови Сад, Крагујевац, Вршачку Бању и Златибор. Том приликом су разговарали са нашим политичарима и привредницима.

Гости из Кине боравили су два дана у Црној Гори, а домаћин им је било Удружење новинара Црне Горе. За вријеме боравка у нашој републици посетили су Жабљак, Подгорицу, Цетиње и Будванску ривијеру.

Опраштајући се од кинеских колега, на крају њихове посете, на свечаној ве-

чери на Светом Стефану, предсједник Удружења новинара Црне Горе Саво Греговић је нагласио да се ради о узвратној посјети кинеских колега (југословенска новинарска делегација боравила је у Кини у првој половини марта ове године), да ће сарадња између СН и Свекинеског удружења бити настављена у наредној години размјеном нових делегација, али да ће бити и интезивирана и конкретном размјеном информација између новинских, телевизијских и радио кућа, дводје земље. Новинари из Кине биће учесници међународног новинарског скупа који се идуће године организује у три сусједне земље - Југославији, Бугарској и Македонији.

С. Ш. Г.

СЕДАМДЕСЕТ ГОДИНА
ПАШТРОВСКЕ ЛОВАЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

ЈУБИЛЕЈ ПАШТРОВСКИХ ЛОВАЦА

Паштровска ловачка организација за узгој, заштиту и лов дивљачи из Петровца обиљежила је у суботу, 21.септембра, значајан јубилеј - 70 година постојања и активног рада. Тим поводом је одржана свечана скупштина у СД „Црвена комуна“ у Петровцу, на којој су уручене плакете за изузетан допринос у раду на унапређењу и развоју ловства и ловачке организације, а та признања добили су: Шпиро Бечић, Никола Дивановић, Митар Ђурашевић, Вељко Давидовић, Симо

У оквиру свечане про-

Андић, Иво Арменко, Никола Јовановић, др Војислав Франчићевић, Душан Вуковић и Желько Грегорић. Уручене су и значке за ловачке заслуге осамнаесторици чланова организације, док је похвале добио 41 ловац. Преко двадесет организација, установа, предузећа и појединача добило је захвалнице за пружену помоћ Организацији.

-Ловачко друштво „Паштровић“ формирано је 1932. године и тада је бројило 29 чланова, а први предсједник друштва је био Симо Суђић подсјетио је Илија Медин, предсједник Паштровске ловачке организације, додајући да то друштво није прекидало рад ни током другог светског рата, након којег је назив промијењен у „Паштровско ловачко друштво“.

Основачка скупштина Паштровске ловачке организације за узгој, заштиту и лов дивљачи одржана је 31.маја ове године, сада броји око 300 чланова, а газдује ловиштем површине 5.236 ха. Од основачке скупштине све активности су усмјерене на припреме организације за јавни конкурс-тендер за додјелу ловишта на газдовање, који ће расписати Министарство за пољопривреду, шумарство и водопривреду. Између осталог, урађен је и елаборат „Могућности развоја ловства у Паштровском ловишту“, на основу кога ће сљедеће

славе јубилеја отворена је и изложба слика „Зов природе“ академског сликара Милована Микића Радуловића из Никшића, као и изложба ловачких трофеја и ловачког наоружања, власништво чланова организације.

Поред свечаног, прослава је имала и такмичарски дио. У приједо-дневним сатима одржано је Општинско такмичење у гађању непокретне мете вепра на 100 м стоећи, ловачким стилом за чланове Паштровске ловачке организације „Приморје“ из Петровца и Ловачке организације „Приморје“ из Будве на стрелишту Пољице на Паштровској гори, а у организацији Ловачког савеза Црне Горе. Најбољи из Петровца у конкуренцији ветерана (преко 60 година) био је Лука Гргорић, у конкуренцији ловаца Илија Медин, стријелаца Стево Павловић, док је у јуниорској конкуренцији (до 18 година) побиједио Љубо Гвозденовић. Из ловачке организације „Приморје“ најбољи су били Јоко Борета у конкуренцији ловаца, а Ратко Франета и Јовица Марковић у конкуренцији стријелаца.

За недељу, 22.септембар, био је планиран лов на фазане за почасне чланове организације старије од 60 година, који је због лошег времена отказан и биће накнадно организован.

М. Мијушковић

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

ГОДИНА ДАНА ОД ТРАГИЧНОГ ИЗЛЕТА
БАЊАЛУЧКИХ ОСНОВАЦА КОД СВЕТОГ СТЕФАНА

ЗА СЈЕЋАЊЕ И ОПОМЕНУ

•Одкривена спомен-плоча у непосредној близини мјесета ћеје су 16. септембра прошле године живошће излуibili четири ученика и њихова наставница

Прије годину дана, 16. септембра, у таласима близу града - хотела „Свети Стефан“ трагично се завршио излет за четири ученика и наставницу основне школе „Петар II Петровић Његош“ из Бањалуке. Пре-вртањем туристичког брода „Шкорпион 2“, на коме је било скоро тро-струко више путника него што је дозвољено, животе су итгубли ученици: Вања Дрекаловић (1987), Ведрана Видовић (1987), Драгана Кондрић (1987) и Денис Квасниј (1985), и њихова наставница Јелена Видовић (1947). Била јо то поморска несрећа о којој је вијест болно одјекнула од Будве до Бањалуке, трагедија која је покренула многа питања о безбиједности саобраћаја на мору, упозоравајући да се ту мора завести много више реда. За ових пет жртава „плаве гробнице“, најжалост, прекасно.

На годишњицу те трагедије, на стијени хотела града - хотела „Свети Стефан“, у непосредној близини мјеста несреће бањалучких излетника, открivenа је спомен-плоча са уписаним именима и уцртаним ликовима четири ученика и њихове наставнице. Тужни повод окупљао је тога дана родитеље и родбину настрадалих, представнике ОШ „Петар II Петровић Његош“, представнике Општине Будва и њених парламентарних

странака, представнике основне школе „Стефан Митров Љубиша“ и хотела „Монтенегро А“ у коме је прошле године боравила екскурзија бањалучких основаца. На спомен-плочу, трајни знак који ће сјећати на трагедију и опомињати, положено је цвијеће и вијенци Општине Будва и основне школе „Стефан Митров Љубиша“.

- Захваљујем предсједници општине, свим грађанима и читавој Црној Гори који су заједно са нама у болу и тузи учинили људске кораке и доказали своје моралне вриједности - рекао је у

име родитеља и родбине настрадалих Велибор Дрекаловић, чија је кћерка Вања једна од жртава у овој несрећи.

Славко Ковачевић, директор ОШ „Петар II Петровић Његош“, захваљио је у име родитеља и наставнице ове школе на свему што се овде урадило послије трагедије истичући да је послије годину дана бол исти као и тог 16. септембра прошле године. - Вријеме пролази или бол остаје, то је трагедија за коју желимо да се никад и никоме не понови - рекао је Ковачевић.

Предсједник општине

Весна Радуновић је, обраћајући се родитељима и родбини настрадалих, рекла да све то што се десило превазилази људске мисли и људске ријечи. Зато грађани Будве учествују у њиховом болу и за њих имају велико разумијевања.

- Све је то требало спријечити, урадити да се то не деси, али кад већ то није било могуће, кад се ова трагедија десила, нека то послужи као опомена да се тако нешто више не понови - рекла је предсједница Радуновић.

В. М. Станишић

САВО МИТРОВ ЗЕЦ

до ослобођења земље, маја 1945. године. Непоколебљив, као скојевац и комуниста, у свом идеолошком опредјељењу и у вјерности и служењу отаџбини Југославији до смрти. Из рата је 20-годишњи Саво изашао као официр. До пензионисања радио је на разним дужностима у служби заштите и одбране отаџбине. Поред „Партизанске споменице 1941“, носилац је бројних ратних и послијератних одликовања и других признања. Имао је складан брак са Зорком, рођеном Поповићем. Мајка Анђе и сестре Милица, Јованка и Иванка тешко су испаћене у рату, од Будве до Мамуле. Сестре су мајку издржавале до њихове удаје, и Саво до њене смрти.

Из рата је 20-годишњи Саво изашао као официр. До пензионисања радио је на разним дужностима у служби заштите и одбране отаџбине.

Поред „Партизанске споменице 1941“, носилац је бројних ратних и послијератних одликовања и других признања. Имао је складан брак са Зорком, рођеном Поповићем. Мајка Анђе и сестре Милица, Јованка и Иванка тешко су испаћене у рату, од Будве до Мамуле. Сестре су мајку издржавале до њихове удаје, и Саво до њене смрти.

Нека је вјечна слава, хвала и незаборав Митру Савову Зецу и његовим синовима Јовану, Душану и Саву за њихову јуначку борбу за слободу, за њихов часни живот!

Пеко Лијешевић

IN MEMORIAM

У Београду је 19. септембра, у 77. години живота, изненада преминуо наш драги ратни друг Саво Митров Зец, пуковник ЈНА у пензији и носилац „Партизанске споменице 1941“. Сахарњен је, уз војне почасти, у његовим родним Поборима, 21. септембра.

Смрћу Сава Митрова Зеча, из Побора и нашег краја, нестаје, коначно неопозиво, некад бројна и угледна породица Митра Савова Зеча, која је у току наше народно-слободилачке, антифашистичке партизанске борбе, дала велике жртве за слободу и бољи живот.

Митар С. Зец и Анђе, рођена Ивановић, имали су пет синова и три кћери, најмлађе. Два сина умрли су као дјечаци, један трагично. У природној жељи да синови живе боље од њега, Митар је одлучио да, по цијену лишавања и повећања сиромаштва породице, школује синове Јова, Душана и Сава. Најстарији Јово постао је свештеник, Душан је завршавао учитељску школу, а најмлађи Сава послао је у грађанску

школу у Будви. Пуно остварење Митрових жеља прекинуло је рат. Митрова породица, међу првима Поборима, одазвала се позиву Партије и ступила у НОБ. У строју будванске чете (борци Побора, Брајића и Маина), 20. јануара 1942., а затим Поборско - брајићке чете су и 50-годишњи Митар Савов и његови синови 20-годишњи Душан и 16-годишњи Саво. Саво и Никола Миланов су најмлађи борци ових чета. Почетком фебруара 1942. године Митар постаје предсједник Општинског народно-слободилачког одбора, Душан замјеник комесара Поборско-брајићке чете, а Саво - скојевац. Сва тројица, 25. марта 1942., учествују у борби на Паштровници.

Скупа и прескупа била

је слобода за коју су се

партизани борили и по-гинули. Смрт почиње да

хара и Митровом поро-

дицом. Најстарији син

Јово, један од организа-

тора НОБ у западној

Славонији, гине, крајем

десембра 1941., на челу

своје чете, у јуришу на

усташке зликовце. По-

● „Једну поштеној болићи и псеудоелитистичку парадигму, која је појела сопствену суштину, неодједнако је замијенила ојвреним, функционалним и сирашеским пројектом и у култури“ ● За ојтанак и будућност фестивала биле су појубне крајње болиће и маргинализација оснивача, Ојтанак Будва ● Шеснаестогодишње трајање, висок ниво фестивалске продукције, оријентација на подизање квалитета шумадијске понуде, привлачење и поклоници фестивала из земље и свјешта, међународни концакши, донацији културни поштенцијал у усјону... поуздана шемељи за унапређење „Града - шеаша“

Округли сто на тему „Градска културна политика и будућност фестивала Град-театар“, одржан 14. септембра, био је мотивисан потребом да се након шеснаест година постојања фестивала изнова покушају промислити темељи на којима он почива, и да се пронађу одговарајући начини за излазак из институционалне кризе у којој се „Град-театар“ тренутно налази. Позиву Мирјане Масловар, вршиоца дужности директора ЈУ „Град-театар“, да учествују у раду Округлог стола и својим размишљањем помогну утврђивање смјерница даљег развоја ове установе, одавали су се представници из различитих области културног, привредног и политичког живота Будве: Весна Радуновић, председница општине Будва, Слободан Бобо Митровић, архитекта, Божена Јелушић, професор књижевности, др Владимира Вукићевић, филозоф, Слободан Бобо Словинић, сликар и ликовни критичар, Бранка Павловић, директорица ЈУ „Првена комуна“. Саво Мартиновић, економиста и политичкиолог, Баранимир Марковић, социолог, Саша Марковић, члан Управног одбора ЈУ „Град-театар“, Светлана Раџановић, историчар умјетности, Крсто Никлановић, привредник, Бранка Пламенац, уредник ТВ Будва, Милан Вучковић, економиста, и Ранко Павићевић, уредник Радио Будве, док је Никола Краповић своје мишљење уписано форми доставио организатору скупа.

Уводно излагање Мирјане Масловар било је посвећено аспектима доса-

дашње пословне политичке ЈУ „Град-театар“ и у првом реду представљајући једну прецизну критичку анализу затеченог стања у тој установи. Излагање лишене ресантмана и револуционарног заноса - тако карактеристичних за сваку нову власт на овим просторима - али, истовремено сасвим јасно у настојању да се идентификују узроци незавидног положаја „Града-театра“ и да се радикално прекине са праксом која је ову значајну установу културе у нашем граду довела на сам руб нестајања. По њеним ријечима, све прогнозе о скромом гашењу ове установе преуређене су и нетачне, јер шеснаестогодишње постојање „Града-театра“ представљају сасвим сољидну основу за његово даље развијање, али да би се створили предуслови за нови почетак, неопходно је по мишљењу директорице Масловар „једну потрошени политичку и псеудоелитистичку парадигму, која је појела сопствену супстанцу, замијенила отвореним, функционалним и стратешким пројектованим фестивалом који ће имати своје утемељење најприје у свом поднебљу, па самим тим и у култури“. Но, да би се уопште створили услови за промјену „потрошених парадигми“ било је нужно сагледати и другу страну у пословању „Града-театра“, ону која је успјешно измишала очима јавности, а по својој природи била је све друго само не гламурозна.

- Финансијско пословање „Града-театра“ у претходним годинама, упркос чињеници да је као јавна, буџетска установа само она буџетска средства која су покриве-

на одговарајућим одлукама СО Будва и Владе РЦГ, односно ресорног Министарства. Остале средства, која су по правилу прелазила 50% фестивалског буџета, третирана су као спонзорска, укључујући компензације и цесије, и о њима не постоје трагови у платном промету. - рекла је дирек-

ти: менеджерско умијење на повезивању привреде и културе. Најзад, властити приход од продаје улазница и у најбољим сезонама није прелазио 5% буџета фестивала.

Разматрајући материјално-техничке услове у којима је „Град-театар“ радио протеклих година, као запаљујућа и необја-

дају у категорију спорних или неадекватних рјешења: приватизацијом „Цитаделе“, као изврног амбијенталног комплекса, и да тако кажемо „матичне сцене“, „Град-театар“ је остао без једне од виталних претпоставки за своју будућност. Поред тога, не постојање елементарне сценске технике, то јест потпуно одсуство планова за њену набавку и формирање најужније техничке основе, представљају јасан пример нерационалног пословања и недостатка сваке стратегије на локалном/општинском и републичком нивоу.

Незавидан положај „Града-театра“ додатно оптерећује и противуречност између Савјета фестивала и Управног одбора, тачније јасно видљива тенденција да се финансијско и програмско управљање у целости преноси на Савјет фестивала, чиме се на драстичан и често нелогичан начин доводе у питање надлежности Управног одбора, а самим тим и права и обавезе оснивача, општине Будва.

- Како се из овогодишњег искуства види, на отрежњујуће јасан начин, ова „трансмисија“ управљачке моћи имала је за свој резултат само двије ствари које су подједнако биле погубне за опстанак и будућност фестивала, а то су: крајња политизација (политичка инструментализација) фестивала, и с друге стране, крајња маргинализација оснивача, општине Будва, који осим буџетског рефлекса никако другачије није могао утицати на судбину „Града-театра“ - нагласила је Мирјана Масловар и додала да би била нео-

Размјеном мишљења до нове концепције – учесници Окружног стола

је довела у ситуацију ЈУ „Град-театар“ да преко свог рачуна, као правни субјект у платном промету, учествује са свега 1/3 укупних средстава на годишњем нивоу. Другим ријечима, на рачуну „Града-театра“ евидентирана су само она буџетска средства која су покриве-

торица Масловар и наглашила да су ова средства још називана и „владиним“ из простог разлога што је дириговано паралажно спонзорство било издашна подршка црногорског политичког естаблишмента овом фестивалу, а не како се то често жељело представи-

шњива чињеница, по мишљењу Мирјане Масловар, посебно се издвајајућа и неразвијена институционална инфраструктура и неријешено питање трајног и одговарајућег пословног простора за ову установу. - Сценски простори на које „Град-театар“ може да рачуна спа-

РЕКЛИ СУ:

СЛОБОДАН БОБО МИТРОВИЋ

КАСНО ЈЕ ЗА КЛАСИЧНЕ ФЕСТИВАЛЕ

Прије сваког разговора о будућности „Града-театра“ морамо себи поставити питање: ако Будви и њеном односу према институцијама културе: да ли смо антикултурна средина и шта је то у овом граду што тежи деструкцији? Оно што је битно за културну еманципацију личности и народа никада не смije бити мјерено искључиво подацима о цијени, а сваки говор о „Граду театру“ увијек је био одређен управом новцем. То ствара једну злураду атмосферу. Протеклих година Будвани су имали прилике да виде низ веома усјелих представа и умјетничких догађаја, а то није без значаја за овај град.

Котор и Тиват су примери градова у којима фундаменталне институције културе пружају основу за даљи развој, док са Будвом то ипак није случај: њена градотворна окосница је скоро уништена, а начин на који валоризујемо наше културно благо изражава се само паролама о медитеранском духу и ничим више. По урбанистичком плану сачињеном послиje земљотреса за потребе културе у Будви предвиђено је 6000m², од чега је приведено намјени свега 600m², али је зато саграђено око 800.000m² стамбеног простора - то су подаци који јасно изражавају наш однос према култури и морају се узети у обзир.

За класичне фестивале је већ касно, потребно је осмислити нову стратегију која ће маргинализовати утицај политичке и партије, а усклађивати културне потребе грађана са растом и развојем Будве, и подстицати их у правом смјеру.

ВЕСНА РАДУНОВИЋ

ПОТРЕБАН ДРУГАЧИЈИ „ГРАД - ТЕАТАР“

„Град-театар“ је протеклих година био манифестија са рука политичке олигархије, а новац којим је

био финансиран потиче из нелегалних извора. Поријекло техничких средстава, али ништа мање и начин на који су била коришћена - као људе нас може само постидjeti.

Наравно да је „Град-театар“ потребан Будви, то нико не доводи у питање, али сасвим сигурно не на начин какав је био до сада. Све оно што је представљало културни идентитет града и чувало аутентичне будванске вриједности у култури: музеји, галерије, библиотека, културно-умјетничка друштвотвора, градска музика... - све је то једноставно замрло, нестало или постоји на ивици опстанка, док су се на другој страни нештедимаце финансирали мега пројекти. Неопходно је, у првом реду због квалитетнијег рада ове установе, прецизно утврдiti шта смо као грађани Будве добили, а шта изгубили због „Града-театра“. Дакле, темељне културне вриједности, као и институције које се њима баве, у Будви постоје, иако оне нијесу развијане и одржаване на одговарајући начин. А то је пракса са којом се мора прекинuti.

Од нове концепције „Града-театра“ очекујем да ће пронаћи одговарајуће место фестивалу у самој Будви, али такође да покуша и саму Будву приближити фестивалу.

БОЖЕНА ЈЕЛУШИЋ

КОНАЧНО ПАЛА МАСКА

Све оно што се забивало са „Градом театром“ ове године, криза у коју је запао и опасност да буде угашен, тумачим као побједу баналности и популанизма над културом. Борба која се већ дуго година води у нашем граду, она између Шеталишта и Старог Града, напокон је окончана - циркус је побиједио, цији град је претворен у Шеталиште. А то је побједа која ме плаши и забрињава. Са лица Будве је коначно пала маска, и тачно се види ко смо, и колико нам је у ствари стало до културе.

Може бити веома опасно прогањати из културе и умјетности мјеру елитизма, и све сводити на једноставне купопродајне односе и прилагођавати укусу масе. У првом ре-

ду опасно по грађане Будве и њихову потребу за високим дометима у култури.

САША МАРКОВИЋ

НАЋИ ПРАВЕ ДОНАТОРЕ

„Град-театар“ није одиграо улогу културне савјести друштва, већ је у вријеме највећих разарања и рата, за потребе политичке олигархије на власти, глумио нормалност и сјај. У позадини великих продуцијских успеха, глумачких и режисерских остварења, немогуће је превидјети и један Трг пјесника - несумњиво значајан сегмент „Града-театра“ - који је дуго времена био погодно место за промовисање најцрњих шовинистичких идеја. Али то је, надајмо се, прошlost.

Данас је неопходно смоји довољно снаге и рационалности, да би се једна поступала и превазиђена погрешка концепција унутар које ће постојати и механизми за самофинансирање фестивала, прецизније могућност за његово постојање независно од смјене власти. Поред новца који обезбеђује општина Будва кроз наплату фестивалске таксе и представу која ресорно министарство у Влади РЦГ упућује „Граду-театру“, нужно је заинтересовати и друге стратешке партнere да учествују у финансирању ове установе.

Ко могу бити донатори фестивала? У првом реду приједни субјекти из Будве који ће у дјелатности „Града-театра“ и продужењу туристичке сезоне препознати евидентну корист за себе, затим то су велика предузећа на републичком нивоу, али и свјетске компаније које имају представништва у нашој земљи. Због тога је потребно маркетинг „Града-театра“ повјерити професионалцима, који ће успјети да на најбољи начин продају његов производ.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

И БУДУЋНОСТ ФЕСТИВАЛА ГРАД - ТЕАТАР"

ИДЕНТИТЕТОМ

противи грешка да општоге Будва своја права и обавезе, у односу на ову престижну културну манифестацију на нашим просторима, а у координацији са садашњом управљачком структуром ЈУ "Град-театар", не стави у функцију стратешког искорака. - У противном потврдиће се дигнозе неких дежурних критичара, да је овај фестивал, по први пут остављен без политичке подршке, не само остао без даха и упоришта, већ и без функције на црногорској културној сцени.

Од обећавајућих почетака, који су били истраживачки усмјерени и отворени према новим тенденцијама у позоришној умјетности, фестивал није значајније еволуирао, тачније он се веома брзо зауставио на никој укуса псеудоелите, који је, по ријечима Мирјане Масловар, у страху од помањкања сопственог укуса (синдром инферорности) олако прихватила диктат најближег и на маја распложивијег културног окружења, оног из Београда. - Колико је такав избор у доба турбулентног и ратнохуничког национализма, трагања и преиспитивања националног и културног идентитета, био добар или контрапродуктиван стратешки избор, најбоље говоре она фестивалска издања која су промовисала острашћени, поетски упакован национализам (шовинистички културни ексклузивитет), она издања која су потенцирала оправдане и мање оправдане страхове од културног империјализма и колонијализма, уз декадентно гесло "хљеба и игара", или пак у доба најдубље

економске кризе, хуманитарне катастрофе и свештег сиромаштва, уз гесло "ако немate хљеба, једite колаче".

У намјери да својим аналитичким освртом на досадашњу фестивалску праксу освијетли претпоставке за објективније сагледавање будућности ове установе, директорица Масловар је у закључку

НИЈЕСУ ДОШЛИ

Позиву да учествују у раду Округлог стола, по ријечима организатора скупа Мирјане Масловар, нијесу се одзвали Светозар Марковић, оснивач фестивала "Град-театар", Иво Арменко, директор ХТП "Будванскa ривијера", Бранислав Пајковић, директор "Еуромаркет банке", Мила Ђаљевић, управник Библиотеке Будва, док су др Сретен Вујовић, професор социологије града, Луција

Ђурашковић, директор ЈУ "Музеји, галерија и библиотека" и Драгана Ивановић, управник Модерне галерије Будва, благовремено обавијестили организатора о разлозима свог неподласка.

излагања издвојила оно што по њеном мишљењу реално представља поуздан темељ за даље унапређивање "Града-театра". То је у првом реду његово име, његово шеснаестогодишње трајање, висок ниво фестивалске продукције, оријентација на подизање нових садржајима, могуће је доћи само пажљивим промишљањем и низом окружних столова, чији учесници неће бити само грађани Будве, већ и културни посленици из других средина, они којима јестало до "Града-театра" и чије мишљење вриједи слушати.

Драган Радуловић

бројним одмјереним и неодмјереним, оправданим и неоправданим критикама, исказује црногорска и југословенска културна јавност.

Ставови изнијети од стране учесника Округлог стола, у дијалогу који је уследио послиje уводног слова организатора скупа, уза све недостатке и погрешна разумијевања са говорника, недвосмислено су показали да је отворена размјена мишљења прави и једини начин да се покуша креирати нова концепција фестивала, она којом ће се превазиђи настала криза, а самом "Граду-театру" омогућити даље постојање. Иако је тон Округлог стола повремено подсећао на онај из суднице, што вјерујемо вјаја приписати жару расправе а не стварним намјерама учесника, заједничко сазнање које је на kraju преовладало може је исказати слједећим ставовима: грађани Будве не могу себи допустити луксуз да остану без "Града-театра", али то не смје бити мегаломанска трохионица паре која не оставља простора за постојање других облика културног дјеловања у нашем граду, а до нове програмске концепције, којом ће се на најбољи начин наставити све оно добро из досадашње праксе и отворити путеви за њено обогаћивање новим садржајима, могуће је доћи само пажљивим промишљањем и низом окружних столова, чији учесници неће бити само грађани Будве, већ и културни посленици из других средина, они којима јестало до "Града-театра" и чије мишљење вриједи слушати.

Драган Радуловић

По окончању Округлог стола, вршилац дужности директора ЈУ "Град-театар", Мирјана Масловар одржала је раније најављену конференцију за новинаре. Одговарајући на питање новинара о плановима за будућност "Града-театра" директорица је рекла: - Неминовно је да дође до измена у начину пословања ове установе, и оне ће се у првом реду односити на организациони и управљачки сегмент, али ништа мање и на осмишљавање нове програмске концепције. Но, прије свега биће неопходно утврдити јасне начине финансирања "Града-театра", у том циљу потребно је постићи договор са општине Будва о стварању једног транспарентног начин преношења средстава од боравишне и фестивалске таксе на рачун установе, што до сада није био случај. Свакако, потребно је постићи договор и са ресорним министарством у Влади РЦГ. А колико ће средстава бити обезбиђено од донатора остаје да се види. Измјене о којима вам сада могу нешто рећи састоје се у слједећем: вјероватно ће бити формирана два Савјета фестивала, национални и интернационални, што ће допринети да се избегне опасност персонализације програма фестивала. Неће постојати лично ауторство једног човјека, нико, па ни директор "Града-театра" неће самостално осмишљавати програм. Међутим, до kraja ове године очекујем да ћemo успјети да нову концепцију понудимо јавности, и тада ће бити у могућности да детаљније одговорим на ваша питања.

На питање постоји ли још тужби и судских потраживања дугова, као што је случај са уметничком групом "Артикулација" и Николом Вукчевићем, директорица је одговорила: - Мени је јако што се г. Никола Вукчевић одлучио да судским путем обезбиђи заштиту својих права и наплати своје трошкове. Лично немам никаквих дилема о томе да је "Град-театар" дужан да у што краћем ро-

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА НОВИНАРЕ

ДО НОВЕ КОНЦЕПЦИЈЕ – КРАЈЕМ ГОДИНЕ

Мирјана Масловар: Неће бити персонализације

ку измири своја дуговања, и ја ћу се потрудити да то тајко и буде. Контактирајају саје људе којима "Град-театар" нешто дугује, упознала их са ситуацијом у којој се налазимо, и обећала им да ће сва дуговања бити измирина управо оном динамиком којом се средстава буду уплаћивала на рачун установе.

У свом коментару на новинарску опсервацију о потреби да и друге институције културе у нашем граду пронадују своје место у функционисању "Града-театра", директорица Масловар је истакла да је нужно прекинути праксу културног експанзионизма фестивала у односу на друге, подједнако битне институције културе, јер било какво потискивање нема рационалног оправдања, а уз то је и недопустиво скупо.

Тако не видим разлога зашто, на примјер ТВ Будва

не би посједовала ексклузивна права на снимање свих уметничких догађаја у оквиру "Града-театра".

Вјерујем да ће у новој програмској концепцији "Града-театра" своје место и улогу пронаћи и друге институције културе, у сваком случају место које им оправдано припада.

Закључила је Мирјана Масловар своје обраћање новинарима.

РЕКЛИ СУ:

САВО МАТИНОВИЋ

ТРЕБА ЉУБАВИ И ПОШТОВАЊА

Утицај политike на судбину "Града-театра" увијек је био одлучујући, свеједно да ли је ријеч о успјесима или суноврату ове установе. Оцјену да Будва нема осмишљену културну политику можемо разумјети и као јасан показатељ недостатка љубави према овом граду. А вјерујем да су управо љубав и поштовање према граду они критеријуми који најкавалитетније могу ускладити приоритете у култури: на једној страни обезбиједити функционисање темељних институција, а упоредо с тим стварати услове за постојање и развој фестивала. Сходно томе, једина формула за успјех била је грађани, плус култура, минус политику.

Размишљања о будућности "Града-театра" ваљало би да избегавају дихотомија: маса - елита, интернационални - локални, скup - јефтин, јер је такво размишљање склоно превидима и стварају једну лажну, црно-бјелу слику.

Иако је појам медитеранског духа у култури, злоупотребом на овим просторима претворен у празну идеолошку творевину, не сматрам да је потпуно изгубио свој смисао. Уколико медитерански дух разумјемо као умјереност, разноврсност и љубав према свом граду још увијек нам може бити од користи при осмишљавању основа за будућност "Града-театра".

БРАНКА ПЛАМЕНАЦ

СТВОРЕНА ЛАЖНА СЛИКА

Скоро је непристојно говорити о елитној култури у граду који током лета нема воде. И сасвим је на мјесту интересовање грађана за новац који се годишње утроши за одржавање "Града-театра", јер се они с правом питају коме то служи и чему. А служио је искључиво промоцији политичке олигархије на власти: није ни култури, ни грађанима, нити граду.

Праве критике фестивалских достигнућа није могло бити,

јер је пракса "Града-театра" била да водеће позоришне критичаре држи на свом платном списку. Тако смо током љета слушали само хвалоспјеве о великом успјесима, подједнако од политичара колико и од новинара, и природно је да тако произведена лажна слика на kraju допринесе кризи у којој је "Град-театар" тренутно налази.

Жалосно је да матична сцена "Града-театра" није истовремено и власништво те установе: "Цитадела" је препуштена приватнику и вјерујем да не постоје изгледи за опоравак фестивала све док се не преиспита ваљаност тог уговора и не учини све да би се "Цитадела" повратила.

БРАНИМИР МАРКОВИЋ

ФЕСТИВАЛ БЕЗ ТЕМЕЉА

Оно што је протеклих година упозоравало и наводило на озбиљно размишљање о будућности фестивала било је одсуство интеракције Будвани - "Град-театар". Економски процват који је Будва доживјела у годинама прије појаве "Града-театра" није био праћен и одговарајућим подизањем културног нивоа становништва, тако да је гламурозна фестивалска продукција дјелovala вјештачки и скоро сило марамнута простору који није био припремљен за тако нешто. А сам фестивал није обраћао доволно пажње на сопствено утемељење у овом граду, изузев малог броја људи који су пратили представе, он није учинио ништа да би створио ширу публику, културни ниво будванске омладине је нажалост остао недотакнут.

Продужење туристичке сезоне и усмјереност ка задовољавању културних потреба гостију, сматрам да је погрешно схватање циља који "Град-театар" треба себи да постави. Он у првом реду мора бити упориште правих вриједности, јер тек као такав моћи ће да задовољи и потребе туриста. Лажна је дилема да ли је "Град-театар" потребан, Будви је "Град-театар" неопходан ради њеног менталног здравља, неопходно је грађанима омогућити да се упознају са савременим естетским кретањима у умјетности, не само у нашој земљи већ и у свијету, да се упознају, а не да буду

тихе жртве као до сада. Овај град има све предности да не буде провинција, а колико ће од тих предности остварити то добром дијелом зависи и од стратегије "Града-театра".

Милиони до сада потрошених пари су нас заслијели, па нијесмо у стању да видимо шта се све може постићи и са новцем којим располажемо. Наравно, без бродвејске, мегаломанске продукције, која је обиљежила досадашње постојање фестивала, већ окренути према умјетнички квалитетним садржајима позоришне алтернативе у Европи и свијету.

ВЛАДИМИР ВУКИЋЕВИЋ

ПОТРЕБНИ ЕКСКЛУЗИВНИ САДРЖАЈИ

Наставити "Град-театар" на истом нивоу је прави изазов, али у садашњим околностима и скоро немогуће. Ваљало је досадашњи програм видети, било је ту многошто изузетно вриједних представа и умјетничких достижења, сматрам у првом реду због тога што су компетентни људи били ангажовани као селектори.

Забрињава ме концепцијска стратегија: постоји реална опасност пада у провинцијализацију и банаљни национализам, уколико не скватимо да се до себе долази само помоћу дистанце, а "Град-театар" је протеклих година управо и био дистанца, неопходна Будви да би дошла до себе.

Интервјуни маркетинг у служби "Града-театра" лако се може претворити у дјелатност под паролом "дати људима оно што они хоће", а то је по правилу прије забава него умјетност. Сматрам да Будви уопште није потребна једна провинцијска манифестија забавног карактера, има их сасвим доволно у њеном окружујућем, потребан јој је фестивал високих умјетничких дometa, са ексклузивним садржајима које публика нигде друго у Црној Гори и Србији не може видjeti. И то је могуће наплатити. Предрасуда је да фестивали који истрајавају на елитној умјетности не доносе новац, само што та умјетност мора бити истину на високом нивоу.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ПОЛА ВИЈЕКА ПОМОРСКОГ МУЗЕЈА У КОТОРУ

Поводом 50 година постојања и рада Поморског музеја Црне Горе, 10. септембра је, у дворани Музичке школе (црква Св. Духа) у Котору, одржана посебна свечаност којој су, поред бројних гостију и културних посленика, присуствовали и предсједник Црне Горе Мило Ђукановић и црногорски министар културе Бранimir Поповић. У поздравној ријечи, директор Поморског музеја Црне Горе, Милева Вујошевић је истакла да "овај музеј није само чувар славне поморске прошлости, већ је и значајан чинилац у културном животу Црне Горе, чије је име познато и ван граница наше земље", говорећи даље о најзначајнијим експонатима које чувају богате збирке овог музеја.

На свечаности је, по први пут, додељена новоустановљена награда "Капетан Иво Визин", и то, најбољим ученицима и студентима наутике. Награде су добили Милош Цајић, студент Факултета за поморство и Андрија Митровић, ученик Средње поморске школе. Одређеним појединцима и колективима заслужним за развој и афирмацију Музеја, такође су уручене повеље, захвалнице и признања. Програм овог дијела свечаности пратила је женска кlapа "Алкима" из Котора.

Други дио цјеловечерње свечаности првог дана прославе настављен је у палати Гргурина, где је отворена изложба слика нашег најпознатијег марионисте 19. вијека, Василија Иванковића. Изложбу је отворио црногорски министар културе Бранimir Поповић, док је о Иванковићу, као уметнику чије слике имају поред уметничке и велику историјско-документарну вриједност, говорила аутор поставке Радојка Јанићевић.

Други дан прославе био је посвећен промоцији "Годишњака" посвећеног 50-годишњици издавачке дјелатности, а на њој су говорили мр Јовица Мартиновић, др Грацијела Чулић, др Миленко Пасиновић, Антун Томић и Милева Вујошевић, подсећајући на проблеме и значај истрајавања жеље да овако значајна периодична публикација опстане у континуираном изложењу до данас. Овај дио свечаног програма пратила је мушка кlapа "Јадран" из Тивата.

Иако слави 50. година постојања и рада, коријени конституисања Поморског музеја Црне Го-

Свједок поморске прошлости – лејенда Поморског музеја у Котору

ре сежу до давне 1880. године када је постепено почела да се утемељује и развија првобитна збирка Братовштине "бокељске морнарице", која је од 1900. године постала отворена за јавност. Наиме, темеље Поморском музеју поставио је Јосип Јакичевић који је почетком прошлог вијека почeo да сређује музејску збирку која 1938. прераста у Музеј који је у то вријeme заузимао први спрат данашње музејске зграде. За вријеме II светског рата, и поред тешког времена италијанске и њемачке окупације, музејске предмете је сачувао заслужни кустос Марко Куријал (умро 1952.).

Након II светског рата, у годинама 1949-1952., цјелокупна зграда у којој је била смјештена музејска поставка бива рестаурирана и адаптирана за потребе Музеја. Музејска зграда је некада припадала котарској племићкој породици Гргурина, која се крајем XVII вијека доселила из Истре. Палата Гргурина, једна од најљепших котарских палата, подигнута је почетком XVIII вијека у барокном стилу. Последни потомак угледне породице Гргурина, која је дала већи број помораца и културних радника, изумире у првој половини XIX вијека, тако да у палати првобитно бива смјештено сједиште аустријске управне власти.

Послије темељног реновирања палате 1952. год. Поморски му-

зеј је у њој развио своју дјелатност кроз IX изложбених одјељења, поморског архива и стручне музејске библиотеке, тако да данас представља једну од најзначајнијих културно-научних институција у Црној Гори.

Не само чувајући сјења на славну историју бокељског поморства, богате збирке Музеја садрже: слике и моделе бродова из разних епоха, ријетке примјерке старог оружја, разне трофеје из ратова и окршаја у којима су бокељски поморци стекли непролазну славу, портрете славних помораца, успомене на истраживаче морских путева, осниваче и организаторе страних морнарица, адмирале и учитеље поморских вјештина, салон породице Ивелић из Рисна и породице Флорио из Прачања, стари новац који је некада био у оптицају у овим крајевима, разне бродске инструменте, старе мале, атласе и гравири, старе повеље, аутентичне дјелове стилског намјештаја, народну ношњу становника Црногорског приморја, накит, посуђе и украсне предмете, документе о дугој поморској школској прошлости Боке, предмете и слике из живота Бокељске морнарице, експонате и фотографије из I и II светског рата, као и бројне друге предмете који на непосредан начин свједоче о богатој поморској прошлости нашег Приморја.

Луција Ђурашковић

МОДЕРНА ГАЛЕРИЈА У ГОДИНИ ЈУБИЛЕЈА – ИЗЛОЖБЕ КОЈЕ СЕ ПАМТЕ

ТЕЖЊА КА ТРАДИЦИОНАЛНОМ

Милан Туцовић: Портрет Јована Ивановића, 1998.

Август 1996. године у Модерној галерији ће се памтити по самосталној изложби тада младог и мало познатог сликара из Београда, Милана Туцовића. Његове слике су скренуле пажњу јавности годину дана раније, када се у истом изложбеном простору, представио у доста занимљивој или различитој сликарско-стилској комбинацији са Слободаном Јеремићем-Јеремијом и Драганом Мартиновићем. Туцовићеве слике су одмах скренуле пажњу на себе, а одушевљени посетиоци су излазили из галерије са констатацијом да за овакво сликарство нису потребне никакве ријечи већ само очи за уживање у мајстровству изведеног.

У августу 1996. на самосталној презентацији Милан Туцовић изложио је преко педесет слика, цртежа и објекта. Дјела младог умјетника су нам повратила увјерење да ипак у хаосу данашњих аванградних покрета и превирања, постоји још увијек тежња ка враћању на традиционално и чисто сликарство. Ова констатација подсећа на размишљање његовог драгог писца Данила Криштофера који је забиљежио: "да ли то бејаше сан месецњака, сан у сну, те стога стварнији од првог сна, јер се не да мерити свешћу, пошто се из тог сна човек буди из сна."

А Туцовићеве слике изгледају управо као сан.

Рођен 1965. године у Горобиљу код Пожеге. Дипломирао је вајство на Факултету за примјењену умјетност у Београду. Самостално излаже од 1991. године, а за кратко вријеме је успио да буде прихваћен као велики мајstor атмосфере, јер прво што запажамо је ријетко сликарско умијеће да нам дочара живот који не живимо, већ га можемо срести једино у сновима и маштању.

Лауреат је награде на петом меморијалу "Милене Павловић Барили" у Пожаревцу и на четвртом интернационалном бјеналу минијатуре у Горњем Милановцу. Његове слике и цртежи репродуктовани су у јапанским часописима за умјетnost и културу. У Токију има свог галеријсту. Како је завршио вајарски одсек воли да коментарише да има много вајара који сликају али нема сликара који вајају. Човјек тражи, лута, куца на разна врата где ће наћи то нешто, што ће се покlopiti са оним што титра у њему. "Када покушам да објасним зашто slikom moram da vas razocaram, jer razlog je bio prozaican-skulptura je skupa umjetnost. Bilo mi je mnogo lakše, jednostavnije da moj unutrašnji svijet trasponujem preko slike, da ga materijalizujem u slici. To je bio tas koji je prevagnuo".

Оно што плијени на његовим slikama i crtežima je virtuoznost u postavljanju i izradi likova, kompoziciji, prostora koji dominira sa riječkom viđenom

игром svjetlosti i sjeneke.

Техника коју користи налази основно полазише у djelima starih majstora, ali u njegovim slikama dostiže potpunu jasnoću i čistoću. U Tučovićevom slikarstvu nalazimo, uz razlikit pristup boji i materijalu, korisnje enformaciju, kolaj.

Свијет Милана Туцовића је свијет измјештених простора и времена где се одвија радња у неком универзуму који чини или ће тек чинiti живот. Попут видовњака он на svojim slikama opominje i upozorava na neka buduća vremena, kao što je slučaj sa biografskim podacima ju-naka koji će tek živjeti svoje животe. Junači njegovih slika su i poznate lичnosti iz svijeta umjetnosti, poput Singera, Baltazar Kasteljonea, da bi se na drugoj strani naselili razni alhemici, sokolari, vidovnjaci, verglashi. Na svim slikama osjeća se jasno naglašen lik i zvuk laute, koji je znalacki i majstorski ukonponovan u ove magične prostore. Svaka njegova slika je odsljicanje već jednog oživljeno-nog животa, ali života u kome nema nigdje ni traga usamljenosti, već se ti животi sami nameju i trage komunikaciju sa posmatracem. Na ovaj начин junači njegovih imaginarnih svjetova vode svoj drugi život, od momenta postavljanja slike na odgovarajuće mjesto. Sa ovakvo испрјављеним i naglašenim rukama stalno pozivaju na ponovno враћањe i novo druženje.

Da bi se razumjela Tučovićeva slika morala bi, kako je istakao historičar umjetnosti Sreto Bošnjak "da se čita kao

kњигa, polaganu, riјеч по riјеч, uzimajući је ne samo u значењу riјечи него и u њихovoј љепоти, звучности, mirisu, tamnini i sjaju."

Наведене riјечи су још један од показатеља да slike ne kriju samo slikarstvo umijeće, već da nose dubinu filozofskog i misaonog.

Доста пажње у избору јунака Туцовић је посвећено dječici, koja постају dio priče njegovih proživljenih vremena. Koristeći i pratеći hrišćansku istinu "da je sve vrijedno pazio i života" Tučović je ne-poznatim dječacima iz djetinjstva, koje nosi u sjeha, da uologu uvođenja i započinjanja novog života. Тако је настао "Mali čuvav" i "Dječak koji je nosio svjetlost". Попут svijeta baјki na Tučovićevim slikama stalno se susrećemo sa igrom stvarnog i nadrealnog, turbognog i svjetlog, starog i mudrog sa senevitim i čistim.

Изложени objekti koje zove mobilijsarima su za њega нека vrsta pokretne imovine i predstavljaju posebnu dragocjenost. "Kada кажем možemo ih poništiti onda mislim na seobe, na one trenutke kada chovjek umire i napušta zemlju. Interesuje me koje miриše, sjeha, šta to on nosi - a mobilijsari su otprilike moji pokusaji da napravim prtljag moje duhovne imovine".

Posebije jedne ovako uspjele prezentažije slike, crteža i objekata moglo bi da se kaže i istakne mnogo toga. Jedno je sigurno da su ovake izložbe danas rijetke ili da ipak postoje. Ohrabruje činjenica da naša savremena umjetnost imala dječaka Tuzovića.

Драгана Ивановић

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

УЗ ИЗЛОЖБУ САВА ПАВЛОВИЋА У МОДЕРНОЈ ГАЛЕРИЈИ У БУДВИ

ДАР СНАЛАЖЕЊА У АКВАРЕЛУ

У изложбеним просторима Модерне галерије у Будви, средином септембра мјесеца, успјешно се представио својим најновијим радовима обједињеним заједничким називом „Savium maris”, петровачки сликар Саво Павловић.

Рођен 1947. године у Бару, Павловић је завршио школу за примјењену умјетност у Сарајеву. Вишу педагошку школу (ликовно васпитање) у Београду и Факултет за ликовне умјетности (одсек сликарски) у Ријеци. Члан је удружења ликовних умјетника Црне Горе. Имао је већи број самосталних и групних изложби у земљи и иностранству, а студијски је боравио у Риму, Атини и Паризу. Добитник је Награде за акварел на Бијенали акварела у Зрењанину 1997. године.

Изворни дар сналажења у акварелу, ликовној техники која посједује суптилну драж и свежину непосредности, преимућство је малобројних сликара од којих је један и наш Саво Павловић. Годинама се бавећи, углавном, акварелом, Павловић је необичним даром исказивао и изјевио храброст и стрпље-

ње, јер је то техника која подразумјева истинско мајсторско умјеће, сигурну руку и ризик тренутка који не допушта могућност грешке и поновног враћања. Константно инспирисано дубинама морским, тајновитим подводним свијетом у коме, паралелно са нашим, у мистичној тишини, бивствују разнолика бића, Павловићево сликарство управо кроз акварел досеже маестралну виртуозност умјетничког исказа.

Тематски подтекст Павловићевих слика најчешће, дакле, садржи бића из свијета морске флоре и фауне на коме базира, скоро по правилу, динамичну, а често и драматичну композицију. Склоност ка смјелим и интезивним тоновима колорита, који се, само овлаш дефинисан цртежом, разлива по широким површинама бијеле плохе, битна је карактеристика Павловићевог ликовног израза. Јаке тонове плавог, љубичастог и зеленог смурује мрка и бијела по којој се исти разливају и мијешају. Богати колористички односи, постављени неусиљено, здружени у звучне складове које карактерише валер-

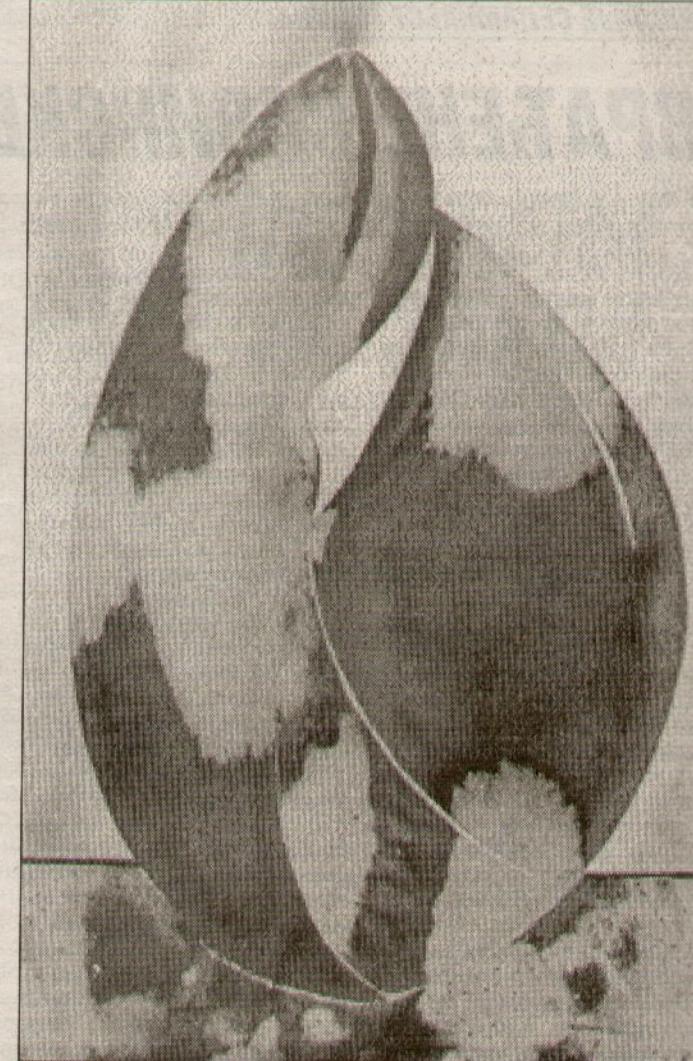
ско богатство непредвидивих, разливенох токова, уносе у ликовно дјело Сава Павловића и извјесну концептуалну но ту. А могућности комбинација су безбројне, те отварају машти безграчно много неспутаних варијанти развијања. Дакле, надасве надахнуто мединеранским окружењем из којег у експресији израња израз препун смјелих, интензивних колористичких склопова, уз цртеж који сугерише прелезе од фигурације ка апстракцији и обратно, је оно што чини неспорну оригиналност Павловићевог, можемо рећи, лирског експресионизма. Његова слика, уствари, сажима и сугерише танану границу у којој се преплићу апстрактно и фигулативно, покаткад и надреално, изражено стилизованим флором и фауном морског свијета. Ваља истаћи да Павловић у оквиру своје визуелне чаролије ствара особену ликовну поетику која истичући игру слушаја и непредвидљивости у сусрету боја, суптилним рукописом у коме је поуздана инспиративна основа фигураљна и колористичка експресија, долази до лирске ап-

стракције код које визуелни тонови постају аналогни аудитивним у музици, као најапстрактнијој од свих умјетности.

Необично истанчаним осjeћањем Павловић је у стању да претвори уобичајен мотив у узбудљив ликовни доживљај. Доживљај који буди у нама заборављена архетипска значења. Окружен Мединераном, исконски опсједнут његовим сунцем и плаветнилом воде, он управо изабира водену технику да изрази оно што сама вода, као суштинска творевина или материја прима у којој је створен живот, управо јесте.

Тај мистични прапочетак у коме је створена клица покрета и релације. Павловић живи своје слике, а свака од њих одражава посебност тренутка испуњеног различитим емоцијама наново инспирисаним животом. Јер, вода је не само извор живота, већ и средство очишћења и средиште обнављања. Уронити у воду, не растворивши се у њој, да би из ње поново изашао, значи вратити се самом оном који живот даје.

Спонтано, скоро несвесно, играјући се, Павловић ствара дјела непо-

средно, без плана и схема, без рационалне прорачуљивости, али увијек подстицајна, са ликовним вриједностима која дјело чине постојаним, трајним и универзалним.

И управо, у тој игри,

Луција Ђурашковић

БАРСКИ ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ

ЗАГЛЕДАН У СВИЈЕТ

• Трајање за међународном комуникацијом, на већ добро ушабаној стази сарадње на југословенској сцени

У Центру за културу нови акорди времена, којему шлагворт даје оно само, све савременије и гласније, и гледање првог театарског, ликовног и књижевног угођаја. Показао је то и "Барски јетопис", 15. по реду, који није био у стилу "колико новца толико и музике" - дао је више. Понајвише, ипак, био најава новог у сфери збијања у култури.

Милун Лутовац, директор тек неколико мјесеци, у принципу несклон хвали, то тумачи као "талог времена на који је наишао у тренутку када замишљене новине треба испратити". Као човјек који жели да се угради у свој посао, тежи да остави сопствени печат, препознатљиву димензију онога што ради.

За "Барски јетопис", централну манифестију културе, каже:

- Одскринуо је многа врата, дао одређену поуку запосленима у Центру за културу, како треба прићи неким будућим пројектима, можда и опомену да се неке ствари дружчије дефинишу, да им се нова димензија.

Срећна околност је, каже директор Центра за културу, што се у ваздуху осјећа нека друга клима, наговјештај и шанса љепше будућности за све који живе у Бару. Наравно, култура је ограђена свега и да се

пријатно осјећамо на овим просторима, да уз помоћ старих трагова дамо нови израз, понудимо нешто ново, било да смо овде на трен или им је Бар животно и професионално окружење.

А, "Јетопису", само име каже да је запис о времену, па је, можда, погрешно повезивати га само са центром љета, трпати га и паковати у тијесан простор, где се налазе и они који желе да уживају у програму и, једнако, они који га организују и нађу у "цајт ноту". Зато се и идеји господина Лутовца, да се "Барски јетопис" подијели на четири годишња доба, поклања све очигледнија пажња. Желим, каже да Центар за културу постане дом културе. У прилог томе је и већ промовисана намјера, да овај, сада доста "стерилан" окован мермером простор, постане центар дешавања живота младих, да се тамо људи срећу, планирају и пројектују књижевне вечери, музичке и филмске, да "замијени" угоститељске објекте, који су по мало ипак искривили и укус Барана.

А и барски Центар за културу данас, признали или не, је мање - више неуигран простор. Покрива неколико значајних објеката. То су Музеј града, Дворац краља Николе, Галерија, Дом културе итд. Директор Сава Павловић, који је уз помоћ ИРД-а, америчке агенције већ су почели радови на његовој инфраструктури...

Као рам за слику о Центру за културу и појдатак, директор Милун Лутовац

туре, библиотека, Стари барски град, библиотеке, до скоро је био и архив. У њима раде и бораће десетине људи, оркестар који треба објединити да би и музика била угодна.

Ипак, мјесто окупљања лидера културне дјелатности и сада је Дворац краља Николе. Зато, и не чуди ангажман више управо у том амбијенту, који већ одашиље позитивну енергију и предочава непознате момен-

туте, библиотека, Стари барски град, библиотеке, до скоро је био и архив. У њима раде и бораће десетине људи, оркестар који треба објединити да би и музика била угодна.

Шта је добио а шта изгубио, доласком на нову дужност?

- Изгубио сам слободу и можда димензију личне креативности јер овде је основно ослањање на креативност других, сачувати је и дати јој шансу. Покушавам да, познавајући све те сциле и харибде, нађем неку мјеру и овај мисионарски посао, а то култура јесте, испоштујем до краја. Да створимо оно што нам је потребно, а то је права, добра публика, која ће увијек моћи, да аплаузом или критиком, смјехом или сугестијом друге врсте, реагује на овдашња дешавања. Остављање дневника мало боли, јер моја је породица читав вијек у том послу. Морам признати, и мени је одговарао. Ученицима кажем, мада у себи са тугом: - До сада увијек када матурирају они остављали професора. Догодило се, ето, да професор "остави" њих? Истина је, они су ме увијек пријатно изненадавали. Мени је "суђено" и трагање на међународној сцени, уз већ утврђену југословенску.

Покушавам да надјем димензију мјере, каже директор барског Центра за културу, Милун Лутовац.

Стари барски град у Културном центру сматрају важним сегментом. Уз помоћ ИРД-а, америчке агенције већ су почели радови на његовој инфраструктури...

Као рам за слику о Центру за културу и појдатак, директор Милун Лутовац

ОСВРТ НА УЛЦИЈСКО КУЛТУРНО ЈЕТО

ФЕСТИВАЛ ЈЕ, ИПАК, БИО

• Потрошња је више средстава и шемељаша промјена коцјеџе

Јубиларна фестивалска година, петнаesta по реду, остаће запамћена по изузетно тешким условима у којима је културно јето организовано и по неизвјесности, до посљедњег тренутка, да ли ће фестивал уопште бити одржан. Сари Ресулбеговић, организатор културних активности у Центру за културу подсећа да се настојао одржати континуитет манифестије упркос многим, прије свега финансијским проблемима. Фестивал "Љетња сцена-Улцињ 2002" је ипак одржан од 1. до 15. августа. На љетњој сцени у Старом граду су се смењивали драмски, књижевни, музички и ликовни програми. Са скромним средствима настојао се обезбедити и квалитет програма.

Улцињски фестивал на свом почетку трајао је по 45 дана или како се криза продубљавала и он се скраћивао и временски и садржајно. Прво на 35, затим на 30, 25 и напонак на само 15 дана. Некада најпосjeћенији фестивал дуж обале, ове године није изазвао нарочиту пажњу публике сто се објасњава слабом туристичком посјетом уопште и тиме што је врло кратко трајао.

За овогодишње фестивалске програме општина је из буџета издвојила десет од планираних 20.000 евра. Влада Црне Горе је такође интервенисала са 12.000 евра. Сари Ресулбеговић сматра да би тај новац био довољан за свечано отварање и пар квалитетнијих позоришних представа. То што општина опредијели за културу довољно је, по његовом мислењу, само за реклами и пропаганду. Оваквим условима фестивал по ријечима Ресулбеговића више не треба организовати. Тврди да је потребно средства, и то знатна, учiniti изјесним и из темеља промјени концепцију манифестије. Предлазе да фестивал буде чак самостална институција или засебна цјелина у оквиру Центра за културу са програмским савјетом, стручним жиријем и умјетничким директором. Фестивал је свих ових година окупљао умјетнике из Црне Горе, Србије, Косова, у новије вријеме из Албаније а раније из бивших југословенских република. У првој фестивалској години имао је и сопствену продукцију - драмску адаптацију "Луче микрокозме". Тада и најжалост никада више.

Ресулбеговић се ипак нада да ће локална управа, као оснивач Центра за културу показати више слуха и помоћи да се врати достојанство Фестивалу који ипак представља значајан сегмент у укупној туристичкој понуди.

Сузана Мујић

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ПОСЛИЈЕ СЕДАМАНСТ ГОДИНА

ВРАЋЕЊЕ САВИНСКЕ ПОВЕЉЕ

• Вриједна докуменита нијесу конзервисана иако је био разлог њиховој упућивања у Републички завод за заштиту споменика културе 1985. године

Доста давно, крајем 17. вијека у једном знатнијем покрету херцеговачких Срба ка Боки, биле су ове повеље пренешене из манастира Тврдош у Савину крај Херцег - Новога. Њихов је пут, текао из Милешеве, где су првобитно чуване, кроз Стару Херцеговину, да би биле похрањене у Савини у којој су чуване готово три вијека. Мало прије другог свјетског рата, 1938. године, у љето, појавио се у Новоме проф. Др Метислав Шахматов који је научио, обрадио и превео двије повеље, једну Стефана Лазаревића из 1402. године, која представља оригинал, и другу, цара Уроша, из 13. вијека, која представља фасификат. Поред ових повеља, манастир Савина чува велику рукописну библиотеку, и низ вриједних докумената 17., 18. и 19. вијека. Манастир је доживио једну велику падљевину 1807. године када је дио његове архиве изгорио. Но, 1941. године још једном је угрожена манастирска архива. Та дашић настојатеља појетије је лични секретар италијанског префекта

Боке Скасалатија, Родолфо Валенти, који је разговарао о могућој предаји двије повеље молдавских кнезова Бесараба староме епископском средишту Херцеговине, манастиру Тврдош. Ове су повеље начињене у средини 17. вијека. Манастирски настојатељ је био озбиљно узнемирен овом посјетом и манастирски оци су архиву склањали у једну приватну кућу. На тај начин је она и спашена, што се не може рећи за неке друге вриједне манастирске библиотеке, попут оне рисанске у Светогргоријевском манастиру Бања.

Током љета 1985. године велики дио манастирске ризнице и архиве однешен је у Републички завод за заштиту споменика културе у Цетињу. Близу двеста експоната. Међу њима и помињане повеље српских владара и повеље румунских војвода манастиру Тврдош. Када је послије нешто више од петнаест година савинска имовина враћена манастиру, ове четири повеље су недостајале, задржане у цетињском заводу из непознатог раз-

лога. Ових дана смо, за потребе једног великог националног научног пројекта, изнова затражили повраћај недостајућих вриједних докумената и Републички завод је дожишао у сусрет.

Настојањем директора, господина Чедомира Марковића, све четири повеље, као и један дукат млетачког дужда Алвизе Моченига, те већи број рукописних књига враћене су на своје место. Након седамнаест година! Документа нијесу била конзервисана, што је био разлог њиховог упућивања у Цетиње.

Бококоторски манастири чувају и данас, послије неколико вјекова отимања и пустошења, велико народно благо. Ово драгоцјено наслеђе ваља сачувати и на свијет изнади и ми смо ујерени да Српска православна црква може да се, поред књига са теолошким садржајем, у већој мјери објављују и дјела која би се могла прирећивати на темељу велике оставштине српског народа у приморju.

Др Горан Комар

ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ ТИВАТ

УСПЈЕШНО КУЛТУРНО ЉЕТО

План тиватског културног љета је реализован уз редовна улагања предвиђена budgetom у износу од 28.000 евра за ову годину. Говорећи о епилогу културног љета у Тивту, директорица Центра, Милене Радојевић истакла је да су за 46 дана, од 2. јула до 23. августа реализована 42 програма везана углавном за ликовно - галеријску и позоришну дјелатност. Током љета одржане су 23 позоришне представе, тиватска позоришна публика имала је прилику да у девет наврата погледа три представе Боке-шке трилогије, било је девет премијерних поставки ликовних изложби као и више музичких концерата и књижевних програма. Тиватско културно љето реализовано је у вријеме гашења фестивала у околним градовима за које су издванјана велика материјална

средства.

- Концертни дио културних програма није реализован због размажених естрадних умјетника који су тражили готовинске уплате унапријед" - истиче извршни продуцент Центра за културу Тиват, Невен Стамчић наглашавајући да је пракса у Црној Гори да се из политичких интереса нека група доведе без обзира на цијену што није био инператив у случају Тивта.

Црногорско народно позориште није се одазвало позиву тиватског културног центра да употреби културно љето својим представама због тога што је ЦНП било на колективном годишњем одмору. У Центру за културу извршили су музички спектакл Балканика, Александра Сање Илића који је окупio велики број гледалаца.

Бранко Чавор

МЕДИТЕРАНСКИ МУЗИЧКИ ФЕСТИВАЛ СЕ ОВЕ ГОДИНЕ НЕЋЕ ОДРЖАТИ

МАЛО ВРЕМЕНА ЗА „ПЈЕСМУ“

Управни одбор Медитеранског музичког фестивала обавијесто је 25. септембра да се ова музичка манифестација не може одржати ове године, а зато постоје бројни разлоги.

- Најprije треба рећи да је цјелокупна организација овогодишњег Медитеранског музичког фестивала била повјерена јавној установи "Град театар", а да због познатих околности и проблема са којима се нови управни одбор најprije

сочио с озбиљним недостатком времена које је неопходно за расписивање конкурса и за непосредне припреме за одржавање Фестивала.

У овом саопштењу Управни одбор је негласио да се на овај начин привремено прекида једна лијепа традиција и изразио наду да ће јавност и извођачи схватити тежину проблема и да ће следеће године одржати Фестивал.

П. Н.

НАШ ФОЛКЛОРНИ АНСАМБЛ ВРАТИО СЕ И НА МЕЂУНАРОДНУ СЦЕНУ

„КАЊОШ“
ОДУШЕВИО У ЧЕШКОЈ

Пред концертом у Бисцрици

је, каже он.

Своје задовољство боравком у Чешкој, боравила је и Луција Ђурашковић, директор ЈУ Музеји, галерија и библиотека", па нам прича, да су били у прилици да се упознају са музејима и историјском прошлостью у граду Валашки Мезижиће, што је оставило посебан утисак на све.

- Посебно је био занимљив обилазак њиховог етно - села у мјесту Рожњу, па смо били фасцинирани колико тај народ полаже на своју традицију, за разлику од нас који ту традицију и културу као основ за биломшта друго, на извјестан начин прилично запостављамо - казала је Луција Ђурашковић, додајући да су разговарали о могућој реализацији културној сарадњи.

Ранко Павићевић

мисији у Чешкој, боравила је и Луција Ђурашковић, директор ЈУ Музеји, галерија и библиотека", па нам прича, да су били у прилици да се упознају са музејима и историјском прошлостью у граду Валашки Мезижиће, што је оставило посебан утисак на све.

- Посебно је био занимљив обилазак њиховог етно - села у мјесту Рожњу, па смо били фасцинирани колико тај народ полаже на своју традицију, за разлику од нас који ту традицију и културу као основ за биломшта друго, на извјестан начин прилично запостављамо - казала је Луција Ђурашковић, додајући да су разговарали о могућој реализацији културној сарадњи.

ИЗЛОЖБА У СПОМЕН ДОМУ СТЕФАН МИТРОВ ЉУБИША"

ОДСЈАЈ ЧЕШКОГ СТАКЛА

Изложба умјетничког стакла из чешког Валашки Мезижића још једна је потврда да права култура и њене вриједности не постоје никада у издвојености, већ се показују у различitim облицима пројекција. Примјер нашег Медитерана, како га види Бродел, то најбоље доказује. Управо, у том смислу, обликовање стакла представља једну од најстаријих форми умјетничког или примјењено-умјетничког израза који, нарочито, карактерише и атичко доба древне историје Будве. На изложби у Спомен дому "Стефан Митров Љубиша" у Будви, где нам је представљено преко 40 експоната који на посебан начин презентују најрепрезентативније примјерке из ове међународно афирмисане стакларске школе, нам се тај један од најизврнијих исказивања стваралачког духа показује у различitim формама чешких умјетника који, на тај начин, дају свој допринос развоју једне од најсложенијих форми примјењено-умјетничког обликовања.

Стакларска школа у Валашком Мезижићу се надовезује на дугу традицију преџашњег занатлијског и фабричког знања обрађе стакла у Чешкој. Школа је основана 1944. године и до данашњег дана је доживјела

ла многе измјене, које су се увијек лагано надовезивале на потребе развоја стакларства у крају. Данас је то значајан центар обуке и припреме студената за стакларство у умјетничкој сфере, занату и школству. Умјетничка припрема се реализује у шест ликовних атељеја: Цртање и сликарство, вајарство, дизајн стакла, обликовање стакла представља једну од најстаријих форми умјетничког или примјењено-умјетничког израза који, нарочито, карактерише и атичко доба древне историје Будве. На изложби у Спомен дому "Стефан Митров Љубиша" у Будви, где нам је представљено преко 40 експоната који на посебан начин презентују најрепрезентативније примјерке из ове међународно афирмисане стакларске школе, нам се тај један од најизврнијих исказивања стваралачког духа показује у различitim формама чешких умјетника који, на тај начин, дају свој допринос развоју једне од најсложенијих форми примјењено-умјетничког обликовања.

Квалитетну практичну припрему обезбеђује стакларска топионица, сликарске радионице и брусионице, а, такође, и радионице за израду божићних украса. Радови ученика ове школе су освојили многе награде на разним такмичењима. У једном дјелу школе је врхунска лабораторија Glass centrum која учествује у пројекту истраживања и развоја нових стакларских технологија и даје стручне савјете низним и средњим стакларским радионицама у крају. Glass centrum има и значајно издавачко одељење које презентује све резултате на међународним стакларским конференцијама и технолошким семинарима. Школа, у сарадњи са градом и Злинским округом, отвара самосталне изложбе радова својих ћака и педагога у разним галеријама широм

Европе. Како истичу најновија истраживања, стакло је настало у Вавилону око 3500 - 3000 год. прије нове ере, а најприје је употребљавано као глеј којом су облагане перле од керамike или бобице од камена. Први докази о стакленим судовима нађени су такође у Месопотамији, у близини Ниниве. Постоји пада вавилонске државе и превласти Египта и Египћани почињу да се баве израдом стаклених предмета. Из Египта производња стакла се проширије на Сирију, Сидон и Тир. Феничани почињу да уврлико трагу стакленом робом. Око 100 год. прије нове ере, Сиријци проналазе технику дувања стакла што је доприњело бржем развоју стакларске производње. Римљани нарочито усавршавају израду стакла које почиње да се шире по западним и источним провинцијама Царства. У средњем вијеку, послије веома сеобе народа, производња стакла у Европи почиње да опада, док се у Византији и даље његује. Као најновијем развојем технологије, стакларство ће у Европи, нарочито у Италији (Венеција-Мурано), Чешкој, Енглеској, Холандији и Француској, досећи свој непревазиђени успон.

Луција Ђурашковић

ДУХОВНО НАСЉЕЂЕ

ФЕЛЬТОН

ПОСТ, МОЛИТВА, ПОКАЈАЊЕ, ИСПОВИЈЕСТ (2)

МОЛИТВА – БОЖАНСКО ДИСАЉЕ

• Како јсихотерапија, као наука, шимачи и прихваћа пост, молитву, покаяње и исповијеси, као моћност штетије душе, обзиром на то да она подразумијева лијечење душе јсихичким штетама?

Св. Игњатије Брајанчаков у "Поуци у четврту недељу великог поста" каже да се "Узрок дјеловања поста на духовне злобе садржи у њиховом снажном дјеловању на наш сопствени дух". Могли би смо, једноставно, да закључимо да су духовни злобе у нама.

Молитва неизоставно у нам обнавља божанско дисаље које је "Бог удахну у лице Адама", благодарећи коме је "Адам постао велика душа" (Пост 2, 7). Молитвом препорођен наш дух почиње да се диви великој тајни Постања. Моћна бујица усхићења запљускује наш ум: "Биће, каква, предивна тајна... Како је оно могуће? Диван је Бог, и творевина његова је дивна". Ми оживљавамо оно што је Христос изразио рекавши "Ја дођох да живот имају и да га имају у изобиљу" (Јн. 10,10). Изобиље! И заиста је тако.

Истинска молитва Богу истинитом јесте општење са Духом Божијим, који се моли у нама. Он нам даје да знамо Бога. Он уздиже дух наш до стања у коме посматра вјечност. Како је благодат која нас посеђује Одозго, молитвени чин превазилази нашу земаљску природу, због чега му се супротставља ово пролазно тијело неспособно на узмах у сферу духа; противи се интелект, јер није у стању да обухвати безграничност, будући да га потресају сумње и будући да одбацује све што превазилази његову моћ схватања. Молитви се противи и друштвена средина у којој живимо, која има друге циљеве, дијаментрално супротне молитви. Молитву не подносе злобни духови али, само она, може да извуче вештачеви свијет из његовог пада, превлађујући његову инерцију и мртвило великим напрезањем нашег духа у следовању завјетима Христа.

"плакаше" (Пост. 33. гл.). Сmekшао је Исав који је mrзио Јакова зати што му је обманом одузeo благослов оца Исака који је припадао љему. У Јакову - Израиљу дат нам је примјер смиреног покаяња.

У црквеним пјесмама се пореди са оним који плови по мору бродом, а самопонижени царник - са оним који плови у трошној барци, али онога је, каже, потопила бура самоузношења ударом о камен гордости, а овога су дубока тишина самоузничења и тихо пирење уздисаја покажних, безбедно довели до пристаништа божанског оправдања. У тим истим пјесмама фарисеј се још пореди са оним који се вози у двоколици, а царник - са оним који иде пјешаци. Али овај, каже се припргнувши скрушености смирење, претеће првог који себи пут бјеше заградио камењем самохвала.

Чувши овакве савјете, схватамо да је потребно да имамо мудрости да тако трчимо да добијемо (награду). Нека нам море буду сузе, лађа - самопонижење, вјетрови - уздисаји, а царников глас - све наредбе за пловидбу. И ми ћемо, сигурно, стићи у пристаниште милосрђа Божијег и брзо ступити на обалу оправдања, где ћемо окусити слатко спокојство савјести свепраштању Божијем.

БОГ НАМ ЈЕ ОПРОСТИО

Доживљај да је Бог опростио нама условљава интројекцију доброг објекта, која је неопходна за интеграцију доброг и лошег објекта, а што је опет предуслов психолошког интегритета. Да не било нејасноћа, рећи ћемо шта у психоналитичком смислу значи објект.

Објект је оно што обезбеђује задовољење тежње; пожељно је да он има за особину сталност и да није равнодушан. Од двије особине зависи у којој мјери и на који начин задовољава потребе, а задовољење потреба зависи од нивоа развоја психичког апарат, односно од фазе у којој се он налази. Често смо збуњени изразом: "објект", који у нашем јетику значи: ствар, мртав предмет, али како не располажемо ћелим изразом, као преводом за "објект", принуђени смо да га задржимо.

Још једно асоцијативно, слично мјесто о "добром објекту" који омогућава интројекцију и интеграцију налазимо код Аве Доротеје: "право покаяње је дијете свијетлог поуздана у неизмјерну милост Божију која превазилази све наше недуге".

Бог нам је дао много болног духа покјања да продре између наше душе и духа, између ума и поклони се до земље седам пута, докле дође до брата свога. Исав притрча предање и загрли га и паде му око врата и цјелива га, и обојица се за-

удова, да разори старог огрјеховљеног човјека и да постави темељ на новог (Јевр. 4, 12). У ономе које је искупљен покаяњем влада час страх и бол, час лака нада и утјеха; страх напуштености смањује се са осјећањем повјерења у милост Божију и покјајаник се доводи у стање умирућег који, ипак, са повјерењем чека на нови живот.

Већина психолошких поремећаја и застоја у психолошком развоју настаје из неразријешеног одвајања, односно недовршene сепарације. Могућност психоаналитичке психотерапије је да клијент у односу са терапеутом превазиђе недостатке овог развојног периода и тако омогући себи успјешнији психолошки развој.

ПРОМЈЕНА ЖИВОТА

Покјање је уговор са Богом о промјени живота. Једна од окосница рада у психотерапији је рани савез, који представља договор клијента и терапеута о заједничком раду на промјени психичког функционирања клијента. Радни савез подразумијева да клијент у могућности своје Ја подијели на: опсервирајући и искуствени дио. Опсервирајући дио клијентовог Ја, током психотерапијског процеса, ступа у сарадњу са терапеутом и омогућава њихов заједнички рад током психотерапије.

Покјање производи смирење, подстиче самосуду и показује бригу за свој унутрашњи живот, који сада постаје слободан од сваке друге бриге. Покјање чисти савјест кроз добре поступке који се сада, свemu lošem што се раније чинило почињу да супротстављају. Покјајничко расположење доброљно подноси сав бол; оно себе сматра заслужним свих унутрашњих и спољашњих страдања. Оно даје, такође, повода и подстицаја да се тијело ограничи.

Искрено самопокјајничко самопознање нужно приводи доживљају сопственог ништавила уз сиромаштво духа, тј. правом блаженству: "Блажени су просјаци духа". Ко се у своје духовно сиромаштво увјери непрестано баца поглед на своје слабости и туѓује ради њих. Ова туга за Богом, ради одвојености од Њега, - ово "мудро плакање" - изазива у нама право покјање срца и приводи нас Љему: "Благо онима који плачу јер ће се утјешити".

Свети Оци нам поручују да збацимо погубну одјећу самооправдања, и да се одјенемо у кострет самопрекора - и бићemo помилованi.

(наставиће се)

Др Ђиљана Анђелковић

МИРОСЛАВ ЛУКЕТИЋ:
ИЗ ПОРОДИЧНОГ АЛБУМА – ЗАПИСИ ИЗ РУСИЈЕ (1945-1957)НАРЕЂЕЊЕ
ЈЕ ЗАКОН

Пушачи су били на мукама – дуван или шећер. Зајажени у друштвеним активностима Трјели смо, шако је морало бити. Зајахалишћи и онима које нико није волио, али од којих се учило.

Ћања лик тог човјека: психопате, злочине, мрзовљаца, садисте, човјека без друга и пријатеља, човјека без поноса, вјере и сажаљења, неспособњаковића коме је сметао сваки наш успјех – једном ријечју неваљавца и несјаја. Све се то читавало у очима, на његовом згреченом лицу, када је издавао наредбе: лези, дижи се, на мјесту, пузи, трчи, скачи, ћути, мирно... Запамтили су га по злу сви Југословени у Костроми. Трјели смо, тако је морало бити; користио је војни пропис: наређење је закон, оно мора бити извршено тачно, у одређеним року и без приговора. Свако неизвршавање његове наредбе доносило је дисциплинску казну: вандредни рад и дежурство, одузимање дозволе за излазак у град, рапорт код командира са изгледима да добијеш до дводесет дана строгог затвора и сл. Тај никоговић је знао по десет пута да командује лези, дижи се и сваки пут смо се свлачили, лијегали у кревет и по његовој команди опет се дизали и облачили; исто се понављало и ујутро; по највећој зими, без рукавица и шапки извео би нас напоље и по десет и више минута наредио да корачамо у мјесту итд; омиљени му је био обичај да разваљује наше кревете које смо са највећом пажњом спремeli према утврђеним прописима.

Свако јутро смо са збијом очекивали долазак капетана Оркина. Дежурни до батерији би га дочекао, рапортирао му о стању у јединици; затим би Оркин у пратњи С... кренуо у преглед просторија; на најмањи знак неког његовог нездадовољства С... би лично разбацио наше кревете, наређивао да поново перемо патос или да чистимо клозет. Капетан Оркин није био ожењен, допадала му се дјевојка која, по нашим сазнањима, није много брновала и он је зато лудио. Ако се навече са њом свађао, сутрадан би ми, његови потчињени, платили. Дошао би у касарну љут и свој гњев и нездадовољство на нас би изрчио. Уобичавао је са послом да је позове и дуго разговара са њом телефоном, ми би по његовим поступцима знали какво је стање у односима и што нас чека.

Но није његов случај био усамљен, руку на срце, честе су такве појаве у пракси. Памтио сам поступке Оркина према нама и настојао у служби да их избегнем. Оркинов замјеник Мелашенко је био другачији: омањег раста, ходом, покретима, облачењем, чак и говором, тежио је ка висинама. Комплекс је лијечио амбицијом да се истиче у служби, не дај боже да неко од нас нешто учини и наруши његов углед код руководства школе. Као официр био је прави професионалац. Ни једног ни другог нијесмо вољели, али, и поред тога, њихова улога у нашем васпитању и успјешном школовању је била значајна и ја то са зајахалишћу истичем.

Тренуци правог одмора и опуштања везани су за изласке у град. Дозволе за излазак суботом, до једанаест сати, а недјељом до десет увече. Утврђен је био строги редосlijed кадако добија излазак и ту је велику улогу имао руководилац одјеће и старјешина; без његове сагласности дозвола се није давала. Успјешни и дисциплинирани питомци добијали су вандредне дозволе за излазак, а за мање преступе пријејивана је казна ускраћивања права на један или два редовна излaska. То је била једна од најтежих казни: напримjer, имаш заказан састанак са дјевојком у недјељу, казне те и не можеш изаћи тог дана; мораши чекати другу или трећу недјељу. Јубав је ту најчешће обострано страдала.

(Наставиће се)

ОД ВРТИЋА ДО ИНДЕКСА

НОВА ШКОЛСКА ГОДИНА СА СТАРИМ ПРОБЛЕМИМА

СВИМА ТИЈЕСНО

• Насставници и професори штрајкују, а негостапак простира најизраженији у ОШ "Стефан Митров Љубиша" и дечјем вртићу у Будви

Школску 2002./2003. годину, због наставка штрајка, све школе на подручју наше општине почеле су са скраћеним часовима. Тако су у основним школама "Мирко Срзентић" у Петровцу и "Стефан Митров Љубиша" у Будви часови трајали по 25 минута, средњој школи "Данило Киш" 35, док су у Школи за основно музичко образовање, иако већина професора подржава штрајк, часово трајали уобичајено по 30 минута.

Прихватајући препоруку Штрајкачког одбора Синдиката просвјете Црне Горе о прекиду генералног штрајка, која је услиједила након договора са премијером Филипом Вујановићем, Синдикат основне школе "Мирко Срзентић" је на састанку одржаном 11. септембра једногласно донио одлуку да се од следећег дана настава нормализује, односно часови реализацију у трајању од 45 минута. Према ријечима представника Синдиката, постиг-

нути договор представља компромисно решење уз наду да ће захтевима о траженој корекцији висине коefицијента бити удовољено усвајањем Закона о ра-

држаном 15. септембра, донијета је одлука да се штрајк наставља с обзиром да нијесу испуњени основни захтјеви Синдиката просвјете Црне Горе.

- Сматрамо да наша већ донесена одлука око продужења школског часа са 25 на 35 минута за сада одговара резултатима преговора са Владом Црне Горе - стoji у образложењу одлуке.

Поред штрајка просвјетних радника, све школске установе у нову школску годину ушли су са све израженијим проблемом недостатка простора.

Основна школа "Стефан Митров Љубиша" је и даље најброжија у Републици и похађа је 1730 ученика распоређених у 60 одјељења. У први разред уписано је 230 ученика у 8 одјељења, док су у основној школи у Петровцу уписаны 24 ученика.

Школу за основно музичко образовање уписало је 200 ученика, од чега у подручном одјељењу у Петровцу 30. У припремном разреду уписана су 43 ученика у Будви и 7 у Петровцу.

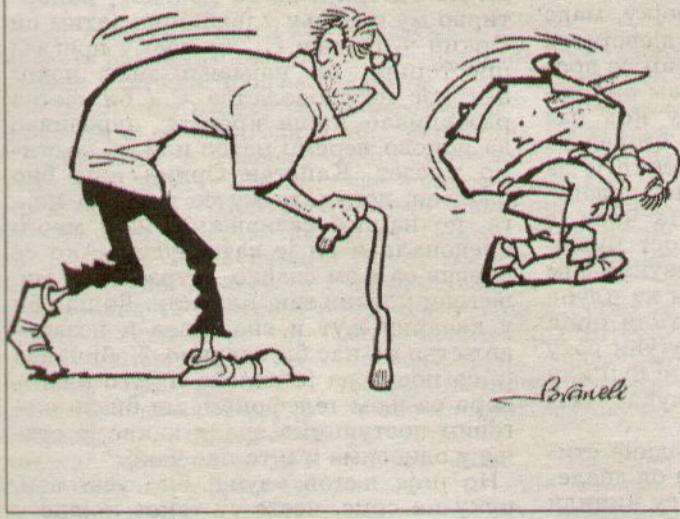
У средњој школи уписано је 80 ученика више него прошле године, тако да школа броји нешто више од 1400 ученика распоређених у 43 одјељења.

Проблем недостатка простора погађа и ЈПУ "Љубица Јовановић Маше", посебно објекат у Будви где је уписано 430 дјеце, док се "на листи чекања" налази још 60.

Упис још увијек траје за објекте у Петровцу и Светом Стефану, у којима је до сада пријављено 40, односно 30 малишана.

М. Мијушковић

А ШТО СИ СЕ ТИ ЗГУРИО, ЧИЧА,
КАД НЕ НОСИШ КЊИГЕ ЗА ШКОЛУ...?

• Многи љознани балетски пратици вуку коријене из Црне Горе, а овде данас још још само њика балетска школа у Подгорици. • Семинар у Будви први озбиљан корак, а одбор одјив побуђује наду да се у Подгорици отвори средња балетска школа, а касније и академија на Цешићу што је велика жеља славне балерине. • Највећи усјех за учитеља је када та надмаше ученици

Преко три стотине пута бијели и црни лабуд, уз мноштво других улога, на готово свим светским балетским сценама у 25-огодишњој каријери и са бројним домаћим и страним наградама и признањима. Познаваоцима балетске уметности већ је јасно да је ријеч о најпознатијој југословенској балерини, Иванки Лукатели, која је играчку каријеру, прије десет година, замјенила успешним педагошким радом. Управо тим поводом боравила је у Будви од 14. до 22. септембра и у Креативном центру "Имаго" води семинар класичног балета.

- Много талентованих људи, који су или се и даље баве балетом, као што су Соња Вукићевић, Марија Јанковић, Раде Вућић, па и ја, дошли су или, преко родитеља, вуку коријене из Црне Горе. У бившој Југославији балет има традицију дугу 75 година, а Црна Гора данас само Нижу балетску школу у Подгорици. Семинар у Будви, требао би бити први корак у озбиљном и позитивном покретању ствари у вези балета. Неочекиван добар одјив побуђује наду да ће се ускоро остварити и моја жеља да се у Подгорици отвори средња балетска

школа, а касније и академија на Цешићу, задовољно најављује Иванка Лукатели. Семинар класичног балета у Креативном центру "Имаго" у Будви похађа 45 полазника из Будве, Бара и Тивта узраста од 5 до 13 година и према ријечима познате балерине, међу њима има талентоване дјеце, али и дјеце са не баш завидним знањем која се баве балетом двије-три године. Разлог за то је у неозбиљном и недовољно стручном приступу рада.

- На овим просторима има веома много талентоване дјеце и са свим предиспозицијама за балет и позитивно је што су дошла да сазнају који знају, односно који не знају. Ако ис-

СРЕДЊОШКОЛАЦ ИЗ БУДВЕ НА ОБУЦИ МЛАДИХ ЛИДЕРА ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

АМЕРИКА,

ИПАК, ДОСТИЖНА

За усјемену из Воденог парка (Мериленд)

ме које су нас највише интересовале и о којима смо хтјели што више сазнати. Одлучио сам се за конгрес и мањинска права, каже Боро, додајући да му то није било лако, јер је у Америци много ствари регулисани на свим другачији начин него код нас.

Последња седмица је била посвећена дебатама и завршена је учешћем средњошколца на јавном Дебатном фестивалу у Балтимору. Заступљеност високе технологије у свим сферама живота, нарочито у школству, што омогућава потпуно другачији и лакши начин образовања, посебно су одушевили младог Будванина, као и однос професор-студент (ученик).

Боравак у Америци, имао је и своју забавну страну. Домаћини су организовали посјете свим значајним установама и споменицима у Њујорку, Вашингтону и Балтимору, као и Бродвеју где су имали прилику да присуствују извођењу мјузикла "Аида" са Елтон Џоном и Тим Рајсом.

- Највеће изненађење, посебно групе из Црне Горе, изазвала је посјета острву Елис у Њујорку

шкој луци, где постоји Музеј са личним стварима досељеника у Америку са почетка 20. вијека. На једном зиду налази се застакљени пано на ком је централно место заузима и једина са Балкана, новчаница од 10 црногорских перпера, присјећа се Боро.

Након боравка у Америци, сви учесници могу кандидовати пројекте које ће, уколико задовоље одређене критеријуме, финансијски унiverzitet из Балтимора. Боро већ има неке идеје о видео конференцијама, зеленим магима, као и о организацији сличног кампа у нашој земљи, на којем би млађим учесницима била пренијета искуства из Америке.

Међународни односи други су сан Бора Миловића, који ће покушати да оствари након завршетка средње школе, а сертификат са кампа у Америци биће предност уколико одлучи да их упише на Америчком универзитету у Благоевграду у Бугарској. Знајући његову упорност у остварењу оног што жели, остаје нам једино да му зажелимо срећу.

Милијана Мијушковић

СЕМИНАР КЛАСИЧНОГ БАЛЕТА ИВАНКЕ ЛУКАТЕЛИ

ЦРНИ И БИЈЕЛИ ЛАБУД У БУДВИ

школа, а касније и академија на Цешићу, задовољно најављује Иванка Лукатели. Семинар класичног балета у Креативном центру "Имаго" у Будви похађа 45 полазника из Будве, Бара и Тивта узраста од 5 до 13 година и према ријечима познате балерине, међу њима има талентоване дјеце, али и дјеце са не баш завидним знањем која се баве балетом двије-три године. Разлог за то је у неозбиљном и недовољно стручном приступу рада.

- У бившем ЈСР-у балетани су постали по задатку или настављајући породичну традицију. У нашој групи имамо само једног дјечака из Бара и радио сам прихватила да радим са њим, мада се мушким балетом баве мушки педагоги. Мушки балет је врло мушки, тежак и захтјеван. За добар педагогијски рад, према ријечима Иванке Лукатели, потребно је искуство, тален-

травно сазнају, онда је могућа и квалитетна настава. Оно што карактерише рад у Будви, а и балет уопште, је веома мало интересовање мушкираца, каже најславна балерина и додаје да су балетани, иначе, дефицитарни кадар у свијету.

- У бившем ЈСР-у балетани су постали по задатку или настављајући породичну традицију. У нашој групи имамо само једног дјечака из Бара и радио сам прихватила да радим са њим, мада се мушким балетом баве мушки педагоги. Мушки балет је врло мушки, тежак и захтјеван. За добар педагогијски рад, према ријечима Иванке Лукатели, потребно је искуство, тален-

травно сазнају, онда је могућа и квалитетна настава.

Специјализовала сам се за методику - како учи-ти дјецу корацима, и своје знање и искуство покушавам пренети многим талентованим и вриједним дјевојкама. До сада сам успјела да направим четири прве балерине: Ашлен Атаљанц, Ану Павловић, Милу Драгићевић и најмлађу и најперспективнију, која је од ове године у Аустрији, Мају Вељковић. И неке од њих су веома близу да ме надмаште, што је за учитеља највећи успјех, не без поноса говори о свом педагошком раду Иванка Лукатели.

Својевремо, на такмичењу у Јапану, Иванка Лукатели је постигла завидан резултат

била је међу 10 најбољих у конкуренцији од 200 такмичара из цијelog свијета. А њена ученица Ашлен Атаљанц, много година касније, на истом такмичењу освојила је златну медаљу.

Балет је ујемност младих. Он оплемењује, изграђује карактер у вас да будете слободни. У Југославији он има сјајну прошlost, врло тужну садашњост и, надам се, веома свијетлу будућност. А да би се млади људи, који су до сада најчешће одлазили, враћали ми им у томе морамо помоћи. И, надам се, да ће и ово бити допринос њиховом повратку, закључила је на крају Иванка Лукатели.

М. Мијушковић

ОД ВРТИЋА ДО ИНДЕКСА

МАТУРАНТИ О МЕТРОПОЛИ

“БУКА И БИЈЕС БУДВЕ”

• Уобичајена њисмена првојера на јочејшку школску годину добила је радни назив: “Бука и бијес Будве” (а майтурани и онако page Фокнера ове године). Но, није само резијирани професор “власник” искушава о којем назив свједочи. Изјела да ћа дијели са айсолушном већином ученика. Слиједе два карактеристична присућа и, шрећи који ћи моћи биши коментар прешодних. Јер, изјела, сходно својој природи, човјеку је увијек лакше да ог свој живота (и трага!) најправи јакао

ШАТРА НАД МЕТРОПОЛОМ ЦРНОГОРСКОГ ТУРИЗМА

Долазак ласта и разнобојног цвијећа везује се за долазак пролећа. Можда је то тако негде, на неком другом мјесту, али не свакако у Будви.

У туристичкој метрополи пролеће протиче у знаку нових, све већих и раскошнијих “беба”, које су плод гомиле радника. Пентрајући се по разним скелама и мердевинама које су ме увијек подсећале на оне дугачке дрвене ноге циркуског кловна - уосталом, циркус заиста предстоји - “брзки родитељи” своје “бебице” фарбају у плаво, розе и жуто, да што више привлаче пажњу посетилаца циркуске сезоне.

Како пролеће одмиче, тако се и све припреме за почетак циркуса приводе крају.

Машинерија се захуктава.

Да не заборавим да поменем пластичне капице, јер углавном оне најављују врелије дане. То је, иначе, као нека заштита од сунца. Можда, али од врућине свакако не. Мало зеленила или које дрво ријешило би проблем. Али, опште је познато да је наш народ лијен, које бринути о томе, нико није луд. Уосталом, чemu све то кад и онако неће бити воде, нећемо вљада флаширати зеленило кад не можемо напунити воде ни за наше флаширање.

Зато је лакше приковати четири металне шипке за бетон, “набацити” мало пластике и проблем привремено ријешити.

Шатра је разапета над метрополом црногорског туризма.

А онда... из Ајфеловог торња Перо Трокадеро, а убрзо

за њим и Стоја и Лукас узимају ствари у своје руке.

“Само!...!”, “Само!...!”, “Кома”

Да, само кома, јер димна завјеса се убрзо диже и из осталих мањих шатора.

Главна представа коју сви очекују требало би да почне око 10-15. јула, али ове године тај караван нас је заобишао. Али шта мари, зато нас је Јоксимовић цијеле сезоне возао у свом “Каравану”, мора да му је “полудјела глава”, а за све је крива вјероватно нека “дрска жена плава”.

Било како било, идемо даље. Неке претјеране гужве ове циркуске сезоне су нас заобишиле, разлог томе вјероватно су биле прецијењене карте за просјечне представе, или можда нешто друго, но није било времена да се размишља о томе. Гледало се како да се “отме” сваки динар (евро) гостима, јер зима предстоји.

Плаже? Е оне су се цијelog дана бијељеле, можда је то нека нова мода, ударамо контру сјеверу, они зими побијеле, а ми при мору љети. Шалу на страну, пластика нас је гушила. Било је немогуће осјетити драж влажног сланог пјеска - приморани смо да се “удобно” смјестимо на пластичне лежаљке које смо наравно дебело платили.

Иако нас је тзв. шпиц заобишао, паркинг мјеста није било, зато је паук своју мрежу проширио и уловио гомилу буба различите врсте и старосне доби. Он је зимницију спремио.

Гледајући разгледницу метрополе ноћу, не можете да не пожелите да сте дио тога. А када се нађете у том

зачараном кругу, послије двије вечери пожелите да никад у њега нисте ни ушли; наравно под условом да се не препустите мирису “покошеној трави” из црвених, жутих и плавих шатора.

Уколико сте се већ “неким чудом” нашли у њиховом колу, онда... “нема лека апотека”, ту остајете.

Често пожелимо да из тог хаоса побјегнемо на неко острво и одморимо се мало уз природу. Они који први пут долазе рекли би “Будало острво ти је пред носем па бјежи!”

И они који су некада били на том острву прије десет, петнаест година пожеле да побјегну од буке и бијеса циркуса. На путу до “раја” сјећају се зеленила, дрвених кућица, зечева и свега што су оставили посљедњи пут кад су били.

И онда, наравно, дочека их шамар и то заиста болан. Бетон, бетон и само бетон, и наравно још један, овога пута “Њинстон 100 с” шатор и гумена стијена да првојере своје способности у пентрајима и разним вратломјама. Додуше, има ту зеленила, али потребно је имати кондиције и доћи до њега.

Како вријеме одмиче, машинерији понестаје горива, октобар већ куџа на врати и циркус своју шатру купи.

Што се зарадило, зарадило се. То је све до слједеће циркуске сезоне у метрополи црногорског туризма. Предстоји дуга зима у којој нам не преостаје ништа друго него да се спава и jede.

Милица БОЖКОВИЋ

WEL(L)COME TO BUDVA

Враћајући се из једне туристичке метрополе у другу, морам рећи да сам очекивао много, превише. Ђок смо се спуштали низ серпентине, поглед ми се учини љепши него прије. Помало под утицајем претходне сензације једва сам дочекао да се спустим у мој град.

А на улазу, као и обично, одбор за дочек. Јуди у плавом. Али, они би још могли да буду и пријатнији дио да на јер угледах добро дошли града Будве: WELLCOME TO BUDVA. Помислих како су се само туристи осјећали када су видјели овај спектакуларни пано написан, очигледно, на мјешавини мјештанској и енглеском језику, па још уз то и погрешно. Па зар и те мале ријечи добро дошлице на улазу у овај историјски споменик од града нису могле бити написане исправно?

Жељан дома и прштује броје заборавних ову “пропагандну” поруку. Кад онда, онако “изненада”, као што је овде увијек случај, заустави се саобраћај. И онда поче, где чуда, симфонија. Заиста је морала да прија та синхронизована свирка из аутомобила, али ми некако би лакше када престаде. Извирих кроз прозор и видјех неколицину туриста који су свим силама покушавали да пренесу каџу сира преко улице, при том вичући једни на друге, бацајуци конзерве пасуља и остала дневне по-трпштине. Ни дан данас ми није јасно шта су радили са толиком храном на плажи, али чуо сам да ово наше море добро измори туристе, па морају доћи са комплетном опремом да се случајно гладни и жедни не врате. Углавном, кад весела група заврши ову радњу, саобраћај се настави, али не онако по прописима - право, већ покушавајуци да избегнемо конзерве и канте. Грччећи се и увијајући као змија, умало побисмо неке одомаћене људе по тротоару, који иако су овде врло кратко, упознали су нашу културу врло добро, па узвратише по обичају “лијепим” ријечима. И таман кад помислих да се приближавам кући, кад посред улице искочи непознати мо-

мак - по боји коже рекло би се Чех, да нас упита гдје да нађе свој хотел. Наравно, упитао нас је то на некој мјешавини свог и енглеског па ме то помало подсећети на онај дивни пано на улазу. Помислих да је момак, тражећи боју промашио плажу па га је ово насе сунце ошамутило. При том се невјероватно увијао, а и мирисало је ту нешто и на живо месо.

Коначно стигох кући. Онако уморан и неиспаван пођох на починак нешто раније. Кревета сам се ужелио па ми не би тешко да заспим. И онда, у свој тој блажености сна, као гром из ведра неба: “39,2”. Не, ја нијесам добио ватру, ни грозницу. То је било оно што те може подићи из најдубљих сноva. Затим су се рећа: “Само, само да дозивим то оoo”, “Русе косе, ноге босе”, “Гинем, гинем да ти скинем...” итд. Скори да одустах од сна те ноћи. Схватих да је узалудно покушавати то овде. Кад, око два сата изјутра - затишје. Узалуд се понадах. Поново чух исте “стихове”, али нешто ближе згради, нешто храпавије “тонове” и неразговјетнија слова. Знао сам да ће се вјеровато и нека боца сломити на паркингу. Неким чудом, а овде је све “неочекивано”, тако и би. Они прођоше, а мени оста звук аларма на неколико аутомобила и “Нешто против болова”. Ево, и ја сам почeo да пјевушим те дубокумне стихове.

Сјутра већ пођох и ја да мало извидим ситуацију на “Булевару славних”. Као и сваки приморски градић, и мој град је мирисао на ћевапе, пљескавице, гiros и шопски салату. Помало и на нафту, али само када приђете мору. А да ме уведу у атмосферу - фантастични свјетлосни ефекти, све прашти и тресе се. Испред мене пролазе “ренесансни” људи, умјетници, види се. Сви обучени исто, онако у тренду сви пјевају исто. Ту видјех и златним словима исписано име славног Рафаела. Мора да је вечерас овде организован омајк овом великом умјетнику. Толико умјетности на једном мјесту, овај

град је преограт великом људима и дјелима, поготово преко љета. Застадох на тренутак пред, слједећим здањем. Нијесам могао да вјерујем. Испред мене је био Ајфелов торањ. Стјајао сам тако одушевљен пред овим светским чудом, вјероватно најпознатијом грађевином Француске. Или сам имао видну аритмију или сам још увијек био омамљен мирисом дивних плодова мора - буткице, вјешалице, и приморске бильке - кукуруза. Испод велелепног торња видјех назив једног историјског музеја, још једног знамења Париза. Пожељех да барем провирим и видим дио историје. То је ипак ствар престижа у свијету. А дочека ме ни мање ни више него - историја. Један човјек пјева, остали у трансу “чаше ломе, руке им крваве”. Неки не могу да се обуздају па се скређају полулуци уз обавезни реквизит - чашицу. Звуци evergreen мелодија: “Зоко, моја Зоко”, “Не треба ти краван”, “Прођи са мном кроз црвено”. Изађох и бих задовољан што је коначно један дио Париза и у мом крају. Схватих да смо коначно постали метропола. Па који још град у свијету има “Ренесансу”, великог “Рафаела”, музеј “Трокадеро”, град “Миами” и дио Дантеовог “Пакла” у само једној улици? А још увијек нешто мирише на живо месо...

Сад ми је све постало јасније. Овде је све два пута боље - па због тога имамо и два слова L у ријечи WELCOME. Зaborавите Бахаме, Јамајку и Тринидад, добите код нас и осјетим магију Медитерана и све оно што Лесковац и Параћин могу да понуде. Уосталом, ми смо толико узнали предводили да нам улазак у музеје и галерије не представља ствар престижа. Ту француску ријеч одавно смо избрисали, а у рјечнике увели ову нашу - “престигни” их -jer te једино тако могу примјетити.

Стефан ДРАКУЛОВИЋ

ИЗБОР

Лагано лебдим. Доље, у полумрачној соби, назирим обрице дјечачког тијела како непомично лежи у фету-сном облику.

Не осјећам своју тежину... Ни своје руке не могу да ви-дим... Али тамо ниже на кревету, онај што спава... Као да сам га већ негде видио. “Скоро да личи на...”

У мислима начиних покрет руком као да нешто тјерам испред очију. “Ма нисам ја толико мршав...”, помислих, као да покушавам себе у несто да убиједим. Осјетих да нећу успети и као дављеник желио сам да изађем из те собе, сада тако сабласне.

Већ слједећег трена нашао сам се на пустој улици, чију је седефну таму парало трепераво свјетло уличне лампе. Небо је било језиво црно, без мјесецда, тако да су звијезде на њему грозничаво искриле. “Сигурно ће ми бити хладно.” Апсурданост ове реченице измамила би ми благи осмијех, да сам уопште имао лица.

Нисам желио да размишљам о томе. Потшто већ нисам имао тијела да ме кочи и спутава, хтио сам да искористим на неки боли начин. Чињеница да лако могу пролазити кроз зидове највеће је на мисли о нарушувању приватности моје изазовне комшијине.

Прекорих себе због уврнутих ствари.

Непојмљиво... Интуитивно сам спознао да се налазим у лимбу. Па зар тако далеко идем у процесу самокажњавања? Добро, кад сам већ у паклу, потражићу Лету, можда заборавим ове досадне замјерке. Дођох до саме обале. “Захвати шачицом”, подсјећаху се сам себи. Мора-

ћу већ једном да се навикнем. Тада примјетих сву гнусобу славне ријеке. Мочварно-зелени мјехурићи гомили су се по површини кључале воде, ослобађајући “кужна испарења” сумпора. Схватих како то функционише: ако пребрдиш ово, попивши воде из Лете, све остало су тричарије!

Удаљивши се од ње, недалеко угледах бијелу силуету коју је пратио погрђен старији, наизглед пруживљавајући муке свих осуђеника који су се ту затекли. “Дантел”, повиках. Старији као да мало живну, подиже главу и пошто ме је препознао, махну. Док сам се приближавао примјетих уморну гримасу на Вергилијевом лицу, који је баш у том тренутку превртао очима. Знао сам да сам то ја узроковао, али без устезања пријох Дантеу. “Одакле ти опет овде? Зар ниси прошао кроз све то, мислим Пакао, Чистилиште...?” “Ех, прекину ме он, ко ме је вукао за перо...” Видјевши да га не разумијем, поче да ми објашњава: “Видиши, писац поново пруживљава своје дјело, игра улоге својих р

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

МЕДИЦИНА

УЛКУСНА БОЛЕСТ

Улкусна болест (чир) постоји колико и сам човек. Све генерације љекара почевши од Хипократа, Авицене, Галена и Парацелзуса, чији писани радови представљају почетак истраживања улкуса, неизбежно и врло често су се у свакодневном раду сусретале са овом болешћу која је заиста посебан примјер паремећа хомеостазе организма. Дуго се мислило да је чир желуда чешћи од чира дванаестопалачног цријева, али су новије анализе учесталости улкусне болести промијениле дотадашње ставове. Сматра се да око 5-10 % опште популације једном у животу оболи од улкусне болести што ову болест чини најчешћом болешћу система за варење. У случају желудачне локализације подједнако оболевају оба пола, док је дуоденални улкус два пута чешћи код мушкараца. Примјетно је чешће јављање болести код старијих од 40 година. Епидемиолошке анализе су показале, сем географских варијација и занимљиво периодично јављање ове болести са повећањем броја оболелих сваких тридесетак година, посебно крајем вијека. Савремени приступ овој болести, утемељен на открићу H₂ рецептора, примјени ендоскопије и проучавању инфекције Helicobacter pylori повећао је познавање ове болести, али не и смањење учесталости јављања.

На питање о узроку улкусне болести ни данас се не може одговорити кратко. Може се истаћи да пептички улкус, гризлица, чир, раница у зиду представља само крајњу манифестију болести, тј. ограничени дефект слузокоже горњих дјелова система органа за варење који настаје корозивним дјеловањем агресивних фактора желудачног сока, захватајући различите слојеве зида. Болест је резултат сложеног и међувисног дјеловања више фактора генетске предиспозиције и фактора спољашње средине као што су пушчење, стално узимање ацетил-салцилне киселине (Ацетисал таблете и сл.), високе дозе кортикоистероида, нестероидни антиреуматици, прекомјерно уношење кафе са или без кофеина, алкохол, изложеност стресу (болест има важну психосоматску димензију!), док је дјеловање посебних састојака хране по новијим истраживањима предимензионирано. Болест има сложенији карактер од обичног дефекта слузокоже, карактерисана је својим природним током, још недовољно докученим, хроницитетом тегоба, периодичношћу и сезонским јављањем. Код 95 % особа са дуоденалним улкусом и код 70 % пацијената са желудачним улкусом постоји Хелицобацтер цилори инфекција. Могло би се рећи да у скватану етиопатогенезе улкусне болести Хелицобацтер цилори представља новији поглед, не умањујући значај улоге равнотеже одбрамбених и агресивних фактора. Хелицобацтер цилори је грам-негативна бактерија проучавана посљедњих 30-так година 20. вијека, која се налази на желудачном епителу, метапластично измијењеном желудачном епителу, булбусу дуоденума, али у једијаку и цријевима, посебно његовом излазном дијелу. Посебно је изванредно адаптирана за живот у људском желуцу, у средини где други организми не могу да преживе и то стварањем ензима уреазе што посебним механизмом штити бакте-

рију од ниског pH желудачног сока, као и присуством различитих антигена на својој површини. Инфекција се преноси првенствено контактот са особе на особу, феко-оралним или оро-оралним путем. На слузокожи желуда бактерија оштећује епителе ћелије изазивајући запаљење уз секреторне консеквенце инфекције. Инфекција која почне уношењем бактерије у раном дјетињству траје годинама и деценијама, изазивајући хронични површински гастритис и евентуалне посљедице. Кисела желудачна секреција, стварање хлороводоничне киселине, представља нормалну функцију желудаца. Пептички улкус је управо продукт аутодигестије, резултат аутоагресивне снаже желудачног сока у односу на одбрамбене способности гастроичне и итестиналне слузокоже, паремећај равнотеже агресивних и одбрамбених механизама. Агресивни фактори су хлороводонична желудачна киселина, пепсин, жучне соли које се враћају из дуоденума у желудац. Одбрамбени фактори, одбрамбена баријера, подразумијевају функционални склоп више чинилаца - неоштећеног епителног слоја, фосфолипидног слоја - жжесурфактантан, очуване микрорекулације, лучења слузи, бикарбоната и простагландине. Док желудачни улкус карактерише у настајању успорено желудачно пражњење, враћање жучних соли и снижење синтезе простагландине, дуоденални улкус карактерише убрзано пражњење желуца, дуже трајање сниженог pH и појачано ослобађање вагусног послијеброчног хистамина.

Клиничка слика је карактерисана појавом типичног бола и неподношењем хране, док мучнина, повраћање, анорексија и осећај надимања нису специфични. Комплекције улкусне болести су крвarenje (15-20 % оболелих), опструкција изласка из желудаца, пенетрација или перфорација улкуса. Понављање болести је могуће и чешће од једном у 6 мјесеци. Дијагноза улкусне болести се, послије пажљивог разговора са пациентом и физичког прегледа (проналази се болна осјетљивост у епигастројуму), поставља лабораторијским, РТГ (преглед са двојним контрастом) и ендоскопским дијагностичким поступцима (зофагогастроудоденоскопија). Циљ лијења је првенствено ослобађање од болова, али и брзо залијење гризлице, превенција рецидијва улкуса па што мање нежељених ефеката уз покушај кориговања евентуалних негативних утицаја на ток улкусне болести. У једној групи љекова за лијење некомплексоване улкусне болести су лијекови који дјелују кочећи или неутрализују агресивне факторе (антагонисти Н₂ рецептора, инхибитори протонске пумпе, простагландини и тд.) а у другој средства дјелују јачајући одбрамбену баријеру слузокоже (антациди, сукралфат, бизмут, простагландини). Хирушко лијење резервисано је прије свега за болеснике са најтежим компликацијама улкуса. Helicobacter pylori инфекција се лијечи антибиотицима (тетрациклини, амоксицилин, метронидазол, тинидазол и комбинације), препаратима бизмута уз примјену антисекреторних љекова.

Др. Оливера Симић-Ковачевић

ПРИМОРСКА ЈЕЛА
ПРИПРЕМА: кувар Милорад Пићан

Намирнице:

Разна риба 2 кг
Маслиново уље 3 дц
Бијели лук 0,50
Црни лук 2 кг
Сирће 1 дц
Парадајз 1 кг
Везица першуна 1 ком
Лимун 1 ком
Бијело вино 2 дц
Ловор 2-3 листа
Соли по укусу

Начин рада:

Овај приморски специјалитет прави се од више врста рибе: шкарпина, грдобра, ража, зубатац, кокот и тако даље.

Риба треба да је свежа, добро очишћена, опрана. Затим се риба посуши. Крупнија риба се реже на мање комаде а затим посали са крупном морском сољу јер јој она даје прави укус.

БРОДЕТ
(за 5 особа)

Рибу уваљамо у брашно и пржимо на уљу да добије румену боју, на пола. По-пржену рибу стављамо у посебну посуду до даљег спремања.

Очишћени опрани црни лук режемо на ребарца, динстама на маслиновом уљу, посөлонен, док добије румену боју додајемо резани парадајз на ребарца и све скупа динстама.

Затим слажемо рибу на динстано поврће да све скупа крчка. Наливамо, са рибљом супом - фондом или водом.

Све ово кувамо на лаганој ватри 60 минута не мијешајући, већ само лаганим трзајем шерпу окрећемо у круг. Када је бродет скуван 2/3 додајемо бијело вино и прершун.

Уз бродет служимо паленту од кукурузног брашна и кувани кромпир.

ПОЉОПРИВРЕДА

У појасу умјерене и топле климе годишњи циклус развија винове лозе има два периода. Период вегетације и период зимског одмора. Период вегетације почиње са кретањем сокова и завршава се опадањем лишћа у јесен. Послије настаје период миривања - зимски одмор. Познавање понашања винове лозе у појединачним периодима и фенолошким фазама за виноградаре има посебан значај. У сваком периоду и фенофази примјењују се одређене биолошки неопходне агротехничке мјере чији изостанак или неблаговремена примјена има за последицу слаб развој чокота, а тиме и приноса грожђа.

У току вегетације винова лоза има шест развоја.

Прва фаза сузење (плакање) почиње са кретањем сокова и траје до кретања пупола. Кретање сокова у лози почиње почетком пролећа када се земљиште на дубини 40-60 см загрије 8-10°C. Тада корјенове длачице почињу упијати воду са минералним материјама које се пењу у све дјелове лозе и вишак избацују кроз орезани дио ластара. Сузење за лозу није штетно у приморским крајевима али се дјелимично може избегнути ранијом резидбом лозе.

Друга фаза кретања пуполјка, листања и појава ластара тече од почетка цвјетања, а то је у нашим условима када средња дневна температура износи 10°C и траје 30-50 дана. У овој фази интезивно расту сви млади ластари, лишће, рашљике, цвасти и заперци. У овој фази се спроводи зелена резидба и то: лачење, закидање заперака, везивање ластара и др., а интезивно се спроводе агротехничке мјере и то: обрада земљишта, исхрана или резидба агротехничких мјера (прихрana) преко земљишта и листа, заштита и наводњавање према потреби.

Трећа фаза кретања цвјетања и оплођавања тече од почетка цвјетања до заметања плодова. Цвјетање почиње при температури од 15°C и отпадањем цвјетних капица. У овој фази виноград дивно мирише, а огроман број пчела и других инсеката посећују цвјетове. Овај фаза траје до 20 дана, што зависи од сорте и временских прилика. Због велике осјетљивости лозе у цвјетању треба избегавати обраду винограда, заламање ластара, прихранивање, заливавање и заштиту, осим ако је неопходна заштита од пероноспоре.

Четврта фаза развоја бобица тече од заметања плодова до шарка. Послије оплођење а усљед јачег притиска хранљивих материјала из листа почиње на гли пораст бобица. Ластари слабије расту у дужини али дебљају и на њима се наставља зачетак окаца и цвасти у њима. Лишће достиже пун развој, а избијање заперака се наставља бочно и на врховима закинутих ластара. Ово је фаза интезивних агротехничких мјера: обрада земљишта, заштита, заливавање, по потреби прихранивање, закидање ластара, заламање заперака, проређивање гроzdova и бобица на њима и везивање ластара. При крају ове фазе нижи дјелови ластара почињу да сазријавају, усљед чега кора ластара добија затворенију боју.

Пета фаза сазријавања бобица почиње шарком. Бобице престају да расту,

ЉЕКОВИТОСТ ВОЋА И ПОВРЋА

ЛИМУН

Само латинско име лимуна (*Citrus medica*) говори колика је љековитост његова. Сок од лимуна употребљава се као средство за освјежење. Лимунов сок киси зато што садржи лимунску киселину. Овај сок се употребљава за уништавање мицрора и стезање слузокоже.

Кора лимуна - било да је свежа или сува - снажи, а у исто вријеме тјера гасове из организма напоље.

Сок од лимуна се примјењује свуда где је слаба исхрана, где се појављује скробут, тј. појављује болест наглог трошења организма усљед недостатка свежег воћа и поврћа, односно нема довољно у организму витамина C.

Лимунска киселина и њене соли у соку од поморанџе дјелује врло угодно. Погрешно је гледиште да сок од поморанџе за кисељава организам и да се не смији давати особама које су у ацидози (тровања организма киселинама код шећерних болесника). Напротив, сок од поморанџе треба давати особама које су у ацидози због богатства калијума, пошто сок од поморанџе смањује киселост организма.

Лимун сазре на сунцу својом салицилном киселином уништава шећер у крви,

ГОДИШЊИ ЦИКЛУС РАЗВИЋА ВИНОВЕ ЛОЗЕ

омекшавају, постају прозрачне и сазријевањем добијају карактеристичну боју и мирис сорте. Количина шећера (глукоза и фруктоза) се нагло повећава, а количина органских киселина се смањује, на бобици се појављује заштитни воштани пепелjak. Берба грожђа за потрошњу у свјежем стању почиње у физиолошкој зрелости, тј. онда када су бобице добије боју, величину, облик, укус и арому карактеристичне за ту стону сорту. Берба винских сорти почиње у технолошкој зрелости, тј. онда када бобице смањују количину воде а добијају складан однос шећера и киселина. Технолошка зрелост се утврђује помоћу широмјера, рефрактометра и сл. за шећер, а титрацијом се утврђују укупне киселине. У овој фази је значајна агротехничка мјера (дифолијација (скидање лишћа) у предјелу грожђа) ради боље обојености, сазријевања гроzdova, нарочито у кишним годинама.

Шеста фаза припрема лозе за зимски одмор тече од пуне зрелости грожђа до опадања лишћа. Ово је фаза у којој су све животне активности лозе усмјерене на припрему чокота за зимски одмор. Асимилативи (храна) из листа више не иду у грожђе него у коријен дрвене дјелове чокота да би се коначно формирала окца, сазрели ластари и обезбиједило доволно резервне хране. При крају ове фазе лишће код бијелих сорти добијају жуту боју, а код црвених и црних настају преливи од црвене до тамноплаве. Кад настану хладнији јесењи дани и дуже ноћи лишће опада. У овој фази се врши ћубрење винограда, дубља јесења обрада застрагање дјелове чокота у реонима изложеним мразевима.

Период одмора (зимски одмор) почиње са потпуним опадањем лишћа и завршава се кретањем сокова у пролеће. Код нас он обично траје

РАДИО

ПРОГРАМ РАДИО БУДВЕ

ПОНЕДЈЕЉАК

- 7.15 Генерална најава програма
7.25 Најава ВОА
7.30 ВОА
8.05 Временска ситуација у РХМЗ
8.15-9.00 Сервисне информације из града, укључења репортера
9.05 Огласи (р)
9.20 Рецент дана
9.25-9.45 Актуелности из Црне Горе, телефонска укључења
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.30-10.50 Информације, укључења репортера
10.50 Одјавни блок информација
11.10 Хит дана
11.40 Огласи (1)
11.50 Огласи (р)
12.00 Вијести
12.05-13.30 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
13.00 Спорт флеш
13.30 РФЕ
14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
15.00 Вијести
15.15 Огласи (1)
15.30 Новости дана РЦГ
16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
17.00 Вијести
17.05-19.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
19.00 Спорт флеш
19.15 Будванска хроника
19.40 Огласи (р)
19.50 Огласи (1)
20.00 Куда вечерас
20.15-23.55 Гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

УТОРАК

- 7.15 Генерална најава програма
7.25 Најава ВОА
7.30 ВОА
8.05 Временска ситуација у РХМЗ
8.15-9.00 Сервисне информације из града, укључења репортера
9.05 Огласи (р)
9.20 Рецент дана
9.25-9.45 Актуелности из Црне Горе, телефонска укључења
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.30-10.50 Информације, укључења репортера
10.50 Одјавни блок информација
11.10 Хит дана
11.40 Огласи (1)
11.50 Огласи (р)
12.00 Вијести
12.05-13.30 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
13.00 Спорт флеш
13.30 РФЕ
14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
15.00 Вијести
15.15 Огласи (1)
15.30 Новости дана РЦГ
16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

ЧЕТВРТАК

- 7.15 Генерална најава програма
7.25 Најава ВОА
7.30 ВОА
8.05 Временска ситуација у РХМЗ
8.15-9.00 Сервисне информације из града, укључења репортера
9.05 Огласи (р)
9.20 Рецент дана
9.25-9.45 Актуелности из Црне Горе, телефонска укључења
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.30-10.50 Информације, укључења репортера
10.50 Одјавни блок информација
11.10 Хит дана
11.40 Огласи (1)
11.50 Огласи (р)
12.00 Вијести
12.05-13.30 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
13.00 Спорт флеш
13.30 РФЕ
14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
15.00 Вијести
15.15 Огласи (1)
15.30 Новости дана РЦГ
16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

ПЕТАК

- 7.15 Генерална најава програма
7.25 Најава ВОА
7.30 ВОА
8.05 Временска ситуација у РХМЗ
8.15-9.00 Сервисне информације из града, укључења репортера
9.05 Огласи (р)
9.20 Рецент дана
9.25-9.45 Актуелности из Црне Горе, телефонска укључења
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.30-10.50 Информације, укључења репортера
10.50 Одјавни блок информација
11.10 Хит дана
11.40 Огласи (1)
11.50 Огласи (р)
12.00 Вијести
12.05-13.30 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
13.00 Спорт флеш
13.30 РФЕ
14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
15.00 Вијести
15.15 Огласи (1)
15.30 Новости дана РЦГ
16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

СРИЈЕДА

- 7.15 Генерална најава програма
7.25 Најава ВОА
7.30 ВОА
8.05 Временска ситуација у РХМЗ
8.15-9.00 Сервисне информације из града, укључења репортера
9.05 Огласи (р)
9.20 Рецент дана
9.25-9.45 Актуелности из Црне Горе, телефонска укључења
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.30-10.50 Информације, укључења репортера
10.50 Одјавни блок информација
11.10 Хит дана
11.40 Огласи (1)
11.50 Огласи (р)
12.00 Вијести
12.05-13.30 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
13.00 Спорт флеш
13.30 РФЕ
14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
15.00 Вијести
15.15 Огласи (1)
15.30 Новости дана РЦГ
16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

- 11.50 Огласи (р)
12.00 Вијести
12.05-13.30 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
13.00 Спорт флеш
13.30 РФЕ
14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
15.00 Вијести
15.15 Огласи (1)
15.30 Новости дана РЦГ
16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

СУБОТА

- 7.15 Генерална најава програма
7.25 Најава ВОА
7.30 ВОА
8.05 Временска ситуација у РХМЗ
8.15-9.00 Сервисне информације из града, укључења репортера
9.05 Огласи (р)
9.20 Рецент дана
9.25-9.45 Актуелности из Црне Горе, телефонска укључења
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.30-10.50 Информације, укључења репортера
10.50 Одјавни блок информација
11.10 Хит дана
11.40 Огласи (1)
11.50 Огласи (р)
12.00 Вијести
12.05-13.30 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
13.00 Спорт флеш
13.30 РФЕ
14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

- 15.00 Вијести
15.15 Огласи (1)
15.30 Новости дана РЦГ
16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

НЕДЈЕЉА

- 7.15 Генерална најава програма
7.25 Најава ВОА
7.30 ВОА
8.05 Временска ситуација у РХМЗ
8.15-9.00 Сервисне информације из града, укључења репортера
9.05 Огласи (р)
9.20 Рецент дана
9.25-9.45 Актуелности из Црне Горе, телефонска укључења
9.50 ШШШ
10.00 Вијести
10.10 Отворени студио
10.30-10.50 Информације, укључења репортера
10.50 Одјавни блок информација
11.10 Хит дана
11.40 Огласи (1)
11.50 Огласи (р)
12.00 Вијести
12.05-13.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
13.00 Спорт флеш
13.30 РФЕ
14.05-15.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградна игра
15.00 Вијести
15.15 Огласи (1)
15.30 Новости дана РЦГ
16.00-17.00 Актуелне информације, гости у студију, телефонска укључења, репортерска јављања, наградне игре

СПОРТ

У СУСРЕТ МЕЂУНАРОДНОЈ БРДСКОЈ ТРЦИ „БУДВА 2002“

СТАЗА БУДВА – ЛАПЧИЋИ ЧЕКА АСОВЕ

• Само ућућенији у збивању у буџванском спорту присјећају се да су чланови АМД Будва давне 1965. године посјели екипни прваци Југославије, а самим тим и прешеће каснијих шампионских штапула које су снисале у Будву.

Авто - мото спорт у Будви има дугу и надасве успешну традицију. Додуше било је каохих, некада и дужих пауз у раду клуба, који је егзистирао и под окриљем АМД „Будва“, а оне су у много-ме биле проуздоковане са финансијским недаћама. Имена чланова екипе АМД „Будва“: Драга Ву-

ним изузев индивидуалних активности појединих чланова замире организовани рад у Клубу. Нови процват будванског аутомобилизма, овај пут на много дугачијим основама, почетком 1999. године наговијестили су: Петар Лучић, Ђоѓо Ђољић, Филип Моштрокол, браћа Миомир и Васко

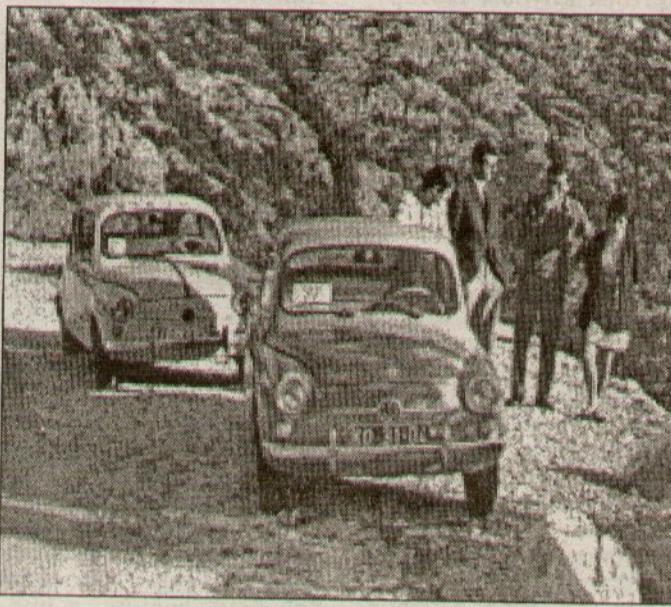
на на почетак, под окриље АМД „Будва“. Свестан да Будва тренутно нема снаге да се равноправно ухвати у коштац са најбољим екипама у држави. Делоик је донио једино исправну одлуку. Од два клуба из Будве и Подгорице, створен је један кандидат да се равноправно бори за шампионску титулу

Баћо Бановић, Драђо Вучинић и Душан Мрдак

чинића, Баћо Бановић и Душана Мрдака који су на релију „Братство – јединство“, званичном државном првенству 1965. године освојили прво место и постали екипни прваци Југославије уписане су крупним словима у историју југословенског аутомобилизма. Крајем

Гргуровић оснивањем клуба „ЛБГ“. За мање од пола године од оснивања аутомобилисти „ЛБГ“ заузели су одлично пето место у Југославији и четврто у Црној Гори у дисциплини брдска вожња. Петар Лучић у поменутој дисциплини у класи II постао је првак Црне Горе и

Почело је са „фићама“...

шездесетих и почетком седамдесетих година будвански аутомобилисти својом спретношћу, храброшћу и умјешношћу изазвали су велико поштовање и уважавање појединачној брзини, близежећи при том и одличне резултате на многим савезним и републичким такмичењима. Крајем седамдесетих и почетком осамдесетих година, међу

вишешампион Југославије. Знање и храброст, међутим нијесу били довољни за несметан рад Клуба. Била је потребна добра организација, а прије све позамашна финансијска средства. Недаће будванских аутомобилиста тешко су падале директору АМД „Будва“ Анту Делоику, па је прича о успјеху будванског аутомобилизма поново враћена

лу са водећим југословенским екипама. Финансијске могућности, нажалост, диктирају и амбиције у било ком послу па и у спорту. Схватајши да је тешко пратити и опслушавати у беспарицији која је закуцала на врату близу десет возача и аутомобила Делоик је поново приступио реорганизацији Клуба. Створен је клуб по мјери и могућностима града. Народ би рекао: Чета мала или одабрана. У клубу су остали све савији шампиони: Горан Асановић, Петар Лучић, Дарко Ивановић.

Све ово је била уствари добра увертира да Будва поново, послије више година добије своју аутомобилистичку трку по којој ће поново бити препознатљива. Половином октобра, тачније 14. октобра 2001. године на стази Будва – Лапчићи, дуго девет километара, вожена је Међународна брдска трка „Будва 2001“ која се истовремено бодовала и за 4. Куп Јадрана.

- Трка је постала традиционална и ту одступања нема. Послије прошлогодишње трке која је проглашена најорганизованијом немамо право на било какве импровизације. Овогодишња трка која ће се одржати 26-27. октобра мора бити организована на прошлогодишњем нивоу, како то уосталом Будви и прилици - изјавио је директор Анте Делоик.

Драган Кларић

СПОРТ

ОВЕ СЕЗОНЕ ДВА БАРСКА КОШАРКАШКА КЛУБА У ПРВОЈ „Б“ САВЕЗНОЈ ЛИГИ

Кошаркаши Приморке, под вођством новог тренера Предрага Миловића, марљиво се припремају за старт у Првој „Б“ лиги, у сали ОШ „Југославија“, где тренирају и играју контролне утакмице. Предраг Миловић је тренер са двадесетогодишњим стажом. Добар глас стекао је у Словенији. У овој бившој југословенској републици тренирао је осам клубова, међу којима и Јежиће из Љубљане - екипу вишеструког женског првака Југославије. Сада се прихвatio да води изузетно млади тим „Б“ лигаша из Бара.

**Снажна одбрана
за опстанак**

Заиста, кренуо сам у сизифовски посао, али не жалим. Приморка има младу, перспективну екипу, са којом је милина ради.

Кључ нашег евентуалног успеха јесте у снажној одбрани, трчању и агресивности. Трчање смо знатно унапредили, а уколико наставимо одговорно да ради, створићемо чврсту екипу која ће примати мало кошара. Припремне утакмице су показале да ћемо имати проблема са „плејом“, но можда ће до почетка првенства неко од младих играча одскочити и на квалитетан начин преузећи организацију игре.

Ове године циљ нам је да останемо у лиги, стабилизујемо клуб и афирмишемо

У ОЧЕКИВАЊУ ГРАДСКОГ ДЕРБИЈА

мо младе играче, јер осим повратника из Словеније Шушића и староседеоца Марчића, немамо играча старијих од 22 године, а већина има 18 или 19 година, каже Предраг Пећа Миловић.

Иначе, поред центара Шушића и Марчића, Миловић рачуна на Митровића, Поповића, Лековића, Јеленића, Шкерића, Вујачића, Алексића, Пејовића и новајлије Ђечевића, Миловановића, Рабреновића и Ивановића. У прва два кола Приморка игра код куће са крагујевачком Заставом и будваничким Могреном, затим гостује у Чачку против Борца и дочекује Ергоном из Ниша. Послије тих утакмица знаће се какви су и колики домети Приморке у овогодишњем првенству Прве „Б“ лиге.

Амбициозна Тина тајм

Своју другу сезону у „Б“ лиги Тина тајм дочекује организационо знатно спремнија и са квалиitetним играчким кадром. Директор клуба, бивши играч Морнара, Рајко Чрапић каже да је екипа показала у пријатељским утакмицама да је боља него минуле сезоне и да ове

године битка за опстанак неће бити превасходни циљ.

И Тина тајм у ову сезону улази са новим тренером. То је, такође, бивши играч Морнара Винко Бардић, који на располагању има 13 играча, међу којима су и новајлије Јовичић, Симић, Милошевић и Мирковић. Они су се сјајно уклопили у игру староседеоца које предводе браћа Кнежевић, Драган и Милјан и најбољи играч Тина тајм у прошлјој сезони, нови капiten Иван Мичета.

- Доста тога зависиће од стarta. Имамо тежак распоред, јер у прва два кола гостујемо - у првом колу 5. октобра играмо против Машинаца у Краљеву, а затим гостујемо у Крагујевцу, где нас очекује Застава, реферише Чрапић.

- Иначе пријатељи кошарке у Бару са нестрпењем очекују 24. новембар, Дан ослобођења Бара, када ће се у оквиру 11. кола Прве „Б“ лиге у сали Основне школе „Југославија“ састави Тина тајм и Приморка. Биће то посланица за навијаче и како се очекује - празник кошарке.

М. Вујовић

МОГРЕН БОЉЕ ИГРА НЕГО ШТО ПОКАЗУЈУ РЕЗУЛТАТИ

ФАЛЕ САМО БОДОВИ

Четири неријешена резултата и два пораза учник је фудбалера Могрена у протеклих шест кола најелитније фудбалске лиге. Рекло би се да није толико лоше за новајлију у прволигашком друштву, посебно ако се зна да су прве четири утакмице Будвани одиграли на гостујућем терену. Послије добрих игара против Сутјеске У Никшићу (0:0), Чукаричког у Београду (2:2) и пораза од Железника (4:2), изабраници тренера Стевана Мојсиловића изненадили су југословенску фудбалску јавност играјући неријешено (2:2) против захутилог Сартида у Смедереву. Послије петнаестодневне паузе, која је на-

ступила због обавеза репрезентације Југославије фудбалери Могрена, након тумарања по гостујућим теренима, напокон су на свом рено-вираном и умивеном стадиону Лугови, 14. септембра, у оквиру петог кола дочекали екипу Рада. Дочекали и по четврти пут играли неријешено, овај пут 1:1. За наредно шесто коло у Будви, али и на Црногорском приморју владало је велико интересовање. Долазак Црвених звезда у било који југословенски град је празник је за очи, али и душу.

Светковина фудбала. Ни киша која је падала готово читаву утакмицу није покварила одличну

фудбалску представу и заслужену побједу Црвених звезда резултатом 4:1.

- Игром мојих играча у протеклом дијелу првенства могу бити задовољан. Фале нам само бодови, али нови систем бодовања и математика су неумољиви. Прва побједа улила би пријеко потребно самопоузданье мојим играчима. Једноставно морају се навићи да побјеђују јер са добрим играма, а само неријешеним резултатима не остаје у друштву фудбалских великанова - оцијенио је досадашњи учник својих фудбалера тренер Стеван Мојсиловић.

Драган Кларић

БОЋАРИ МАИНА НА ПРАГУ ПРОШЛОГОДИШЊЕГ УСПЕХА

ПОНОВО ЈУРИШ НА ДУПЛУ КРУНУ

До краја овогодишње боћарске сезоне остало су само још два велика финала. Судионици оба финала су боћари Маина. Послије побједе над екипом Вал Зетатранс из Херцег Новог и освајања Купа Црне Горе, Будвани ће се за престижни пехар Купа Југославије борити против екипе Земуна

освајача Купа Србије. Финале Купа Југославије одиграће се на боћарским теренима у Земуну почетком октобра мјесеца.

И у борби за шампионску титулу боћари Маина пласирали су се у финале плеј-офа, где их чекује херцегновска екипа Вал Зетатранс. Д. К.

ДАНИЦА КРСТАЈИЋ, ВЕЛИКА НАДА НАШЕГ ТЕНИСА, ПРЕД ДИЛЕМОМ

• Таленат какав се ријешко рађа на нашим простиорима, овде више нема правој простирици • Жели да се ујединава у иностраниству али шта је жеља скита - било да се ради о школи тениса на Флориди, или повремени штурни • Узор Цењифер Капријати а прије се њеном Докић

На правоугаоном терену који на двије половине дијели мрежа, горопадна, прави разбијач. Фајтер. У нашој земљи, међу својим вршњакињама више нема конкуренције. Десетоструки првак Црне Горе, пионирски и јуниорски шампион Југославије, Даница Крстајић, рођена 1. марта 1987. године, када не држи ракету у руци, сасвим је другачија. Тиха, скромна дјевојка из које се ријеч тешко извлачи. Заокупљена тенисом, који је почела да игра са свега седам година, најбоље говори својим убитачним сервисима, игром на мрежи и другим потезима, који противнике до воде до очаја.

Млађана Петровчанка, раскошног талента, која је ове године имала пуно успјеха на многим турнирима у земљи и Европи, хоће даље. Преко граница Југославије, међу оне чије вријеме долази. Међу шампионке. На листи ЕТА, послије два освојена турнира са 153. стигла је на шесто место, али је план много амбициознији: хоће на светску женску ранг листу WTA. А на ту листу стиже преко успјеха на атурнирима ITF који се играју широм Европе и у Америци.

- Даница има виши ниво квалитета на тренинзима, него на мечевима.

ОТИЋИ ИЛИ ОСТАТИ

Легенда: Таленат какав се ријешко рађа - Даница Крстајић

Она заиста нема конкуренције у земљи и стога је сада на прекретници: отићи у свијет, или остати. Прва варијанта нуди изазов успона и великих успјеха, друга одређује само таворење, каже тренер наше шампионке Боро Дамјановић.

А када је упитању одлазак у свијет, постоје опет дviје варијанте. Прва и скупља је да се оде у школу, где раде сјајни тренери као што су Хари Хопман и Ник Болтијери, а друга је да се у свијет

једе повремено иде на турнире. И за једно и за друго треба паре, које ова изузетно перспективна спортсикања, нема. Уз њу су, за сада, само њен тренер и њен отац, који су менаџери и љекари и кувари и шта све не.

- Осјећам да могу да напредујем, да ми требају јаки мечеви, боље противнице.

Наравно, и нова знања која могу стећи на великом турнирима или у школи с познатим тренерима. Ја имам огромну

жељу, а остало... каже Даница Крстајић.

Млада тенисерка је по-купшала с рекламирањем спортске одјеће (с "Адидасом"), али за нове уговоре потребни су јачи турнири и нове победе. Дакле, игра вани, по Европи или Америци, где је тенис на високој цијени. Уз то треже се спонзори који би помогли да Даница Крстајић стигне на стазу која води до највишег врха у овом спорту.

Боро Дамјановић, искусни стручњак, који веома познаје прилике у тениском спорту и свијету, категоричан је, у оцјени да се таленат, какав је млада Петровчанка, ријетко рађа на нашим просторима. Она је уз то и велики радник: на тренинзима дневно проводи и по седам, осам часова.

- Настојимо да уприличимо егзибициони меч Данице Крстајић сјајне Јелене Докић, као и сусрет у дублу Селеш, Докић - Крстајић, Јанковић. Вјерујем да ћемо успјети и да ће се поред спектакла који дају ови мечеви, видијети сва снага и таленат будванске спортсисткиње пред којом је велика будућност.

Скромна Даница нам је казала да јој је узор Цењифер Капријати. Иgra, каже Даница, нападачки, оштро. Она је фајтер, можда по мало и подсјекам на њу.

Нашија је жеља, вјерујемо и реална, да Даница Крстајић, стигне тамо где се данас налази Цењифер Капријати.

С. Ш. Г.

ОД 18. ДО 22. СЕПТЕМБРА БУДВА БИЛА ДОМАЋИН СВЈЕТСКОГ ЈУНИОРСКОГ ПРВЕНСТВА У КИК-БОКСУ

ПЕТ ЗЛАТНИХ МЕДАЉА ЗА ЈУГОСЛАВИЈУ

• Преко 250 шакмичара, из 20 земаља, са чешћи коншинићи учествовало на самиту најшаленијованијих младих шакмичара свијешта у кик-боксу домаћини били су Будва и Подгорица

присуствовало више љубитеља ових племенитих вјештина - изјавио је професионални првак свијета Иван Стругар који је помно пратио сва збивања у дворани МСЦ.

Право финално вече, 22. септембра, одржано је у дворани "Морача" у Подгорици, а завршно дан касније у Будви.

Златне медаље за нашу представу освојили су: Предраг Милинковић у дисциплини фул-контакт (категорија до 67 килограма), Горан Радоњић у истој дисциплини, али категорији до 81. килограма и Бобан Маринковић у дисциплини лоу-кик до 64. килограма у мушкију конкуренцији. И плаве дјевојке освојиле су се два злата. Милица Џанић одбранила је свијетску титулу, а Маја Ђукановић постала је нова свијетска јуниорска првакиња у фул-контакту до 56 килограма. Д. К.

ДАНИ СПОРТА И ЗАБАВЕ НА БЕЧИЋКОЈ ПЛАЖИ

По седми пут за редом Будва је угостила учеснике југословенских сусрета спорске рекреације "12. ЈУ ЛЕТ ФЕСТ Будва - Бечићи" па су се југословенски рекреативци поново окупили на Бечићкој плажи. У 12 дисциплина: баскет, одбојка на пјеску, мали фудбал, фудбал на плажи, рукомет, куглање, стони тенис, стрељаштво, шах, пикадо, најлачење коноца, шутирање тројки, багминтон, народни тријатлон и тенис срвстаних по старосним категоријама, до 35 и преко 35 година, преко 530 учесника фестивала уз дружење и забаву такмичији се за медаље и екипног побједника.

Д. К.

МАРКЕТИНГ

Књаз Милош ад
БУКОВИЧКА БАЊА - АРАНЂЕЛОВАЦ

ПРОДАЈНИ ЦЕНТАР
БУДВА

Минерална вода
Сокови

Пића других производача

Продажни центар у Ластви грађанској
тел. (086) 451-297, факс 452-518

Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
тел. (086) 452-378

XXL MASTER KLUB

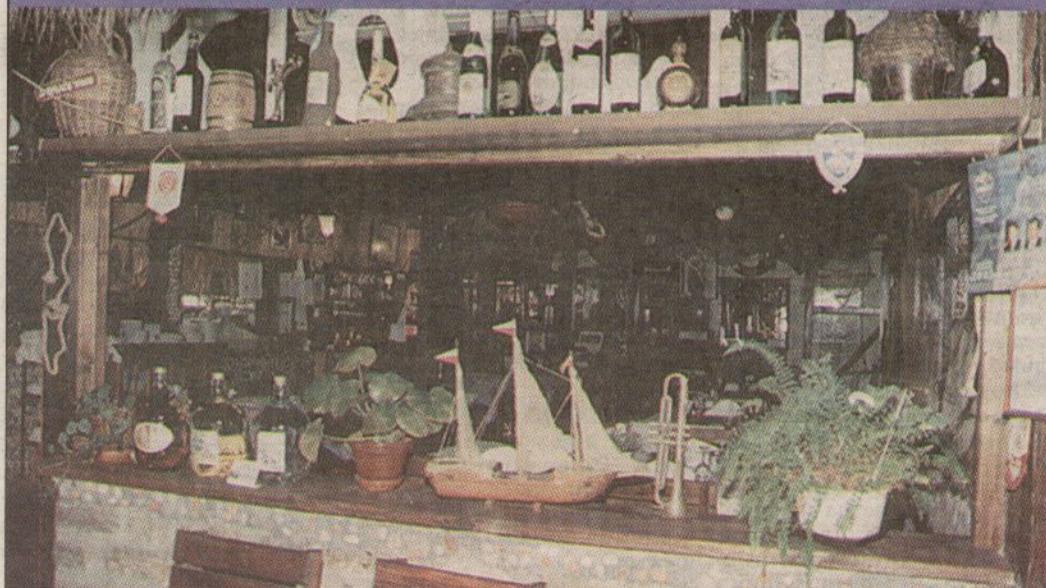
- музички хитови
- производе 1970 - 2002
- MP3
- POP ROCK, REGGAE, HOUSE, TRIBAL, TECHNO
- VIDEO FILMOVI
- DIVX FILMOVI
- ПРЕКО 2500 НАСЛОВА

**СВАКОГ ДАНА ОД 17 - 20
КОНТАКТ 069-517-528**

Kopoba DONNA

Kopoba Donna је током 30 година
традиције постала симбол доброг укуса за
љубитеље рибљих специјалитета.

Телефон за rezervacije:
086/ 451-531
U srcu gradske luke.
069-330-332

BUDVA
SCI
ВАШ PARTNER

SHOP COMMERCE INTERNATIONAL

JUGODIĆE RADANOVICI (082) 325-271
RK "КАМЕЛИЈА" КОТОР (082) 325-682
RK "БЕОГРАД" БИЕЛО ПОЉЕ (084) 32-350

У САЛОНIMA НАМЈЕШТАЈА:

- SPAVАЧЕ СОБЕ
- GARNITURE
- KУHINJE
- TEPIŠI I ITISONI
- KANCELARIJSKI НАМЈЕШТАЈ
- LUSTERI I BIJELA ТЕХНИКА

ЗА ГОТОВИНСКО ПЛАЋАЊЕ 5-10% ПОПУСТА
КРЕДИТИ НА 12 МЕСЕЦИ БЕЗ УЧЕШЋА

VAШ SCI BUDVA